

Monitor Betalingsachterstanden

Meting 2009

Paul Vroonhof
Florieke Westhof
Dennis Bleeker

Zoetermeer, 29 november 2009

Dit onderzoek is gefinancierd door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij EIM bv. Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldigen en/of openbaarmaking in welke vorm ook, alsmede opslag in een retrieval system, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van EIM bv. EIM bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

The responsibility for the contents of this report lies with EIM bv. Quoting numbers or text in papers, essays and books is permitted only when the source is clearly mentioned. No part of this publication may be copied and/or published in any form or by any means, or stored in a retrieval system, without the prior written permission of EIM bv. EIM bv does not accept responsibility for printing errors and/or other imperfections.

Inhoudsopgave

Samenvatting en conclusies	5
1 Inleiding	19
2 Interpretatie resultaten: definities en steekproef	21
2.1 Definitie betalingsachterstanden	21
2.2 Betrouwbaarheid aantallen - kwaliteit steekproef	24
3 Kenmerken betalingsachterstanden	27
3.1 Inleiding	27
3.2 Achterstallige rekeningen	28
3.3 Kredietverschaffing en leningen	35
3.4 Afbetalingsregelingen	38
3.5 Rood staan	41
3.6 Creditcard	45
3.7 Samenhang tussen achterstallige rekeningen en overige betalingsachterstandvormen	47
3.8 Totaal aantal huishoudens met betalingsachterstanden	51
4 Kenmerken van huishoudens met betalingsachterstanden	53
4.1 Inleiding	53
4.2 Achterstallige rekeningen	53
4.3 Kredietverschaffing en leningen	61
4.4 Afbetalingsregelingen	67
4.5 Rood staan	74
4.6 Creditcard	81
4.7 Betalingsachterstandvormen naar kenmerken van huishoudens	88
5 Praktische gevolgen en ervaringen van huishoudens met betalingsachterstanden	101
5.1 Inleiding	101
5.2 Praktische gevolgen	101
5.3 Beleving	102
BIJLAGE I Onderzoeksverantwoording	105
BIJLAGE II Samenstelling begeleidingscommissie	107
BIJLAGE III Vragenlijst telefonische enquête	109
BIJLAGE IV Bestandsbeschrijving respondenten 2009	134
BIJLAGE V Inhoudsopgave tabellen	139
BIJLAGE VI Tabellen duur achterstallige rekeningen	143

Samenvatting en conclusies

Achtergrond en doel Monitor betalingsachterstanden

Armoede en in het bijzonder schuldenproblematiek staan in toenemende mate in de belangstelling van de maatschappij en de politiek. Toch is veel feitelijke informatie hierover niet bekend. Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft in 2008 aan Panteia de opdracht gegeven een Monitor Betalingsachterstanden op te zetten en een eerste meting uit te voeren (Nulmeting) en deze jaarlijks te herhalen. Deze rapportage bevat de resultaten van de Eenmeting van deze Monitor die september/oktober 2009 is uitgevoerd, in exact dezelfde periode als in 2008.

De Monitor Betalingsachterstanden heeft als doel aan te geven hoe groot het aantal huishoudens met betalingsachterstanden is, wat de kenmerken zijn van de betalingsachterstanden en welke achtergrondkenmerken de huishoudens met betalingsachterstanden hebben. Omdat betalingsachterstanden zeer kunnen verschillen naar aard en duur is er bij de uitwerking van de onderzoeksvragen aandacht besteed aan een groot aantal verschillende aspecten van het begrip betalingsachterstanden.

Vergelijking met Monitor 2008

De vragenlijst die is gebruikt bij de Monitor 2009 is vrijwel gelijk aan die van 2008. Enkele vragen zijn aangepast of toegevoegd aan die van 2008. Dit is gebeurd op basis van de ervaringen opgedaan tijdens de Monitor 2008. De belangrijkste toevoegingen hebben te maken met de duur tot nu toe en verwachte duur vanaf dit moment van de betalingsachterstanden. Een aantal antwoordcategorieën is gewijzigd omdat deze bijvoorbeeld in 2008 niet uitputtend bleken te zijn of er dubbeltellingen in voorkwamen. Dit heeft duidelijk effect gehad. Het aantal respondenten dat als antwoord weet niet/ wil niet zeggen heeft ingevuld, is ten opzichte van de Monitor 2008 behoorlijk afgenomen.

Totaal aantal huishoudens met betalingsachterstanden

Met inbegrip van de 35.000 WSNP-trajecten¹ zijn er in Nederland bijna 1,8 miljoen huishoudens² waarin minimaal sprake is van een van onderstaande vormen van betalingsachterstand. Gerelateerd aan het totaal van ruim 7,1 miljoen huishoudens (CBS-Statline) blijkt dat dit bijna 24,8% van alle huishoudens is.

¹ Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. De Wsnp is een saneringstraject waarbij de rechter (en niet de schuldhulpinstelling) beslist over de toegang en het resultaat (en niet de schuldeiser). De schuldenaar heeft gedurende drie jaar een inspanningsverplichting om zoveel mogelijk geld bijeen te brengen voor aflossing. Een door de rechtbank benoemde bewindvoerder ziet toe op de naleving van de wettelijke verplichtingen. Indien die naar het oordeel van de rechtbank voldoende zijn nagekomen, wordt het opgespaarde bedrag verdeeld onder de schuldeisers. Eventuele restschulden zijn daarna niet meer invorderbaar.

² Wat nauwkeuriger: 1.767.000

Kenmerken van verschillende vormen van betalingsachterstand

In het vervolg van deze samenvatting blijven de 35.000 huishoudens waarin een WSNP-traject loopt buiten beschouwing. Het totale aantal huishoudens waar mee gerekend wordt is 7.098.000.

In de Monitor zijn de volgende vormen van betalingsachterstanden beschouwd:

- achterstallige rekening om financiële redenen (in de laatste 12 maanden: 311.000 huishoudens, op dit moment: 142.000)
- krediet of lening (op dit moment: 850.000, exclusief hypotheek)
- afbetalingsregeling (afgelopen 12 maanden: 263.000 en op dit moment: 153.000)
- rood staan (in de afgelopen 12 maanden: 929.000)¹
- creditcardschuld (op dit moment gespreide afbetalingsregeling: 44.000).

Achterstallige rekeningen

Bijna zeven procent van de huishoudens heeft de afgelopen 12 maanden te maken gehad met minimaal één achterstallige rekening. Dat zijn in totaal 485.000 huishoudens. Eén procent (66.000) had achterstallige rekeningen van vier of meer verschillende typen. In 64,2% van de gevallen had de achterstallige rekening (in minimaal één geval) een financiële reden. Dat zijn 311.000 huishoudens. Binnen deze groep heeft 45,7% (142.000 huishoudens) *op dit moment* een achterstallige rekening.

Achterstallige rekeningen op het gebied van ziektekostenverzekering, elektriciteit, water of gas, hypotheek of huur en telefoonrekeningen komen het meest voor. Het betreft steeds 1,5% tot 2,7% van alle huishoudens (107.000 tot 192.000).

De omvang van de opgetelde achterstallige rekeningen varieert sterk. Voor de huishoudens die op dit moment een achterstallige rekening hebben met een financiële reden geldt dat bijna 40% (56.000 huishoudens) in totaal achterstallige rekeningen heeft voor minder dan € 500. Een ruime meerderheid (82,2%, 117.000) heeft een achterstand van minder dan € 5.000. 16.000 huishoudens hebben achterstallige rekeningen tussen de € 5.000 en € 20.000.

1,8% van de huishoudens (bijna 127.000) geeft aan in de afgelopen 12 maanden problemen te hebben ondervonden bij het doen van een aankoop als gevolg van een registratie bij het Bureau Krediet Registratie. Verder geeft 4,5% van de huishoudens (ruim 319.000) aan in de afgelopen 12 maanden een brief van een deurwaarder te hebben ontvangen als gevolg van een achterstallige rekening. Bij bijna de helft hiervan (48,4%) heeft dit geleid tot een contact met een deurwaarder of incassobureau, of tot een schuldregeling. Van de huishoudens met een achterstallige rekening voor elektriciteit, water, gas of op de telefoonrekening (samen 3,3%) geeft ruim een vijfde deel (20,5%) aan als gevolg van deze achterstand afgesloten te zijn geweest van een van deze voorzieningen.

Het grootste deel van de achterstallige rekeningen is korter dan drie maanden geleden ontstaan. Ruim eenderde van de huishoudens met een achterstallige rekening op het terrein van ziektekostenverzekering heeft die al tussen zeven en

¹ Hierbij zijn de huishoudens die af en toe rood staan niet meegenomen. Dit is vergelijkbaar met de wijze waarop dit in de Monitor 2008 is berekend.

12 maanden. Opvallend is dat bij meer dan de helft van de huishoudens die terugbetalingen aan de belastingdienst moeten doen deze achterstanden reeds 13 maanden of langer bestaan. 60,6% van de huishoudens die te maken hebben met deze terugbetalingen aan de belastingdienst verwacht dat de totaal ingeschatte duur (duur tot nog toe + ingeschatte duur vanaf dit moment) van deze terugbetalingen meer dan twee jaar zal duren. Van de meest voorkomende typen achterstallige rekeningen hebben de hypotheek naar verwachting de kortste duur totdat de betalingsachterstand is afgelost: korter dan een half jaar.

Op dit moment hebben ongeveer 142.000 huishoudens te maken met een of meer achterstallige rekeningen. 94.000 huishoudens geven aan de terugbetaling hiervan als een zware last te ervaren en 44.000 huishoudens als enigszins een last. Elektriciteit, water en gas, ziektekostenverzekering en hypotheek of huur wegen vooral zwaar.

Kredietverschaffing en leningen

12,0% van de huishoudens (850.000) gebruikt een krediet of lening. Hypotheken zijn niet meegeteld. Meestal (745.000 huishoudens, 87,6% van deze groep) betreft het één product. Samenloop tussen de verschillende typen komt bij 1,5% van alle huishoudens voor. Een doorlopend krediet of persoonlijke lening (5,2% van het totale aantal huishoudens, 366.000) komt het meest voor, gevolgd door studieschuld (4,7%, 336.000) en het lenen van geld bij familie of vrienden (239.000 ofwel 3,4%). Voor het doorlopend krediet/persoonlijke lening gaat het gemiddeld om € 8.396, voor geld geleend bij familie, vrienden of kennissen om ruim € 8.387.

De meest voorkomende typen achterstallige rekeningen kennen een samenloop met het hebben van een doorlopend krediet of persoonlijke lening en het lenen van geld bij vrienden, familie of kennissen. Het sterkst is dat met het hebben van een lening bij vrienden, familie of kennissen. Deze samenhang is het grootst bij ziektekostenverzekeringen, elektra, water of gas en telefoonrekeningen.

De totaal ingeschatte duur van de looptijd van de meeste kredieten en leningen ligt tussen de één en tien jaar. Volgens 51,1% van de huishoudens met een studieschuld bedraagt de totaal ingeschatte duur van deze schuld echter tien jaar of langer.

Bijna de helft van de huishoudens die op dit moment te maken heeft met geld geleend bij vrienden, familie of kennissen geeft aan de terugbetaling hiervan als een zware last te ervaren en ruim een kwart als enigszins een last. Voor de huishoudens die te maken hebben met een doorlopend krediet of persoonlijke lening geldt dat een kwart de terugbetaling hiervan als een zware last beschouwd en 36,0% als enigszins een last.

Afbetalingsregelingen

2,2% van de huishoudens (153.000) is op dit moment goederen of diensten aan het afbetalen. Meestal (90,2% van deze huishoudens) betreft het één regeling, bij 9,8% (17.000 huishoudens) twee of meer regelingen. Producten gekocht bij een postorderbedrijf komen het meest voor (32,4%, 49.000 huishoudens) gevolgd door afbetalingsregelingen door de aanschaf van een auto 26,4%, 40.000 huishoudens).

Er is nauwelijks samenhang tussen de verschillende typen achterstallige rekeningen en de onderscheiden afbetalingsregelingen.

Het grootste deel van de huishoudens met een afbetalingsregeling verwacht dat de totale duur van deze regeling tussen de twee en vijf jaar in beslag neemt. Door een groot aantal huishoudens met een afbetalingsregeling op bruin- en/of witgoed en telefoon wordt een totale duur verwacht van minder dan één jaar.

In de groep huishoudens met afbetalingsregelingen van op afbetaling gekochte goederen en diensten ervaart 41,7% (42.000) de terugbetaling helemaal niet als een last. Bijna 20,9% (21.000 huishoudens) ervaart het als zwaar – waarbij aangemerkt moet worden dat een substantieel deel van de huishoudens deze vraag niet gekregen heeft.

Rood staan

1,4 miljoen huishoudens hebben niet de mogelijkheid om rood te staan. Van de overige huishoudens (ruim 5,3 miljoen) blijkt 42,0% (ruim 3 miljoen) nooit rood te staan. 21,0% (1.1 miljoen) van alle huishoudens geeft aan af en toe rood te staan, 7,9% (424.000) regelmatig en 9,4% (505.000) vaak.¹

Met de toename van de frequentie van het rood staan, neemt ook het gemiddelde bedrag toe waarvoor maximaal rood is gestaan. De huishoudens die af en toe rood staan deden dit voor een gemiddeld maximumbedrag van bijna € 560. Degenen die regelmatig rood staan, noemen een gemiddeld maximumbedrag van ruim € 770 en de huishoudens die vaak rood staan noemen een gemiddeld maximumbedrag van € 1.280.

Alle onderscheiden achterstallige rekeningen hangen zeer sterk samen met de frequentie van het rood staan.

21,3% van de huishoudens die de afgelopen 12 maanden wel eens rood hebben gestaan op één of meer rekeningen, geeft aan in de afgelopen maanden wel eens moeite te hebben gehad om weer een positief saldo te krijgen.

Creditcard

Ruim 2,2 miljoen huishoudens (31,8% van alle huishoudens) hebben één creditcard, 9,6% (605.000) heeft er twee en 3,1% heeft er meer dan twee. Van de ruim drie miljoen huishoudens met een creditcard heeft 93,7% de afgelopen 12 maanden altijd in de volgende maand de creditcardschuld afgelost, 4,4% (ruim 139.000) deed dat niet en de rest weet het niet. Van de ruim 139.000 huishoudens die niet altijd de volgende maand de schuld hebben afgelost, heeft bijna eenderde op dit moment te maken met een gespreide afbetalingsregeling. De bijna 44.000 huishoudens die niet altijd de volgende maand hun creditcardschuld hebben afgelost, hebben gemiddeld nog een bedrag openstaan van € 1.000.

28,4% van de huishoudens die te maken hebben met een gespreide afbetalingsregeling van de creditcardschuld verwacht dat zij er in totaal vier tot en met 12 maanden over zal doen voordat deze schuld is afgelost. 33,5% van de huishoudens schat in dat dit twee tot drie jaar zal duren. Het is daarbij relevant op te merken dat 36,3% aangeeft niet te weten hoe lang dit (nog) gaat duren.

¹ Verder geeft 4,7% van het totaal aantal huishoudens aan (328.000) niet te weten of niet te willen zeggen op hoeveel betaalrekeningen zij rood kunnen staan. 238.000 huishoudens weten niet hoe vaak zij rood staan.

Eerste indicatie risicofactoren

In de Monitor worden een aantal kruisverbanden geschetst tussen kenmerken van huishoudens en het optreden van betalingsachterstanden.

Inkomen¹

Er is een indeling gemaakt in twee groepen huishoudens: een groep huishoudens met een huishoudensinkomen onder € 2.000 per maand (ongeveer een modaal inkomen) en een groep met huishoudens met een huishoudensinkomen van € 2.000 of meer per maand. Vergelijken we beide groepen waar het gaat om het bestaan van betalingsachterstanden, dan geldt voor de inkomensgroep met een huishoudensinkomen onder € 2.000 per maand dat:

- alle typen achterstallige rekeningen twee tot vier keer zo vaak voorkomen. Een betalingsachterstand op het gebied van hypotheek of huur komt zelfs acht keer zo vaak voor bij de lagere inkomensgroep;
- zij vaker vier of meer betalingsachterstanden hebben dan de hoge inkomensgroep ;
- een groter deel nooit rood staat en een lager deel regelmatig of vaak rood staat;
- hun creditcardschulden en lopende afbetalingsregelingen niet verschillen van de hoge inkomensgroep;
- zij niet verschillen met de hoge inkomensgroep in type krediet of lening;
- zij niet verschillen met de hoge inkomensgroep voor wat betreft de omvang van de schulden.

Leeftijd

Er is een indeling gemaakt in vier leeftijdsklassen. Deze groepen zijn vergeleken waar het gaat om het bestaan van betalingsachterstanden. Dit leverde de volgende observatie op: De 65+-groep scoort veel lager dan de andere groepen voor alle typen betalingsachterstanden. Alleen bij de creditcardschulden is dit minder of niet het geval. Meer in het algemeen geldt dat de jongere leeftijdsgroepen tot 50 jaar vaker te maken hebben met betalingsachterstanden. Bij de groep tot 35 valt ook de relatief grote omvang op. Dit komt overeen met het verdiepende onderzoek dat in 2008 als vervolg op de Monitor 2008 is gehouden. Hieruit kwam naar voren dat hoe jonger de leeftijd, des te meer kans er is op een risico op schulden en op het ontstaan van problematische schulden.

Huishoudensamenstelling

Er is een indeling gemaakt in vier groepen huishoudens: alleenstaanden met kinderen, alleenstaanden zonder kinderen, samenwonenden/gehuwden met kinderen en samenwonenden/gehuwden zonder kinderen. Dit leverde de volgende observaties op:

- De groep alleenstaanden met kinderen heeft vaker te maken met achterstallige rekeningen dan de overige drie groepen;
- De groep alleenstaanden met kinderen scoort hoger dan de andere groepen op alle afbetalingsregelingen;
- De groepen met kinderen hebben veel vaker te maken met een lopende afbetalingsregeling voor de creditcardschuld;
- De groep alleenstaanden met kinderen heeft vaker te maken met vijf of zes betalingsachterstanden dan de andere groepen huishoudens;

¹ Het gaat hierbij om het maandelijks netto inkomen van huishoudens, na aftrek van belastingen en premies en gecorrigeerd voor aftrekposten (zoals hypotheekrenteaftrek en heffingskortingen).

- De groep alleenstaanden en samenwonenden/gehuwden met kinderen hebben vaker dan de andere groepen een doorlopend krediet of persoonlijke lening afgesloten. Ook lenen zij het vaakst geld bij familie of vrienden.
- De groep samenwonenden/gehuwden zonder kinderen maakt het minst gebruik van alle vormen van krediet of lening;
- Bij rood staan blijkt dat de twee groepen met kinderen het vaakst rood staan;
- Geen enkele onderscheiden groep huishoudens onderscheidt zich als het gaat om de omvang van de schulden.

Opleiding

Er is een indeling gemaakt in drie groepen huishoudens op basis van het opleidingsniveau van de respondent. Deze vergelijking leverde op:

- Alle typen achterstallige rekeningen komen vaker voor onder laag opgeleiden dan onder midden en hoog opgeleiden.
- Doorlopend krediet/persoonlijke lening komen iets minder vaak voor bij laag opgeleiden dan bij de overige groepen;
- Afbetalingsregelingen voor producten gekocht bij een postorderbedrijf en bruin en/of witgoed komen vaker voor bij laag opgeleiden;
- Laag opgeleiden hebben vaker te maken met vier of meer betalingsachterstanden dan midden- en hoog opgeleiden.
- Bij rood staan komt naar voren dat laag opgeleiden het meest nooit rood staan;
- Laag opgeleiden hebben minder vaak te maken met creditcardschulden dan de hoog en midden opgeleiden: hoog opgeleiden hebben bijna vier keer zo vaak als laag opgeleiden te maken met een creditcardschuld die niet in de volgende maand voldaan kan worden;
- Bij twee typen betalingsachterstanden scoren de midden opgeleiden lager dan de hoog opgeleiden (electriciteit, hypotheek). Bij de terugbetaling aan de belastingdienst scoren de hoog opgeleiden lager dan de midden opgeleiden;
- Midden en hoog opgeleiden hebben vaker dan laag opgeleiden te maken met schulden van € 15.000 of meer;
- Geld lenen bij vrienden, familie of kennissen gebeurt het minst bij de midden opgeleiden.

Etniciteit

Er is ook een vergelijking gemaakt tussen huishoudens waarvan de respondent niet-westers allochtoon is en huishoudens waarvan de respondent autochtoon of westers allochtoon is volgens de door het CBS gehanteerde definitie. Uit deze vergelijking komt naar voren dat voor huishoudens met een niet-westers allochtone respondent geldt dat:

- De kans dat zij op een van de genoemde typen een achterstallige rekening (gehad) hebben vijf tot dertien keer zo groot is;
- De kans op doorlopend krediet of persoonlijke lening, op leningen bij vrienden, familie of kennissen en op studieschuld groter is (respectievelijk bijna drie, ruim zes en bijna vijf keer zo groot);
- De kans op het bestaan van lopende afbetalingsregelingen veel groter is, met name bij huishoudelijke apparatuur. Dat geldt ook voor creditcardschulden en op dit moment lopende afbetalingsregelingen daarvan. Verder geeft 16,4% van de niet-westers allochtonen aan vaak rood te staan, terwijl dit voor de autochtonen en westers allochtonen 6,8% is;
- Zij meer kans hebben op een schuld omvang van meer dan € 5.000 en aanzienlijk meer kans hebben op meer dan één betalingsachterstand dan de autochtone en westers allochtone huishoudens.

Tijdsbesteding/positie op de arbeidsmarkt

Er is ook een vergelijking gemaakt op basis van de tijdbesteding, ofwel de positie op de arbeidsmarkt, van de respondent. De volgende groepen springen hierbij in het oog:

- De groep die fulltime werkzaam is, scoort nergens hoger dan de andere onderscheiden groepen;
- De groep die met pensioen of VUT is, scoort laag op alle vormen van betalingsachterstanden en de typen daarbinnen;
- De categorie arbeidsongeschikten heeft een grotere kans op betalingsachterstanden op het gebied van terugbetalingen aan de belastingdienst, geld lenen bij vrienden, familie of kennissen en afbetalingen van postorderbedrijfproducten;
- De categorie werkloos/werkzoekend heeft een veel grotere kans op betalingsachterstanden in een groot aantal vormen en typen daarbinnen.

Vergelijking met Monitor 2008

De vragenlijst zoals deze is toegepast in de huidige meting is grotendeels gelijk aan die van de Monitor 2008. Hierdoor kan op een groot aantal punten de vergelijking tussen de Monitor Betalingsachterstanden van 2008 en de Monitor van 2009 plaatsvinden.

Zoals reeds opgemerkt, blijkt in Nederland 24,8% van alle huishoudens minimaal een van de onderscheiden typen betalingsachterstanden te hebben (gehad). In 2008 betrof dit percentage 27,0% van alle huishoudens (ruim 1,9 miljoen huishoudens). Zowel in 2009 als in 2008 zijn de huishoudens die slechts af en toe rood staan niet meegenomen in deze telling. In Tabel 1 is het aandeel huishoudens van de verschillende vormen van betalingsachterstanden over beide jaren weergegeven. Alle percentages in deze tabel zijn gerelateerd aan het totaal aantal huishoudens in Nederland over het desbetreffende jaar.

Tabel 1 Overzicht aandeel huishoudens met betalingsachterstanden 2008 - 2009

	<i>Aandeel huishoudens 2009</i>	<i>Aandeel huishoudens 2008</i>
	(%)	(%)
Achterstallige rekeningen	6,8	8,3
Kredietverschaffing en leningen	12,0	13,9
Afbetalingsregelingen	2,2	5,9*
Rood staan (vaak of regelmatig)	13,1	14,8*
Niet altijd volgende maand creditcardschuld afbetalen	2,0	1,7
Te maken met gespreide afbetalingsregeling creditcardschuld	0,6	0,9

Bron: Panteia

* deze percentages zijn vanwege wijzigingen in de vraagstelling niet goed vergelijkbaar. De resultaten kunnen als indicatief worden beschouwd.

Uit de tabel komt naar voren dat vier onderscheiden vormen van betalingsachterstanden in de Monitor 2009 ten opzichte van de Monitor 2008 zijn afgenomen: achterstallige rekeningen, kredietverschaffing en leningen, afbetalingsregelingen en rood staan. Verder is het aandeel huishoudens dat hun creditcardschuld niet altijd de volgende maand kan afbetalen weliswaar met 0,3% toegenomen ten opzichte van een jaar geleden, maar daar staat tegenover dat het aandeel huishoudens met een gespreide afbetalingsregeling voor hun creditcardschuld is afgenomen met ditzelfde percentage.

Achterstallige rekeningen

Van de achterstallige rekeningen waar relatief de meeste huishoudens mee te maken hebben is de daling van het aantal huishoudens dat een achterstallige rekening heeft het grootst bij telefoonrekeningen. Hierbij is een afname van 44% te zien, wat betekent dat het aandeel achterstallige rekeningen op het gebied van telefoonrekeningen bijna gehalveerd is. Verder is er een afname zichtbaar bij elektriciteit, water of gas (42%), gevolgd door ziektekostenverzekeringen (31%) en hypotheek of huur (9%).

Ten opzichte van de Monitor 2008 blijkt het aandeel huishoudens met één of twee betalingsachterstanden om een financiële reden te zijn toegenomen in 2009

en met drie of meer betalingsachterstanden te zijn afgenomen. In de Monitor 2008 kwam naar voren dat 55% van de huishoudens die in de afgelopen 12 maanden een achterstallige rekening om financiële redenen had gehad op het moment van ondervragen nog steeds een achterstallige rekening had. In 2009 is dit percentage gedaald naar 46%. Bij de omvang van de bedragen van de achterstallige rekeningen is zichtbaar dat een totale omvang van minder dan 500 euro is toegenomen in 2009 ten opzichte van 2008, terwijl de omvang tussen de 500 euro en 2.000 euro is afgenomen in 2009. Dit laatste geldt ook voor de omvang van meer dan 20.000 euro wat in 2009 zelfs niet meer voorkomt.

Kredietverschaffing en leningen

Het aantal huishoudens met een krediet of lening is in de Monitor 2009 met 14% afgenomen ten opzichte van de Monitor 2008. Deze afname geldt voor de doorlopende kredieten of persoonlijke leningen en voor geld lenen bij vrienden. Het aantal huishoudens met een studieschuld is daarentegen sterk toegenomen ten opzichte van een jaar geleden. Dat ligt waarschijnlijk deels aan de vraagstelling. In werkelijkheid zal de afname van het aantal huishoudens met een krediet of lening sterker gedaald zijn. Deze afname van het aantal huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening ten opzichte van 2008 is ook duidelijk zichtbaar in de gemiddelde bedragen waarvoor kredieten of leningen worden afgesloten. Voor doorlopend krediet of persoonlijke lening is het gemiddelde bedrag in de Monitor 2009 met eenderde afgenomen. Voor geld, geleend bij vrienden, familie of kennissen geldt een afname van 12%.

Verder kan worden opgemerkt dat de groep huishoudens met een inkomen onder de € 2.000 in 2008 twee keer zo vaak geld had geleend bij vrienden, familie of kennissen dan de groep huishoudens met een inkomen vanaf € 2.000. Deze percentages komen in 2009 vrijwel overeen.

Afbetalingsregelingen

Het aantal afbetalingsregelingen is in 2009 ten opzichte van de Monitor 2008 sterk afgenomen. Het aantal huishoudens dat te maken heeft met op afbetaling gekochte goederen is met bijna 70% verminderd. Dit geldt met name voor auto's die op afbetaling gekocht zijn. Hierbij dient te worden opgemerkt dat de vraagstelling in 2009 is gewijzigd waardoor er minder dubbeltellingen voorkomen. Dit neemt niet weg dat er een duidelijke daling waarneembaar is in het aantal huishoudens dat te maken heeft met op afbetaling gekochte goederen. Bij het aanschaffen van producten op afbetaling blijken laag opgeleiden vaker producten aan te schaffen via een postorderbedrijf en bruin- en/of witgoed dan de midden- en hoog opgeleiden. In de Monitor 2008 scoorden de laag opgeleiden op alle afbetalingsregelingen het hoogst.

Rood staan

In de Monitor 2008 waren de antwoordcategorieën bij de vraag over de frequentie van het rood staan anders geformuleerd.¹ De categorieën zijn gehergroepeerd zodat zij goed vergelijkbaar zijn met de resultaten uit de Monitor 2008. Hieruit blijkt dat het aandeel huishoudens dat nooit rood staat is toegenomen ten opzichte van 2008. Dat geldt ook voor het aandeel huishoudens dat vaak rood staat, zij het beperkt. Het aandeel dat af en toe rood staat is sterk toegenomen.

¹ De antwoordcategorieën luiden toen als volgt: nooit, max. 1 x per jaar, max. 1 keer per kwartaal, max. 1 x per maand en meestal.

Het gemiddelde maximumbedrag waarvoor wordt roodgestaan, is voor de huishoudens die vaak rood staan behoorlijk afgenomen ten opzichte van de Monitor 2008: van € 2.100 naar € 1.280.

Creditcard

Het percentage huishoudens dat niet altijd in de volgende maand hun creditcardschuld heeft afgelost, is beperkt toegenomen ten opzichte van de Monitor 2008 van 3,9% naar 4,4%¹. Zichtbaar is verder dat in 2009 minder huishoudens te maken hebben met een gespreide afbetalingsregeling van de creditcardschuld. Ook het gemiddelde bedrag dat de huishoudens met een gespreide afbetalingsregeling van de creditcardschuld hebben openstaan is afgenomen van € 2.500 naar bijna € 1.000.

Als we kijken naar het verschil in creditcardschulden tussen huishoudens met een inkomen onder de € 2.000 en vanaf € 2.000 blijken er in de Monitor 2009 geen verschillen tussen beide groepen. Dit in tegenstelling tot de Monitor 2008 waarin naar voren kwam dat het bij de lage inkomensgroep bijna drie keer zo vaak voorkwam dat een creditcardschuld niet in de volgende maand voldaan is en er vier keer zo vaak afbetalingsregelingen liepen.

Niet-westers allochtonen

Verder kan worden opgemerkt dat in de Monitor 2009 naar voren is gekomen dat niet-westers allochtonen vaker te maken hebben met alle onderscheiden vormen van betalingsachterstanden dan westers allochtonen en autochtonen. Dit beeld kwam ook reeds naar voren in de Monitor 2008. Ten opzichte van 2008 is met name de relatieve kans van niet-westers allochtonen op een achterstallige rekening behoorlijk toegenomen (van drie tot vijf keer zo groot naar vijf tot dertien keer zo groot). Daarnaast hebben zij vaker een doorlopend krediet of een persoonlijke lening afgesloten of geld geleend bij familie of kennissen, maar dit verschil is minder dan bij achterstallige rekeningen. Verder schaffen niet-westers allochtonen minder vaak dan een jaar geleden op afbetaling gekochte goederen via een postorderbedrijf en bruin- en of witgoed aan. Huishoudelijke apparatuur, aangeschaft via een afbetaalregeling, kopen zij daarentegen vaker ten opzichte van de Monitor 2008. Opvallend is verder dat niet-westers allochtonen minder vaak rood staan ten opzichte van de Monitor 2008 (van ruim drie keer in 2008 naar bijna twee keer in 2009). Daarentegen hebben niet-westers allochtonen in 2009 veel vaker dan in 2008 te maken met lopende afbetalingsregelingen van creditcardschulden.

¹ Dit percentage is gerelateerd aan de huishoudens met 1 of meer creditcards (ruim 3,1 miljoen huishoudens). Het percentage ten opzichte van het totaal aantal huishoudens in Nederland is 2,0% (7,1 miljoen).

Overwegingen bij de belangrijkste conclusies

Uit de Monitor 2009 komt naar voren dat met inbegrip van de 35.000 WSNP-trajecten er in Nederland bijna 1,8 miljoen huishoudens zijn waarin minimaal sprake is van een van bovenstaande vormen van betalingsachterstanden. Gerelateerd aan het totaal van ruim 7,1 miljoen huishoudens (CBS-Statline) blijkt dat dit 24,8% van alle huishoudens is. In 2008 bedroeg dit percentage 27,0%. Deze afname ten opzichte van de Monitor 2008 komt ook naar voren in de onderscheiden vormen van betalingsachterstanden. Het aantal huishoudens met achterstallige rekeningen, kredietverschaffing en leningen en afbetalingsregelingen is afgenomen, net zoals het aantal dat regelmatig rood staat. Het aandeel huishoudens dat vaak rood staat is licht gestegen. Het aandeel huishoudens dat hun creditcardschuld niet altijd de volgende maand kan afbetalen is met 0,3% toegenomen ten opzichte van een jaar geleden en het aandeel huishoudens met een gespreide afbetalingsregeling voor hun creditcardschuld is afgenomen met ditzelfde percentage.

Uit deze resultaten kan niet worden opgemaakt hoeveel huishoudens (een risico op) problematische schulden hebben. Wel kunnen ze een indicatie geven van de huishoudens die mogelijk te maken hebben met (risico's op) problematische schulden.

In eerste instantie lijken deze resultaten niet te rijmen met de huidige economische crisis. Steeds meer huishoudens zouden financiële problemen ondervinden als gevolg van de economische crisis. Zo is de vraag naar schuldhelpverlening door de economische crisis flink toegenomen. De verwachting is dat deze vraag in 2009 ten opzichte van 2008 ongeveer 20% tot 35% zal toenemen. Er is een wachtlister van gemiddeld acht tot negen weken.¹ Dit lijkt haaks te staan op de resultaten uit het onderzoek waaruit naar voren komt dat de meeste betalingsachterstanden zijn gedaald ten opzichte van 2008. Toch is dit minder vreemd dan op het eerste gezicht lijkt. De afname van betalingsachterstanden heeft te maken met de volgende punten:

- Als gevolg van de financiële crisis is de kredietwaardigheidstoets² aangescherpt. Dit kan een reden zijn dat huishoudens minder makkelijk kredieten krijgen;
- Als gevolg van de crisis daalt het consumentenvertrouwen. Hierdoor worden huishoudens meer behoudend in hun uitgaven en volgt een behoedzaam bestedingsgedrag. Dit behoudende gedrag wordt lang niet altijd veroorzaakt doordat het voor deze huishoudens vanwege hun financiële situatie noodzakelijk is om zuiniger gedrag te vertonen, maar uit voorzorg: ook zij zouden het op termijn financieel lastiger kunnen krijgen. In een raming voor 2008-2009 van DNB staat weergegeven dat door vermogens- en vertrouwensfactoren huishoudens meer behoudend worden in hun uitgaven, zodat de spaarquote oploopt.³ Als we kijken naar de spaartegoeden van huishoudens van 2008 en 2009 lijkt dit beeld bevestigd te worden. De spaartegoeden van Nederlandse huishoudens zijn gestegen. Een van de belangrijkste motieven waarom mensen sparen is vanwege onzekerheid over

¹ NVVK, 2009.

² Kredietaanbieders zijn bij alle vormen van krediet, dus ook bij het kopen van goederen op afbetaling, al bij wet verplicht om een kredietwaardigheidstoets uit te voeren en een kredietprospectus beschikbaar te hebben. De Autoriteiten Financiële Markten houdt toezicht op de naleving van deze verplichtingen.

³ DNB/Kwartalbericht december 2008.

de toekomst en om het hoofd te kunnen bieden aan onverwachte gebeurtenissen. Daarnaast blijkt dat onzekerheid ook het soort besparingen beïnvloedt. Huishoudens hebben in 2009 vaker hun beleggingen verkocht en gekozen voor het relatief veilige sparen.¹ Het beeld dat betalingsachterstanden zijn gedaald en spaartegoeden zijn gestegen wordt bevestigd door het CBS. In 2009 worden veel minder consumptieve bestedingen gedaan dan een jaar eerder. Vooral duurzame goederen worden minder aangeschaft. Het geld van de consumenten is vooral in de spaarpot terecht gekomen, wat blijkt uit de toename van het ingelegde spaargeld ten opzichte van dezelfde periode van 2008.²

- Dat het aantal huishoudens dat vaak rood staat is gestegen, past ook in dit beeld. Omdat het afsluiten van leningen lastiger is geworden en huishoudens toch in de situatie kunnen komen dat zij echt geld nodig hebben, is rood staan een gemakkelijke manier om over extra krediet te beschikken. Dat duidelijk meer huishoudens nooit rood staan, past in het beeld dat meer huishoudens financiële risico's mijden.
- Bedrijven en instellingen hebben vanwege de crisis hun incassobeleid aangescherpt. Zo verkleinen zij de kans dat huishoudens helemaal niet meer kunnen betalen.

Bovenstaande conclusies geven weer dat de situatie met betrekking tot betaalachterstanden van huishoudens in Nederland is verbeterd ten opzichte van een jaar geleden. Dat geeft echter geen volledig beeld van de werkelijke situatie. Zoals reeds opgemerkt is de vraag naar schuldhulpverlening de laatste tijd behoorlijk toegenomen. Het gaat dan zowel om minnelijke trajecten als om WSNP-trajecten (sinds kort weer een stijging). Deze toename wordt voor een deel veroorzaakt doordat huishoudens minder snel verwachten dat zij zelf hun financiële problemen kunnen oplossen en daardoor eerder naar de daartoe aangewezen instanties gaan om hulp te vragen.

Vanwege de economische ontwikkelingen is niet te verwachten dat de vraag naar schuldhulpverlening de komende tijd gaat afnemen. In 2010 wordt een verdubbeling van de werkloosheid verwacht.³ Als dit inderdaad het geval is, betekent dit dat meer huishoudens te maken hebben met minder inkomsten en zal vervolgens een deel daarvan in financiële problemen terecht komen. Dan volgt er eerst een periode waarin huishoudens zelf een oplossing zoeken waarna een beroep wordt gedaan op de schuldhulpverlening.

Dat er een groep huishoudens is die nauwelijks het hoofd boven water kan houden, komt niet of nauwelijks naar voren in de huidige Monitor. Dat heeft vooral te maken met de 'grote aantallen': op ruim 7 miljoen huishoudens is en blijft het aantal probleemschulden relatief beperkt waardoor het aantal overige huishoudens dat de hand op de knip houdt al snel veel groter is. Dat laatste is terug te zien in de (gemiddelde) cijfers.

Op wat langere termijn kan de daling van het aantal betalingsachterstanden overigens wel leiden tot een afname van het aantal probleemschulden. Een groot deel van de huishoudens zou ook in de in 2008 waargenomen situatie niet in de problemen komen, maar een klein deel wel (bijvoorbeeld door onverwachte

¹ Macro Economische Verkenning 2010: De Nederlandse Economie.

² CBS, juni 2009. *Huishoudens blijven minder uitgeven*.

³ CPB, 16 juni 2009.

gebeurtenissen). Die kans wordt kleiner als voorzichtiger geconsumeerd wordt. Weer gelet op de 'grote aantallen' zou dat zelfs meer effect kunnen hebben op het aantal probleemschulden dan de toename van het aantal werklozen.

Betalingsachterstanden van specifieke groepen huishoudens

Uit de resultaten komt naar voren dat niet-westers allochtonen vaker te maken hebben met de meeste onderscheiden typen betalingsachterstanden dan de westers allochtonen en autochtonen. Er kunnen hiervoor verschillende redenen zijn. Zo kan het voorkomen dat niet westers allochtonen zich minder behoudend opstellen dan westers allochtonen en autochtonen. Verder is bekend van allochtonen dat zij geld en/of goederen naar het buitenland sturen (remittances).¹ Het gemiddelde bedrag dat per etniciteit per jaar wordt overgemaakt loopt uiteen van € 310 door Surinamers tot gemiddeld € 780 door Turken. 90% van de allochtonen die geld en/of goederen verstuurt, geeft aan dat het meestal wordt gebruikt voor eerste levensbenodigdheden als voedsel en medische zorg.² Dit verklaart mogelijk de relatieve verslechtering van niet-westers allochtone huishoudens op de onderscheiden typen van betalingsachterstanden. Deze relatief slechtere financiële omstandigheden van niet-westers allochtonen komen ook tot uiting in de recente werkloosheidsgegevens. In het derde kwartaal van 2009 bedroeg de werkloosheid onder niet-westers allochtonen bijna 11% tegenover 8% in 2008. De werkloosheid onder deze groep is daarmee ruim 2,5 keer zo hoog als onder autochtonen. De gevolgen van de economische teruggang zijn vooral groot voor niet-westers allochtone mannen en jongeren.³

Verder komt uit het onderzoek naar voren dat vooral huishoudens waarvan de respondent werkloos/werkzoekend is een veel groter dan gemiddelde kans maken op de meeste onderscheiden typen betalingsachterstanden. Dat geldt ook voor de groep alleenstaanden met kinderen. In mindere mate hebben ook huishoudens met een huishoudensinkomen tot € 2.000 per maand vaker te maken met betalingsachterstanden. Laag opgeleide huishoudens en studenten hebben een hoger dan gemiddelde kans op een aantal typen betalingsachterstanden.

In dit verband valt verder op dat huishoudens waarvan de respondent 65 jaar of ouder is, juist een hele lage kans op de meeste onderscheiden typen betalingsachterstanden hebben.

¹ Dit onderzoek is afgenomen onder de volgende etnische groepen: Turken, Surinamers, Marokkanen, Antillianen en Arubanen, Somaliërs en Ghanezen.

² Prof. dr. Th.N.M. Schuyt e.a., *Geven in Nederland*, Werkgroep Filantropische Studies (VU), 2007.

³ CBS, *Werkloosheid raakt ook allochtonen hard*, 17 november 2009.

1 Inleiding

In deze rapportage worden de resultaten weergegeven van de Monitor Betalingsachterstanden 2009. Deze Monitor is het vervolg op de meting die in 2008, exact een jaar eerder, heeft plaatsgevonden. Panteia voert deze Monitor in opdracht van het ministerie van SZW uit.

De Monitor Betalingsachterstanden heeft als doel het aantal huishoudens met betalingsachterstanden in beeld te brengen en de kenmerken van de betalingsachterstanden en de achtergrondkenmerken van de huishoudens met betalingsachterstanden te beschrijven.

Om dit doel te realiseren zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- 1 Wat is het aantal huishoudens met betalingsachterstanden in Nederland?
- 2 Op welke terreinen doen zich deze betalingsachterstanden voor?
- 3 In hoeverre hebben betalingsachterstanden betrekking op aangegane financieringsverplichtingen voor de langere termijn (leningen) of korte termijn (roodstand op een betaalfaciliteit)?
- 4 Wat zijn de kenmerken van de huishoudens met betalingsachterstanden?
- 5 Hoe zwaar wegen de betalingsachterstanden praktisch en in de beleving van het huishouden?
- 6 Wat zijn de belangrijkste verschillen tussen de resultaten uit de vervolgmetingen en de resultaten uit de voorgaande meting? Hoe zijn deze verschillen te verklaren?

De Monitor Betalingsachterstanden is in 2008 opgezet en uitgevoerd omdat er via bestaande bronnen geen compleet én actueel beeld gegeven kon worden van alle betalingsachterstanden in Nederland. Deze Monitor is in 2008 opgezet via een grootschalige telefonische enquête onder 4.000 huishoudens. De Monitor is toen op zodanige wijze opgezet dat deze periodiek op gelijke wijze kan worden herhaald. Deze meting is in 2009 voor de eerste maal herhaald. De vragenlijst is grotendeels hetzelfde gebleven als tijdens de vorige meting: er zijn enige vragen gewijzigd op basis van de ervaringen opgedaan tijdens de nulmeting. De telefonische enquête bij de Monitor 2009 is gebaseerd op 2.000 waarnemingen. Met 2.000 waarnemingen zijn betrouwbaarheid en representativiteit van de resultaten gegarandeerd.¹

In 2008 heeft als vervolg op de Monitor een verdiepend onderzoek plaatsgevonden naar het aantal huishoudens met (een risico op) problematische schulden. Het was vrijwel niet mogelijk een kwantitatieve vergelijking te maken tussen de conclusies van de Monitor 2009 en de conclusies van het verdiepende onderzoek uit 2008 (als het gaat om kenmerken van mensen met een risico op

¹ Bij de keuze voor het aantal te enquêteren respondenten is gekeken naar de significantie van verschillen tussen bepaalde waarnemingen en de meeropbrengst in termen van 'snellere' significantie bij toenemende aantallen waarnemingen. Het aantal van 2.000 paste goed in dit beeld om ook borg te kunnen staan voor betrouwbaarheid en representativiteit van de resultaten.

schulden). Wel is zo mogelijk in kwalitatieve zin verwezen naar de resultaten van dit verdiepende onderzoek.

Tijdens de Monitor 2008 zijn thuiswonende kinderen van 18 jaar en ouder apart bevroegd tijdens de telefonische enquête. Dit heeft niet tot interessante inzichten geleid. Dit kwam omdat slechts een deel van de thuiswonende 18+ groep kon worden bereikt. Verder konden de resultaten niet worden gerelateerd aan absolute cijfers van de totale groep. Dit is de reden dat tijdens de Monitor 2009 geen aparte ondervraging van deze groep heeft plaatsgevonden.

Opzet rapport

Omdat betalingsachterstanden zeer kunnen verschillen van aard is er bij de uitwerking van de onderzoeksvragen aandacht besteed aan verschillende aspecten van het begrip betalingsachterstanden. Voor de interpretatie van de resultaten is het verder van groot belang inzicht te krijgen in de representativiteit van de uitkomsten. In hoofdstuk 2 wordt uitgebreid bij deze aspecten stilgestaan.

Hoofdstuk 3 bevat de resultaten per betalingsachterstandvorm. Bij hoeveel huishoudens komen deze voor, en wat is de omvang en de duur? Binnen de betalingsachterstandvormen wordt daarbij onderscheid gemaakt tussen verschillende typen, waarmee de onderzoeksvragen 1 tot en met 3 worden beantwoord. Ook de samenloop tussen de verschillende vormen wordt bestudeerd.

In hoofdstuk 4 wordt vervolgens ingezoomd op de kenmerken van huishoudens met betalingsachterstanden. Hierbij worden de verschillende vormen onderscheiden naar onder meer leefsituatie, leeftijd, etniciteit, opleidingsniveau, tijdsbesteding en inkomen. Ook worden vast een aantal kruisverbanden tussen kenmerken van huishoudens en het optreden van betalingsachterstanden geschetst. Daarbij wordt eveneens een verband gelegd met het verdiepende onderzoek 2008 (Huishoudens in de rode cijfers; Omvang en kenmerken van huishoudens met (een risico op) problematische schulden). In dat onderzoek is uitgebreid ingegaan op het waarom van (risico op) problematische schulden.

In hoofdstuk 5 komen de praktische gevolgen en ervaringen van huishoudens met betalingsachterstanden aan de orde.

De onderzoeksverantwoording staat in bijlage I. Bijlage II geeft de samenstelling van de begeleidingscommissie: de namen van de leden en de organisaties waar zij werkzaam zijn. In bijlage III wordt de vragenlijst van de enquête weergegeven. Bijlage IV bevat een beschrijving van de respondenten en hun huishoudens op basis van algemene kenmerken en als laatste geeft bijlage V een overzicht van alle tabellen die in het rapport staan weergegeven.

Ter wille van de leesbaarheid van het grote aantal tabellen, is ervoor gekozen om de tekst bij een tabel zoveel mogelijk op dezelfde pagina te zetten. Dat betekent wel dat hier en daar grote witvlakken voorkomen.

2 Interpretatie resultaten: definities en steekproef

In het verleden is vaak gebleken dat het niet eenvoudig is goede informatie te verzamelen over betalingsachterstanden en schulden. Dat ligt aan de gevoeligheid van het onderwerp, maar ook aan praktische meetproblemen in allerlei opzichten. Zaken die daarbij een rol spelen zijn:

- te hanteren definities
- het opzetten van een representatieve steekproef en het beoordelen van de respons
- het ophogen van resultaten.

Gezien het belang van deze aspecten besteden we hier in dit hoofdstuk ruimschoots aandacht aan.

2.1 Definitie betalingsachterstanden

Omdat betalingsachterstanden zeer kunnen verschillen van aard is er bij de uitwerking van de onderzoeksvragen aan verschillende aspecten van het begrip betalingsachterstanden aandacht besteed. Dit is gedaan om een zo reëel en compleet mogelijk beeld te krijgen van huishoudens die op de een of andere manier te maken hebben met betalingsachterstanden. Er is voor gekozen een breed begrip te hanteren in de Monitor. De volgende vormen van betalingsachterstanden zijn meegenomen:

- achterstallige rekeningen
- kredieten en (persoonlijke) leningen
- op afbetaling gekochte goederen
- creditcardschulden
- rood staan.

Op al deze vormen wordt kort ingegaan, vooral vanuit het oogpunt van het interpreteren van onderzoeksresultaten.

2.1.1 Achterstallige rekeningen

Het begrip achterstallige rekening is breed ingestoken en vervolgens binnen de vragenlijst vernauwd. In eerste instantie is gekeken naar achterstallige rekeningen *in de afgelopen 12 maanden*, waarbij in principe alle achterstanden (dus een te laat betaalde rekening en in die zin opgebouwde betalingsachterstand) zijn meegenomen. Ook is de situatie *op dit moment* uitgevraagd.

Binnen dit totaal komen natuurlijk ook veel achterstanden voor die weinig of niets zeggen over de financiële gezondheid van huishoudens. Een te laat betaalde rekening kan bijvoorbeeld ook zoekgeraakt zijn. Daarom is ook gevraagd naar de reden van de achterstallige rekening. Daarbij zijn de volgende antwoordcategorieën voorgelezen:

- 1 financieel
- 2 vergeten
- 3 achterstand in eigen administratie
- 4 fout in administratie van de organisatie
- 5 anders, namelijk .....

Daarbij is de categorie 'anders' achteraf bijna volledig gehercodeerd zodat deze antwoorden ook onder de eerste 4 categorieën kwamen te vallen. In diverse

analyses zijn alleen huishoudens meegenomen die 'financieel' als antwoord gaven. Dit wordt in de tekst van het rapport en bij tabellen steeds vermeld. Het is denkbaar dat 'achterstand in eigen administratie' ook een financiële achtergrond heeft - door respondenten bewust of onbewust als zodanig genegeerd. Gezien het beperkte aantal antwoorden in deze categorie kan wel gesteld worden dat dit zeker niet op grote schaal aan de orde is.

De volgende typen achterstallige rekeningen zijn onderscheiden, ingedeeld op basis van onderwerp:

- Hypotheek of huur.
- Elektriciteit, water of gas.
- Ziektekostenverzekering.
- Leningen of op afbetaling kopen (het gaat om achterstand op de geplande terug- of afbetaling).
- Inboedel- of WA-verzekering.
- Telefoonrekeningen (telefoonrekeningen van kinderen tellen ook mee).
- Alimentatie
- Overige rekeningen, zoals schoolgeld, collegegeld of abonnementen
- Terugbetalingen aan de belastingdienst.

Ten opzichte van de Monitor 2008 is bij de vragen over achterstallige rekeningen per type het 'duuraspect' toegevoegd: hoe lang bestaat een achterstallige rekening al en wat is de verwachte duur vanaf nu?

2.1.2 Kredieten en (persoonlijke) leningen

Onder kredieten en leningen zijn de volgende typen uitgevraagd:

- Doorlopend krediet of persoonlijke lening
- Lening bij vrienden, familie of kennissen
- Onderpand of belening bij een gemeentelijk pandhuis (pandhuishouder) of in de verkoop/terugkoopoptie bij een commerciële partij zoals Cash Converters, of Money Wheels
- Studieschuld
- Overige leningen (komt zeer beperkt voor).

Vermeldenswaardig voor deze vorm is vooral het ontbreken van hypotheek als categorie. De kosten van wonen (inclusief eventuele vakantiehuizen en bedrijfspanden) worden hiermee impliciet gelijkgeschakeld met het huren van woonruimte. Leningen waarvoor een woning als onderpand gegeven wordt, zijn in principe wel meegenomen, maar het is denkbaar dat deze in een enkel geval door de respondent onder 'hypotheek of huur' aangegeven zijn. Dit antwoord kwam echter slechts sporadisch naar voren bij overige leningen.

Als eerste wordt gevraagd naar kredieten en leningen in *de afgelopen 12 maanden*. Vervolgens wordt verder gevraagd over *dit moment*. Voor ieder aangegeven type krediet/lening is tevens gevraagd naar de omvang van het nog openstaande bedrag en de (ervaren) zwaarte van het terugbetalen. Net als bij achterstallige rekeningen zijn ook bij kredieten en leningen duuraspecten aan de vragen toegevoegd: de looptijd van het krediet of de lening tot nu toe en de verwachte duur totdat het is afgelost.

2.1.3 Op afbetaling gekochte goederen

Bij betalingsachterstanden in de vorm van afbetalingsregelingen op aangeschafte goederen of diensten is als eerste gevraagd of er de afgelopen 12 maanden een dergelijke regeling gelopen heeft binnen het huishouden. Als toelichting werd daarbij gegeven: 'een afbetalingsregeling wil zeggen dat u iets op krediet heeft gekocht, waarvoor u in termijnen terug moet betalen'. Als deze vraag bevestigend beantwoord werd, is vervolgens gevraagd op welk type product of dienst de regeling voor de situatie op dit moment betrekking had. Omdat er in de Monitor 2008 een risico op dubbeltellingen zat door de manier waarop het is gevraagd aan de respondenten tijdens de telefonische enquête, is de vragenlijst in 2009 hierop aangepast. In deze vragenlijst is als eerste gevraagd of er afbetalingsregelingen aanwezig zijn. Als dit het geval bleek te zijn, is gevraagd of dit producten betrof die waren gekocht bij een postorderbedrijf. Vervolgens is gevraagd of er ook andere afbetalingsregelingen liepen (van producten die niet gekocht waren bij een postorderbedrijf). Hiermee werden dubbeltellingen tussen afbetalingsregelingen via postorderbedrijven en de producten zelf voorkomen.

In vergelijking met 2008 is ook de categorie 'verbouwing' toegevoegd bij de typen afbetalingsregelingen met de nadrukkelijke toevoeging dat het niet gaat om een lening bij een financiële instelling. Verder is gevraagd naar het openstaande bedrag, de (ervaren) zwaarte van het aflossen en de duur (tot nu toe en verwachte tijd tot aflossing). De wijzigingen in de vragenlijst ten opzichte van de Monitor 2008 kunnen gevolgen hebben voor de vergelijking tussen beide jaren. Indien dit het geval is, staat dit bij de desbetreffende tabellen aangegeven.

In welke mate klantenpassen waarmee op afbetaling gewinkeld kan worden ook hierin meegenomen zijn door respondenten is onduidelijk. In feite betreft het hier een bijzondere soort creditcard (zie verder). Het lijkt waarschijnlijk dat als in termijnen terugbetaald wordt, de respondenten dit óf bij op afbetaling gekochte goederen/diensten óf bij creditcard wel hebben meegenomen.

2.1.4 Creditcardschulden

Bij de vorm creditcardschulden is in eerste instantie gevraagd of huishoudens een creditcard (aangereikte voorbeelden: Mastercard, Visacard en American Express) in hun bezit hebben. Net zoals dat bij achterstallige rekeningen het geval was, is ook het hebben van een creditcard op zich geen probleem. Daarom is vervolgens gevraagd of het huishouden de creditcardschuld de afgelopen 12 maanden altijd in de volgende maand kon aflossen. Is dat niet het geval, dan kan dit een duidelijke indicator zijn dat de creditcard gebruikt wordt voor het opvangen van liquiditeitsproblemen - de rente die aan de creditcardmaatschappijen betaald moet worden, is doorgaans hoog. Om de onderzoeksresultaten ook voor deze vorm vergelijkbaar te maken met de overige vormen (zie ook achterstallige rekening), is verder gevraagd of het huishouden op dit moment te maken heeft met een gespreide afbetaalregeling van een creditcardschuld, en (zo ja) welk bedrag nog openstaat en de duur van de regeling (tot nu en verwachte duur vanaf dit moment).

2.1.5 Rood staan

In vergelijking met 2008 zijn de vragen bij de vorm 'rood staan' het sterkst gewijzigd. Dit is gebeurd omdat de 'zwaarte'- vraag niet optimaal was geformuleerd. Zo bevatten alleen de eerste en de laatste categorie informatie over de duur van het rood staan, en werd er geen heldere termijn aangegeven.

De volgende vragen zijn geformuleerd:

- op hoeveel betaalrekeningen kan het huishouden rood staan?
- op hoeveel daarvan heeft het huishouden in de afgelopen 12 maanden daadwerkelijk rood gestaan
- voor de twee rekeningen waarop gemiddeld voor het hoogste bedrag rood werd gestaan werden de volgende vragen gesteld:
  - werden betalingen geweigerd?
  - hoeveel keer werd rood gestaan?
  - hoe lang duurde gemiddeld een periode van roodstand?
  - wat was het hoogste bedrag waarvoor werd rood gestaan in de afgelopen 12 maanden?
  - kost(te) het moeite om weer een positief saldo te krijgen?

2.1.6 Problematische schulden

In welke mate geven de verzamelde gegevens over bovenstaande betalingsachterstandvormen nu een beeld van het bestaan van problematische schulden of risico's daarop? Daarover vallen enkele observaties te maken.

In de eerste plaats is het zo dat het bestaan van de genoemde betalingsachterstandvormen niet veel zegt over het bestaan van een (risico op een) problematische schuld. Bij achterstallige rekeningen en creditcardschulden is daar binnen het onderzoek al nadrukkelijk rekening mee gehouden. Ook voor de andere vormen kunnen echter aan betalingsachterstanden ook zakelijke overwegingen (het alternatief voor een betalingsachterstand is bijvoorbeeld boetes op het eerder vrijmaken van spaartegoeden) of andere redenen ten grondslag liggen die niets met problematische schulden van doen hebben. Het bestaan van betalingsachterstanden kan wel gezien worden als randvoorwaarde, waarmee de Monitor een groslijst weergeeft van huishoudens die mogelijk te maken hebben met (risico's op) problematische schulden.

Het bestaan van meerdere betalingsachterstanden is al een betere indicator voor mogelijke problemen. Ook hier wordt in de Monitor op ingegaan. Geheel eenduidige uitspraken hierover zijn echter niet mogelijk zonder in te gaan op de ontwikkeling van de betalingsachterstanden en de ontstaansgeschiedenis daarvan. In het verdiepende onderzoek¹ is hier uitgebreid op ingegaan.

2.2 Betrouwbaarheid aantallen - kwaliteit steekproef

Voor de enquête is een steekproef getrokken onder huishoudens die gebruik maken van een vaste telefoonaansluiting. Naast het evidente kostenvoordeel boven het fysiek bezoeken van huishoudens, heeft dit als voordeel dat weging en ophoging van de resultaten naar voor Nederland representatieve gegevens

¹ Ommeren, C.M. van, L.S. de Ruig, P. Vroonhof, Huishoudens in de rode cijfers; Omvang en kenmerken van huishoudens met (een risico op) problematische schulden, Panteia, 2009.

eenvoudiger is. In de huidige monitor is in vergelijking met 2008 geen non-respons onderzoek gehouden.

Aan deze keuze kleven ook nadelen. Het belangrijkste nadeel is dat niet alle huishoudens beschikken over een vaste telefoonaansluiting - en dat daarbij een verband met het bestaan van betalingsachterstanden voor de hand ligt. Het komt tegenwoordig natuurlijk door de hele maatschappij heen voor dat een huishouden alleen nog mobiele telefonie gebruikt. Zolang dat niet samenhangt met betalingsachterstanden mag worden aangenomen dat weging dit probleem opvangt.

In het vervolg van deze paragraaf laten we zien dat bovengenoemd nadeel in de praktijk meevalt en dat de voordelen van een telefonische enquête overheersen.

2.2.1 Analyse bereikbaarheid doelgroep via vaste telefoon

Om de onderzoeksresultaten in dit verband op waarde te kunnen schatten, is een driedeling van huishoudens relevant:

- huishoudens waarin een traject in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP) doorlopen wordt;
- huishoudens waarin een minnelijk schuldhulpverleningstraject loopt. Dit zijn trajecten buiten het (wettelijk) kader van de WSNP, uitgevoerd door een breed scala aan publieke en private organisaties, waaronder de sociale dienst, het maatschappelijk werk en de kredietbank. De schuldhulpverlening kan de vorm hebben van schuldbemiddeling, schuldsanering, budgetbegeleiding of budgetbeheer;
- overige huishoudens.

2.2.2 Huishoudens waarin een WSNP-traject doorlopen wordt

Personen in een WSNP-traject¹ hebben in zeer beperkte mate zeggenschap over (hun) financiële patronen. De meeste enquêtevragen zijn voor deze groep dan ook niet relevant en/of niet zonder diverse nuanceringen te beantwoorden. Bovendien zullen zij slechts bij uitzondering beschikken over een aansluiting voor vaste telefonie (want: relatief eenvoudig door te voeren bezuiniging, opgelegd door de bewindvoerder). Dat geldt overigens ook voor een internetaansluiting. Ook is bekend dat deze huishoudens relatief slecht meedoen aan deur-tot-deurenquêtes, bijvoorbeeld door angst voor schuldeisers of andere sociaal-maatschappelijke problemen.

Deze groep is daarom weggedefinieerd uit het onderzoek. Het aantal lopende WSNP-trajecten, ongeveer 35.000 op 1 september 2009², is in de Monitor WSNP³ voldoende nauwkeurig waargenomen om in de Monitor Betalingsachterstanden te gebruiken. Dit aantal is voor de ophoging van de onderzoeksresultaten

¹ Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. De Wsnp is een saneringstraject waarbij de rechter (en niet de schuldhulpinstelling) beslist over de toegang en het resultaat (en niet de schuldeiser). De schuldenaar heeft gedurende drie jaar een inspanningsverplichting om zoveel mogelijk geld bijeen te brengen voor aflossing. Een door de rechtbank benoemde bewindvoerder ziet toe op de naleving van de wettelijke verplichtingen. Indien die naar het oordeel van de rechtbank voldoende zijn nagekomen, wordt het opgespaarde bedrag verdeeld onder de schuldeisers. Eventuele restschulden zijn daarna niet meer invorderbaar.

² Bureau WSNP

³ Berg, M. von, e.a., Monitor WSNP; vijfde meting, IVA, juli 2009.

afgetrokken van het totale aantal huishoudens in Nederland. De wegingsfactor is niet aangepast, wat impliciet veronderstelt dat de WSNP-trajecten gelijk (net als de rest van de huishoudens) verdeeld zijn over leeftijd, opleiding en huishoudenssamenstelling. Dit kan een kleine vertekening van de resultaten tot gevolg hebben. Ook kan een vertekening ontstaan omdat WSNP-trajecten geen huishoudens maar personen betreffen.

2.2.3 Huishoudens waarin een minnelijk schuldhulpverleningstraject doorlopen wordt

In vergelijking met personen in een WSNP-traject hebben personen in een minnelijk schuldhulpverleningstraject duidelijk meer zeggenschap over (hun) financiële patronen. De enquêtevragen zijn voor deze groep dan ook wel relevant. Vaker dan personen in een WSNP-traject zullen zij beschikken over een aansluiting voor vaste telefonie, ook al geldt natuurlijk ook voor deze groep dat het stopzetten van de vaste telefoon een relatief eenvoudig door te voeren bezuiniging is. Dat geldt overigens ook voor een internetaansluiting. Bij deur-tot-deur enquêtes zullen (deels) dezelfde problemen spelen als bij de WSNP-trajecten.

Het aantal waarnemingen onder huishoudens waarin een minnelijk schuldhulpverleningstraject loopt, is te klein om nader uit te splitsen. Deze huishoudens worden in de Monitor niet nader onderscheiden.

2.2.4 Overige huishoudens

In relatie tot de betrouwbaarheid van de onderzoeksresultaten is de vraag relevant of er ook bij overige huishoudens - en dan vooral de huishoudens met risico's op problematische schulden - een systematische afwijking bestaat ten opzichte van het gemiddelde waar het gaat om het hebben van een vaste telefoonaansluiting. Op dit moment is slechts een kwalitatieve analyse mogelijk.

Uit het verdiepende onderzoek bleek dat een meer dan gemiddeld deel van de huishoudens zonder vaste telefoonaansluiting in een situatie verkeert waarin (risico's op) problematische schulden spelen. In de praktijk ging het daarbij echter om relatief korte periodes zonder vaste telefoonaansluiting. Op de conclusies heeft dit dan ook weinig effect. De Monitor vormt hierdoor waarschijnlijk een lichte onderschatting van het werkelijke aantal huishoudens met betalingsachterstanden, maar er is geen reden om aan te nemen dat het daarbij om een groot aantal huishoudens gaat.

3 Kenmerken betalingsachterstanden

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op betalingsachterstanden en financieel gedrag dat een verhoogd risico op betalingsachterstanden met zich meebrengt. Steeds wordt gekeken naar het aantal huishoudens dat te maken heeft met de onderscheiden typen financiële verplichtingen. Daarbij blijven de ruim 35.000 huishoudens waarin een WSNP-traject loopt buiten beschouwing. Alleen in de laatste paragraaf, waarin een totaalstelling gemaakt wordt van alle huishoudens die te maken hebben met betalingsachterstanden, is deze groep wel meegenomen.

Ook de omvang van het bedrag komt aan de orde. Bij achterstallige rekeningen, kredieten en leningen en afbetalingsregelingen wordt ook ingegaan op de specifieke terreinen waarop de achterstallige rekeningen zich voordoen c.q. de leningen en afbetalingsregelingen zijn afgesloten. In de laatste paragraaf wordt nader ingegaan op de samenloop tussen het bestaan van achterstallige rekeningen en overige betalingsachterstanden.

3.2 Achterstallige rekeningen

In Tabel 2 is weergegeven welk percentage huishoudens de *afgelopen 12 maanden* op enig moment te maken heeft gehad met welk(e) type(n) achterstallige rekeningen.

Tabel 2 Aandeel huishoudens met achterstallige rekening in de afgelopen 12 maanden naar type achterstallige rekening

Type achterstallige rekening	Aantal huishoudens met achterstallige rekening in de afgelopen 12 maanden (x 1.000) 2009	Aandeel in totaal aantal huishoudens (%) 2009	Aandeelin totaal aantal huishoudens (%) 2008
Ziektekostenverzekering	178	2,5	3,6
Elektriciteit, water of gas	131	1,7	3,1
Hypotheek of huur	192	2,6	2,9
Telefoonrekeningen	107	1,5	2,7
Leningen of op afbetaling kopen (achterstand in aflossing/rente-betaling/betaling)	63	0,9	1,5
Inboedel- of WA-verzekering	18	0,3	1,0
Terugbetalingen aan de belastingdienst	125	1,8	n.v.t.
Alimentatie	5	0,1	n.v.t.
Overige rekeningen, zoals schoolgeld, belastingen of abonnementen	72	1,0	3,0
Totaal (=minimaal één achterstallige rekening)	485	6,8	8,3
Geen achterstallige rekening	6.613	93,2	91,7
Totaal	7.098	100,0	100,0

Bron: Panteia.

Achterstallige rekeningen voor hypotheek of huur¹ en de ziektekostenverzekering komen het meest voor, gevolgd door elektriciteit, water of gas, terugbetalingen aan de belastingdienst en telefoonrekeningen. 1,5% tot 2,7% van alle huishoudens² (107.000 tot 192.000) heeft met (een van) deze achterstallige

¹ Aedis geeft – beargumenteert met gegevens van leden - aan het aantal betalingsachterstanden nogal laag te vinden. Ten dele kan sprake zijn van meer achterstanden in een huishouden. Het is ook denkbaar dat huishoudens waarvoor de achterstand niet 'spannend' was dit vergeten zijn.

² Alle huishoudens is zoals vermeld exclusief 35.000 huishoudens waarin een WSNP-traject loopt. Dit totaal is gebaseerd op gegevens van het CBS.

rekeningen te maken. Achterstallige rekeningen voor leningen of afbetalingsregelingen en inboedel- of WA-verzekeringen, alimentatie en overige rekeningen komen het minst voor. In vergelijking met 2008 valt op dat het aandeel huishoudens met achterstallige rekeningen in de afgelopen 12 maanden voor alle type achterstallige rekeningen is afgenomen. De daling van betalingsachterstanden is het kleinst (10%) bij hypotheek of huur, gevolgd door de ziektekostenverzekeringen (33%). De afname van alle overige typen betalingsachterstanden ligt in vergelijking met 2008 tussen de 45% en 80%. Hierbij dient overigens te worden opgemerkt dat met name de inboedel- of WA-verzekering en alimentatie een beperkt aantal waarnemingen hebben.

In totaal heeft bijna zeven procent van alle huishoudens op minimaal één terrein een achterstallige rekening gehad (zie Tabel 3). Dat zijn bijna 485.000 huishoudens op een totaal van 7.098.000. In ruim 60% van de gevallen (4,2% van alle huishoudens, ofwel 300.000 huishoudens) betreft het daadwerkelijk één terrein waarop een huishouden te maken heeft met een betalingsachterstand. 3,5% heeft twee, drie of vier betalingsachterstanden (159.000 huishoudens) en 0,8% heeft te maken met vijf of meer betalingsachterstanden, dit zijn ongeveer 25.000 huishoudens. Het aandeel huishoudens met twee of meer betalingsachterstanden is ten opzichte van 2008 afgenomen. Het percentage huishoudens met één betalingsachterstand is licht gestegen in 2009 (van 4,0% naar 4,2%). Het aantal achterstallige rekeningen per type gedurende de 12 maanden is onbekend.

Tabel 3 Aantal verschillende typen achterstallige rekeningen in de laatste 12 maanden

<i>Aantal typen achterstallige rekeningen in de laatste 12 maanden binnen één huishouden</i>	<i>Aantal huishoudens met achterstallige rekening in de afgelopen 12 maanden (x 1.000) 2009</i>	<i>Aandeel in totaal aantal huishoudens (%) 2009</i>	<i>Aandeel in totaal aantal huishoudens (%) 2008</i>
Een	300	4,2	4,0
Twee	72	1,0	1,6
Drie	46	0,6	1,2
Vier	41	0,6	0,7
Vijf	14	0,2	0,4
Zes	7	0,1	0,3
Zeven	4	0,1	0,1
Totaal (minimaal één achterstallige rekening)	485	6,8	8,3
Geen achterstallige rekeningen	6.613	93,2	91,7
Totaal	7.098	100,0	100,0

Bron: Panteia.

Niet elke achterstallige rekening hoeft het gevolg te zijn van een gebrek aan financiële middelen. Aan de respondenten is daarom gevraagd wat de reden was van hun achterstallige rekeningen. Zij hadden hierbij de keuze uit: financieel, vergeten, achterstand in eigen administratie en een fout in de administratie van de organisatie. In Tabel 4 staan de resultaten hiervan weergegeven. In totaal zijn er 311.000 huishoudens (64,2% van de huishoudens met een of meer achterstallige rekeningen in de laatste 12 maanden) waarin voor ten minste één betalingsachterstand een financiële oorzaak bestaat of bestond. Er is hierbij van uitgegaan dat de huishoudens die een financiële reden aangeven daadwerkelijk te weinig saldo hebben (gehad) om hun rekening(en) te kunnen betalen en dat dit de groep is die uiteindelijk risico kan lopen op problematische schulden. Dit kan een lichte onderschatting betekenen van het totaal omdat ook in de andere antwoordcategorieën huishoudens vertegenwoordigd zijn met onvoldoende financiële middelen. Huishoudens die moeten rondkomen op een minimumniveau hebben bijvoorbeeld vaak een zeer complexe administratie omdat zij van veel verschillende (inkomens)regelingen gebruik maken. Dit vergroot de kans op administratieachterstand waarschijnlijk aanzienlijk.

Tabel 4 Achterstallige rekeningen in de afgelopen 12 maanden over redenen van ontstaan

<i>Reden dat achterstallige rekening(en) ontstond(en)</i>	<i>Aantal achterstallige rekening(en) in de afgelopen 12 maanden (x 1.000) 2009</i>	<i>Aandeel in totaal aantal achterstallige rekening(en) in de afgelopen 12 maanden (%) 2009</i>	<i>Aandeel in totaal aantal huishoudens met achterstallige rekening(en) in de afgelopen 12 maanden (%) 2008</i>
Financieel	311	58,5	66,9
Vergeten	67	12,6	13,2
Achterstand in eigen administratie	93	17,5	10,4
Fout in administratie van de organisatie	58	10,9	7,6
Anders	3	0,6	1,8
Totaal waargenomen	532	100,0*	100,0*

Bron: Panteia

* Deze vraag is in de Monitor 2009 per type betalingsachterstand gesteld. Dat was niet het geval in de Monitor 2008. De resultaten zijn daardoor beperkt vergelijkbaar.

In Tabel 4 is te zien dat in totaal 485.000 huishoudens 532.000 betalingsachterstanden hebben. Per achterstand is aan de respondenten gevraagd wat de reden was van de achterstand. Dit is een verschil met de vraagstelling in 2008. Toen is per huishouden met een of meer achterstanden gevraagd wat de reden was van de achterstand(en).

In Tabel 5 is te zien dat 47,7% van de huishoudens met een achterstallige rekening om financiële redenen te maken heeft met één achterstallige rekening, 18,1% met twee, 14,7% met drie en 11,4% met vier. Ruim 8% (ongeveer 25.000) van de huishoudens met een achterstallige rekening om financiële redenen heeft vijf of meer typen achterstallige rekeningen om financiële reden (gehad). Zoals verwacht ligt het aantal huishoudens dat te maken heeft met meerdere achterstallige rekeningen daarmee wat hoger dan in de totale groep met achterstallige rekeningen (alle redenen). Ten opzichte van 2008 is te zien dat het aantal huishoudens met één of twee betalingsachterstanden om een financiële reden is toegenomen en met drie of meer is afgenomen.

Tabel 5 Aantal achterstallige rekeningen naar aandeel financiële oorzaak

Totaal aantal achterstallige rekeningen laatste 12 maanden	<i>Aantal huishoudens met minimaal 1 achterstand om financiële reden in de afgelopen 12 maanden (x 1.000) 2009</i>	<i>Aandeel binnen de groep huishoudens met minimaal 1 achterstand om financiële reden in de afgelopen 12 maanden (%) 2009</i>	<i>Aandeel in groep huishoudens met achterstallige rekening(en) met financiële oorzaak in de afgelopen 12 maanden (%) 2008</i>
Een	148	47,7	39,2
Twee	56	18,1	14,8
Drie	46	14,7	19,4
Vier	35	11,4	12,1
Vijf	14	4,4	7,6
Zes	7	2,3	4,6
Zeven	4	1,4	2,2
Totaal (minimaal één achterstallige rekening met financiële reden voor achterstalligheid)	311	100,0	100,0

Bron: Panteia.

Van de respondenten die aangeven in de afgelopen 12 maanden één of meer achterstallige rekeningen te hebben gehad om een financiële reden, heeft 45,7% *op dit moment* nog steeds te maken met een achterstallige rekening. In 2008 betrof dit percentage 55,0%.

In Tabel 6 staat weergegeven wat de totale omvang is van de achterstallige rekeningen van de 142.000 huishoudens die aangegeven hebben *op dit moment* een betalingsachterstand te hebben met een financiële ontstaansgrond. Hierin is te zien dat 39,4% van de respondenten in deze groep een totale betalingsachterstand heeft van minder dan € 500 en dat de ruime meerderheid van deze groep (82,2%, bijna 117.000 huishoudens) een achterstand heeft van minder dan € 5.000. Ongeveer 25.000 huishoudens hebben een achterstand van € 5.000 of meer.

Tabel 6 Omvang opgetelde achterstallige rekeningen op dit moment van huishoudens met betalingsachterstand met een financiële achtergrond

<i>Klasse totale omvang achterstallige rekeningen</i>	<i>Aantal huishoudens met achterstallige rekening(en) met financiële achtergrond op dit moment (x 1.000) 2009</i>	<i>Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening(en) met financiële achtergrond op dit moment (%) 2009</i>	<i>Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening(en) met financiële achtergrond op dit moment (%) 2008</i>
minder dan 500	56	39,4	32,2
500 tot 2.000	34	23,8	27,6
2.000 tot 5.000	27	19,0	22,1
5.000 tot 10.000	9	6,3	6,1
10.000 tot 20.000	7	5,1	3,0
20.000 tot 50.000	0	0	6,5
50.000 of meer	0	0	0,3
Weet niet/wil niet zeggen	9	6,5	2,3
Totaal	142	100,0	100,0

Bron: Panteia.

In Tabel 7 is te zien wat de duur van de achterstallige rekeningen tot nog toe is. Dit is weergegeven in maanden. Hierin is te zien dat het grootste deel van alle achterstallige rekeningen korter dan 3 maanden loopt tot nu. Bij ruim eenderde van de huishoudens met een achterstallige rekening op de ziektekostenverzekering lopen ze al tussen 7 en 12 maanden. Verder hebben relatief veel huishoudens met achterstallige rekeningen op het gebied van elektriciteit, water en gas en hypotheek of huur dit 4 tot 6 maanden (respectievelijk 29,5% en 24,6%). De huishoudens die nog terugbetalingen aan de belastingdienst moeten doen, laten een wisselend beeld zien wat betreft de duur tot nog toe van deze terugbetalingen. Bij 14,0% van deze huishoudens duurt deze achterstallige rekening korter dan 1 maand, bij ruim een kwart vier tot zes maanden en bij meer dan de helft (51,4%) meer dan 12 maanden.

Tabel 7 Duur van achterstallige rekeningen tot nog toe¹

Duur	Type achterstallige rekening			
	Ziektekosten- verzekering (n=69)	Elektriciteit, water of gas (n=42)	Hypotheek of huur (n=64)	Terugbetaling aan Belasting- dienst (n=46)
korter dan 2 maanden	35,9	26,8	46,3	14,0
2 t/m 3 maanden	23,1	43,7	26,2	0,0
4 t/m 6 maanden	6,9	29,5	24,6	26,8
7 t/m 12 maanden	34,1	0,0	3,0	7,8
langer dan 12 maanden	0,0	0,0	0,0	51,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: Panteia

Noot: n = aantal huishoudens X 1.000

¹ In deze tabel zijn alleen de meest voorkomende achterstallige rekeningen weergegeven. In Bijlage VI is de tabel weergegeven met de resultaten van alle achterstallige rekeningen.

In Tabel 8 staat weergegeven wat de totale ingeschatte duur is van de achterstallige rekeningen. Hierbij is de duur tot nu toe opgeteld bij de verwachte duur vanaf dit moment. Achterstanden op het terrein van hypotheek of huur duren naar verwachting grotendeels een half jaar. Voor achterstallige rekeningen op het gebied van elektriciteit, water of gas wordt een termijn aangegeven van maximaal een jaar en op het gebied van ziektekosten maximaal twee jaar. Meer dan de helft van de terugbetalingen aan de belastingdienst nemen naar verwachting meer dan twee jaar in beslag (60,6%) en ruim eenderde (36,4%) zeven tot 12 maanden.

Tabel 8 Totaal ingeschatte duur achterstallige rekeningen (%)¹

Duur	Type achterstallige rekening			
	Ziektekosten- verzekering (n=66)	Elektriciteit, water of gas (n=24)	Hypotheek of huur (n=45)	Terugbetaling aan Belasting- dienst (n=26)
korter dan 2 maanden	30,3	22,7	63,4	0,0
2 t/m 3 maanden	0,0	22,7	10,7	0,0
4 t/m 6 maanden	23,8	30,4	21,7	0,0
7 t/m 12 maanden	10,2	24,2	0,0	36,4
12 t/m 24 maanden	35,7	0,0	4,3	3,0
langer dan 24 maanden	0,0	0,0	0,0	60,6
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: Panteia

Noot: n = aantal huishoudens X 1.000

Van de huishoudens met thuiswonende kinderen boven de 18 jaar, geeft 5,9% aan dat dit kind/deze kinderen op dit moment te maken heeft met betalingsachterstanden. Volgens 78,1% van de respondenten is dit voor dit kind/deze kinderen een zware last om weg te werken, voor 3,6 enigszins een last en voor 5,1% helemaal geen last. Ruim 13% antwoordt het niet te weten.

Er is ook bekeken in hoeverre er samenhang is tussen het aantal betalingsachterstanden van de ouders en de mate waarin volgens hen de thuiswonende kinderen het als een zware of enigszins een last ervaren om hun eigen betalingsachterstanden weg te werken. Hieruit komt naar voren dat hoe meer betalingsachterstanden de ouders hebben, des te zwaarder volgens deze ouders hun thuiswonende kinderen het vinden om hun betalingsachterstanden weg te werken.

¹ In deze tabel zijn alleen de meest voorkomende achterstallige rekeningen weergegeven. In Bijlage VI is de tabel weergegeven met de resultaten van alle achterstallige rekeningen.

3.3 Kredietverschaffing en leningen

In Tabel 9 is weergegeven welk deel van de ondervraagde huishoudens op dit moment te maken heeft met kredietverschaffing en leningen en voor welk bedrag gemiddeld. Het gaat in totaal om 12,0% van alle huishoudens¹, ofwel 850.000 huishoudens. Een doorlopend krediet of persoonlijke lening (5,2% van het totaal aantal huishoudens, 366.000) komt het meest voor, gevolgd door studieschuld (4,7%) en het lenen van geld bij familie of vrienden (3,4%). In vergelijking met 2008 laten de resultaten van 2009 een daling van het aantal huishoudens met een krediet of lening zien van 14%. Het aandeel huishoudens met een studieschuld is echter toegenomen sinds 2008 (van 1,1% naar 4,7%). De omvang van de studieschuld is gemiddeld afgenomen van € 16.200 in 2008 naar € 13.517 in 2009 (zie Tabel 10). Er kan niet volledig worden verklaard waardoor het aantal studieschulden is toegenomen ten opzichte van de Monitor 2008. Voor een deel kan dit worden verklaard door een gewijzigde vraagstelling. De gevonden toename is echter onwaarschijnlijk in die zin dat de waarneming van 2008 niet goed lijkt. In werkelijkheid zal dus het aantal huishoudens met krediet of lening sterker gedaald zijn ten opzichte van 2008.

Zoals aangegeven in hoofdstuk 2 moet opgemerkt worden dat hypotheekontbreken als type. De kosten van wonen (inclusief eventuele vakantiehuizen en bedrijfspanden) worden hiermee impliciet gelijkgeschakeld met het huren van woonruimte. Leningen waarvoor een woning als onderpand gegeven wordt, zijn in principe wel meegenomen. Dit antwoord kwam echter slechts sporadisch voor.

Tabel 9 Kredietverschaffing en leningen op dit moment: aantal en aandeel huishoudens

<i>Type krediet of lening</i>	<i>Aantal huishoudens (x 1.000) 2009</i>	<i>Aandeel in totaal aantal huishoudens (%) 2009</i>	<i>Aandeel in totaal aantal huishoudens (%) 2008</i>
Doorlopend krediet of persoonlijke lening	366	5,2	8,8
Geld geleend bij vrienden, familie of kennissen	239	3,4	5,4
Studieschuld	336	4,7	1,1
Onderpand/belening bij gemeentelijk pandhuis of commerciële partij	*	*	*
Overige leningen	*	*	*
Totaal (minimaal één vorm van kredietverschaffing of leningen)	850	12,0	13,9
Geen enkele vorm van kredietverschaffing of leningen	6.248	88,0	86,1
Totaal	7.098	100,0	100,0

Bron: Panteia

* *De beperkte respons op deze antwoordmogelijkheden houdt een verantwoorde schatting tegen*

¹ Alle huishoudens is zoals vermeld exclusief 35.000 huishoudens waarin een WSNP-traject loopt. Dit totaal is gebaseerd op gegevens van het CBS.

Uit tabel 10 blijkt verder dat voor het doorlopend krediet of persoonlijke lening het gemiddelde bedrag in de Monitor 2009 met eenderde is afgenomen ten opzichte van de Monitor 2008. Voor geld dat is geleend bij vrienden, familie of kennissen geldt een afname van 12%.

Tabel 10 Kredietverschaffing en leningen: gemiddelde omvang

<i>Type krediet of lening</i>	<i>Gemiddeld bedrag (afgerond op 100) 2009</i>	<i>Gemiddeld bedrag (afgerond op 100) 2008</i>
Doorlopend krediet of persoonlijke lening	8.396	12.400
Geld geleend bij vrienden, familie of kennissen	8.387	9.500
Studieschuld	13.517	16.200
Onderpand/belening bij gemeentelijk pandhuis of commerciële partij	*	*
Overige leningen	*	*

Bron: Panteia

* *De respons op deze antwoordmogelijkheden is dermate laag dat geen verantwoorde schatting gegeven kan worden.*

Uit nadere analyse van de groep huishoudens die op dit moment te maken heeft met kredietverschaffing blijkt dat 9,5% van hen aan één vorm van kredietverschaffing doet en 1,3% aan twee.

Tabel 11 Aantal verschillende typen krediet of lening

<i>Aantal typen</i>	<i>Aantal huishoudens (x 1.000) 2009</i>	<i>Aandeel in totaal aantal huishoudens (%) 2009</i>	<i>Aandeel in totaal aantal huishoudens (%) 2008</i>
Een	745	10,5	12,2
Twee	99	1,5	1,6
Drie	6	0,1	0,1
Totaal (minimaal 1 vorm van kredietverschaffing of lening)	850	12,0	13,9
Geen kredietvormen of leningen	6.248	88,0	86,1
Totaal	7.098	100,0	100,0

Bron: Panteia.

In Tabel 12 is de duur van de kredieten en leningen tot nog toe aangegeven. De meerderheid van de doorlopende kredieten/persoonlijke leningen en geld geleend bij vrienden, familie of kennissen loopt korter dan 3 jaar. De duur van de studieschulden laat een gevarieerd beeld zien. Ruim eenderde van de studieschulden loopt 1 tot 3 jaar, gevolgd door één op de vijf huishoudens (21,2%) met een studieschuld die reeds 5 tot 10 jaar duurt en bijna een op de vijf met een studieschuld die korter dan een half jaar bestaat.

Tabel 12 Duur van de kredieten en leningen tot nog toe in jaren (%)

<i>Duur achterstand</i>	Doorlopend krediet of persoonlijke lening (n=331)	Geld geleend bij vrienden, familie of kennissen (n=235)	Studieschuld (n=323)
korter dan 0,5 jaar	22,6	36,2	18,8
0,5 tot 1 jaar	19,1	20,6	6,5
1 tot 3 jaar	29,7	29,8	35,6
3 tot 5 jaar	12,4	3,4	9,7
5 tot 10 jaar	10,4	7,5	21,2
10 jaar of langer	5,7	2,5	8,1
Totaal	100,0	100,0	100,0

Bron: Panteia.

Noot: n = aantal huishoudens X 1.000

In Tabel 13 is de totaal ingeschatte duur van kredieten en leningen weergegeven. Dit betekent dat de duur tot nog toe is samengevoegd met de verwachte duur vanaf dit moment tot het krediet of lening is afgelost. De resultaten laten zien dat het grootste deel van de doorlopende kredieten en persoonlijke leningen een totale looptijd heeft tussen de 1 en 10 jaar. Voor 12,9% van de huishoudens met een doorlopend krediet of lening is dit naar verwachting langer dan 10 jaar. 44,1% van de huishoudens die geld geleend hebben van familie, vrienden of kennissen verwacht dat het in totaal tussen de 1 en 3 jaar duurt voordat dit is afgelost en bijna een kwart (24,0%) verwacht dat dit tussen de 5 en 10 jaar duurt. De studieschulden laten opnieuw een ander beeld zien. 15,4% van de huishoudens met een studieschuld geeft aan dat het in totaal maximaal een half jaar zal duren voordat de studieschuld is afgelost. Volgens 24,7% duurt dit tussen de 5 en 10 jaar en bijna de helft (48,0%) geeft aan dat dit tussen de 10 en 20 jaar duurt.

Tabel 13 Totale ingeschatte duur kredieten en leningen in jaren (%)

<i>Duur achterstand</i>	Doorlopend krediet of persoonlijke lening (n=244)	Geld geleend bij vrienden, familie of kennissen (n=148)	Studieschuld (n=181)
korter dan 0,5 jaar	2,5	10,0	15,4
0,5 tot 1 jaar	5,1	8,6	2,7
1 tot 3 jaar	30,4	44,1	3,4
3 tot 5 jaar	27,8	10,6	2,5
5 tot 10 jaar	21,3	24,0	24,7
10 tot 20 jaar	11,0	1,3	48,0
20 jaar of langer	1,9	1,3	3,1
Totaal	100,0	100,0	100,0

Bron: Panteia.

Noot: $n = \text{aantal huishoudens} \times 1.000$

3.4 Afbetalingsregelingen

Met afbetalingsregelingen worden alle regelingen voor het gespreid betalen van zaken bedoeld. Zoals aangegeven in hoofdstuk 2 is het afbetalen van een studieschuld niet meegenomen als afbetalingsregeling maar als lening. Afbetaling van belastingschulden is meegenomen onder achterstallige rekeningen. Zoals eerder aangegeven (zie hoofdstuk 2) is onduidelijk in welke mate klantenpassen waarmee op afbetaling gewinkeld kan worden door respondenten meegenomen zijn als afbetalingsregeling.

Ruim 153.000 huishoudens (2,2%) hebben momenteel te maken met een of meer afbetalingsregeling(en). Het gaat in totaal om 168.000 afbetalingsregelingen. In Tabel 14 is te zien welke goederen¹ deze groep huishoudens op afbetaling heeft aangeschaft. Goederen gekocht bij een postorderbedrijf komen het meest voor (32,4% van het totaal aantal huishoudens waarin een afbetalingsregeling loopt, 49.000 huishoudens) gevolgd door de aanschaf van een auto op afbetaling (26,4%). In 2008 hadden 422.000 huishoudens (6,0% van alle huishoudens) op dat moment te maken met een afbetalingsregeling. Deze huishoudens hadden in totaal te maken met 543.000 lopende afbetalingsregelingen. Zoals reeds opgemerkt in hoofdstuk 2 is de vraagstelling met betrekking tot afbetalingsregelingen ten opzichte van 2008 enigszins gewijzigd om dubbelstellingen te voorkomen. In Tabel 14 laten we voor 2008 die goederen zien die goed kunnen worden vergeleken met de goederen uit 2009. Hieruit blijkt dat het aantal afbetalingsregelingen in 2009 ten opzichte van 2008 behoorlijk is afgenomen.

Tabel 14 Op afbetaling gekochte goederen door huishoudens met afbetalingsregelingen

<i>Type goederen</i>	<i>Aantal huishoudens met afbetalingsregeling (x 1.000) 2009</i>	<i>Aandeel in huishoudens met afbetalingsregeling (%) 2009</i>	<i>Aantal huishoudens met afbetalingsregeling (x 1.000) 2008</i>	<i>Aandeel in huishoudens met afbetalingsregeling (%) 2008</i>
Auto	40	26,4	166	41,9
Producten gekocht bij postorderbedrijf	49	32,4	109	27,7
Overige huishoudelijke apparatuur	21	13,7	59	15,0
Bruin- en/of witgoed	26	17,0	51	12,9
Verbouwing	1	0,8	-	-
Telefoon	10	6,5	12	3,0
Anders	7	4,8	38	11,2
Weet niet/wil niet zeggen	14	8,9	38	11,2
Totaal	168	109,8	435	111,5

Bron: Panteia.

Noot: Het totaal van de aandelen telt niet op tot honderd omdat een huishouden meer dan één afbetalingsregeling kan hebben. Dat geldt ook voor de aantallen (zie tekst).

Noot: de cijfers met betrekking tot de verbouwing uit 2008 zijn niet meegenomen in deze analyse omdat dit vanwege de wijziging in de vraagstelling een onjuist beeld zou geven.

Uit nadere analyse van de huishoudens met een afbetalingsregeling blijkt dat 90% van hen met één afbetalingsregeling te maken heeft en 10% met twee regelingen.

¹ Gemakshalve spreken we verder van 'goederen' omdat de meeste typen daarop betrekking hebben.

In Tabel 15 is de duur van de afbetalingsregelingen tot nog toe aangegeven. Hierin is te zien dat geen enkele afbetalingsregeling tot nog toe langer dan drie jaar loopt. De afbetalingsregelingen op bruin- en/of witgoed duren tot nog toe korter dan één jaar. Van de afbetalingsregelingen op een auto loopt het grootste deel korter dan twee jaar. 13,9% loopt tussen de twee en drie jaar. Bij de overige apparatuur valt op dat deze voor een kwart van de huishoudens tot nog toe korter dan een half jaar loopt en driekwart tussen de twee en drie jaar.

Tabel 15 Duur van de afbetalingsregelingen tot nog toe (%)

<i>Duur achterstand</i>	<i>Auto (n= 40)</i>	<i>Bruin- en/of witgoed (n=25)</i>	<i>Overige apparatuur (n=21)</i>	<i>Telefoon (n=28)</i>
kortere dan 0,5 jaar	39,0	62,6	26,4	62,6
0,5 tot 1 jaar	22,5	37,4	0,0	10,9
1 tot 2 jaar	24,6	0,0	0,0	0,0
2 tot 3 jaar	13,9	0,0	73,6	26,5
3 tot 5 jaar	0,0	0,0	0,0	0,0
5 jaar of langer	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: Panteia.

Noot: n = aantal huishoudens X 1.000

In Tabel 16 is de totaal ingeschatte duur van afbetalingsregelingen weergegeven. Dit betekent dat de duur tot nog toe is samengevoegd met de verwachte duur vanaf dit moment tot de afbetalingsregeing is afgelost. Naar verwachting zal de aflossing van de afbetalingsregelingen op auto's de meeste tijd in beslag nemen, ruim 50% langer dan drie jaar. Verder valt op dat bijna driekwart van de totale looptijd van afbetalingsregelingen op overige apparatuur tussen de drie en vijf jaar in beslag zal nemen. Ruim de helft van de afbetalingsregelingen op telefoon neemt naar verwachting minder dan een half jaar in beslag.

Tabel 16 Totale ingeschatte duur afbetalingsregelingen in jaren (%)

<i>Duur achterstand</i>	<i>Auto (n= 39)</i>	<i>Bruin- en/of witgoed (n=25)</i>	<i>Overige apparatuur (n=21)</i>	<i>Telefoon (n=20)</i>
kortere dan 0,5 jaar	0,4	19,9	0,0	51,0
0,5 tot 1 jaar	4,8	42,7	0,0	12,3
1 tot 2 jaar	14,7	0,0	26,4	0,0
2 tot 3 jaar	27,9	24,0	0,0	36,7
3 tot 5 jaar	23,6	13,4	73,6	0,0
5 jaar of langer	28,6	0,0	0,0	0,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: Panteia.

Noot: n = aantal huishoudens X 1.000

3.5 Rood staan

In Tabel 17 is te lezen op hoeveel betaalrekeningen het huishouden rood kan staan. Hierin is te zien dat bijna 50% van de huishoudens op één betaalrekening rood kan staan, bijna één op de vijf op twee en 8% op drie of meer. Een op de vijf huishoudens heeft geen enkele betaalrekening waarop rood gestaan kan worden. Dit zijn ruim 1,4 miljoen huishoudens en komt overeen met 2008.

Tabel 17 Aantal betaalrekeningen waarop het huishouden rood kan staan

<i>Aantal betaalrekeningen waarop rood gestaan kan worden</i>	<i>Aantal huishoudens (x 1.000)</i>	<i>Aandeel in huishoudens (%)</i>
0	1.408	19,8
1	3.437	48,4
2	1.361	19,2
3	416	5,9
4 of meer	149	2,1
weet niet/wil niet zeggen	328	4,7
Totaal	7.098	100,0

Bron: Panteia

In Tabel 18 staat weergegeven hoeveel huishoudens daadwerkelijk rood hebben gestaan op rekeningen waarop zij rood kunnen staan. Hierbij zijn de huishoudens die niet rood kunnen staan buiten beschouwing gelaten. 42,4% van alle overige huishoudens¹ blijkt niet te hebben rood gestaan op de rekening(en) waarop zij rood konden staan. Verder blijkt ruim een kwart op één rekening daadwerkelijk te hebben roodgestaan en 5,0% op twee of meer rekeningen.

Tabel 18 Aantal rekeningen waarop het huishouden met één of meer rekeningen waarop het rood kan staan, heeft roodgestaan

<i>Aantal rekeningen per huishouden waarop roodstand heeft plaatsgevonden</i>	<i>Aantal huishoudens (x 1.000)</i>	<i>Aandeel in huishoudens die rood kunnen staan (%)</i>
0	3.018	42,4
1	1.942	27,4
2	310	4,4
3	42	0,6
4 of meer	4	0,0
weet niet/wil niet zeggen	52	0,7
Totaal	5.363	100,0

Bron: Panteia

¹ Alle huishoudens is zoals vermeld exclusief 35.000 huishoudens waarin een WSNP-traject loopt. In dit geval blijven ook de huishoudens die niet rood kunnen staan buiten beschouwing evenals de huishoudens die niet wisten of zij rood konden staan op betaalrekeningen. Het totale aantal huishoudens waar mee gerekend wordt komt daarmee op 5.363.000.

In Tabel 19 is te zien dat één op de tien huishoudens (241.000) die in de afgelopen 12 maanden daadwerkelijk rood heeft gestaan op één of meer rekeningen dusdanig rood heeft gestaan dat betalingen zijn geweigerd. Dit komt neer op 3,4% van het totaal aantal huishoudens (7.098.000).

Tabel 19 Aantal huishoudens dat in de afgelopen 12 maanden dusdanig rood stond dat betalingen zijn geweigerd

<i>Betalingen geweigerd vanwege roodstand?</i>	<i>Aantal huishoudens (x 1.000)</i>	<i>Aandeel in huishoudens die rood gestaan hebben (%)</i>
Ja	241	10,5
Nee	2.053	89,3
Weet niet/wil niet zeggen	5	0,2
Totaal	2.299	100,0

Bron: Panteia

Van de huishoudens die aangegeven hebben de afgelopen 12 maanden op twee of meer rekeningen daadwerkelijk rood te hebben gestaan geeft 64,1% aan dat zij ook wel eens op al de rekeningen tegelijk rood hebben gestaan. Dit gaat om ruim 228.000 huishoudens (3,2% van het totaal aantal huishoudens).

Tabel 20 laat de frequentie van de roodstand zien gerelateerd aan het totaal aantal huishoudens. Af en toe wil zeggen gemiddeld één keer per jaar en hooguit één keer per kwartaal, dus 1 tot en met 4 keer per jaar. Met 'regelmatig' wordt bedoeld 5 tot en met 11 keer per jaar en met 'vaak' wordt bedoeld vanaf 12 keer per jaar. Bij de categorie 'nooit' zitten zowel de huishoudens die niet rood kunnen staan op betaalrekeningen als de huishoudens die dat wel zouden kunnen, maar nooit rood staan. 57,1% blijkt nooit rood te staan. In de Monitor 2008 waren de antwoordcategorieën bij de vraag over de frequentie van het rood staan anders geformuleerd.¹ Deze antwoordcategorieën zijn gehergroepeerd zodat zij in hoge mate vergelijkbaar zijn met de resultaten uit de Monitor 2008. Hieruit blijkt dat het aandeel huishoudens dat regelmatig of af en toe rood staat is afgenomen ten opzichte van 2008. Het aandeel huishoudens dat nooit rood staat is sterk toegenomen, het aandeel huishoudens dat vaak rood staat licht gestegen.

Tabel 20 Frequentie van de roodstand in de afgelopen 12 maanden in categorieën

<i>Frequentie rood staan</i>	<i>Aantal huishoudens 2009 (x 1.000)</i>	<i>Aandeel in huishoudens die rood kunnen staan 2009 (%)</i>	<i>Aandeel in huishoudens die rood kunnen staan 2008 (%)</i>
Nooit	3.064	57,1	50,1
Af en toe	1.125	21,0	29,7
Regelmatig	424	7,9	9,6
Vaak	505	9,4	8,9
Weet niet/wil niet zeggen	244	4,5	1,7
Totaal	5.363	100,0	100,0

Bron: Panteia

Van degenen die vaak rood staan geeft 21,6% aan in de afgelopen 12 maanden wel eens zodanig rood te hebben gestaan dat betalingen werden geweigerd. Voor de huishoudens die regelmatig rood staan is dit 11,3% en voor 7,3% van de huishoudens die af en toe rood staan was dit het geval.

¹ De antwoordcategorieën luiden toen als volgt: nooit, max. 1 x per jaar, max. 1 keer per kwartaal, max. 1 x per maand en meestal.

Tabel 21 Frequentie roodstand in relatie tot gemiddelde duur roodstand (in %)

Frequentie roodstand	Gemiddelde duur roodstand						Totaal
	1 week	2 weken	3 weken	4 weken	langer dan 4 weken	weet niet	
Af en toe	63,2	16,8	3,4	5,7	7,8	3,1	100,0
Regelmatig	55,0	21,1	9,3	10,4	2,8	1,4	100,0
Vaak	32,6	27,5	12,1	18,8	3,8	5,1	100,0
Weet niet	57,7	8,2	0,0	2,8	2,9	28,4	100,0

Bron: Panteia

In Tabel 21 is te zien dat van de huishoudens die af en toe rood staan, meer dan 60% gemiddeld 1 week rood staat. Voor de huishoudens die regelmatig rood staan bedraagt dit 5,05%. Bij de huishoudens die vaker rood staan is te zien dat een groter deel gemiddeld langer rood staat dan de huishoudens die minder vaak rood staan, met uitzondering van langer dan 4 weken. Bijna eenderde van de huishoudens die vaak rood staan, staat gemiddeld 1 week rood, gevolgd door ruim een kwart van deze huishoudens die gemiddeld 2 weken rood staat. 12,1% staat gemiddeld 3 weken rood en voor bijna één op de vijf huishoudens ligt dit gemiddelde op 4 weken. Het hoge percentage 'weet niet' bij één week betreft die respondenten die niet weten hoe vaak zij rood staan, maar wel kunnen aangeven dat -wanneer zij rood staan- dit gaat om korte periodes van minder dan één week.

Met de toename van de frequentie van het rood staan, neemt ook het gemiddelde maximumbedrag toe waarvoor rood wordt gestaan. De respondenten die af en toe rood staan doen dit voor een gemiddeld maximumbedrag van € 560. Degenen die regelmatig rood staan noemen een gemiddeld maximumbedrag van ruim € 770 en bij de huishoudens die aangeven vaak rood te staan, is dit voor een gemiddeld maximumbedrag van € 1.280. Dit laatste bedrag verschilt behoorlijk met de monitor van 2008. Door de huishoudens die toen aangaven meestal rood te staan werd een maximumbedrag genoemd van gemiddeld € 2.100.

In Tabel 22 is voor huishoudens die rood kunnen staan de frequentie van de roodstand afgezet tegen de hoogte van de spaartegoeden. Hierbij springt het meest in het oog dat de huishoudens die vaak rood staan het minste spaargeld hebben. Er zijn tussen de overige frequenties van roodstand minder verschillen. Wel hebben de huishoudens die nooit rood staan minder vaak (10,5%) spaargeld van minder dan € 2.000 en veel vaker (21,5%) spaargeld tussen de € 50.000 en de € 500.000.

Tabel 22 Frequentie van de roodstand in de afgelopen 12 maanden naar spaartegoeden voor huishoudens die rood kunnen staan

Frequentie roodstand	Spaartegoed op dit moment (%)					Totaal	Aantal (x 1.000)
	tot 2.000	2.000 tot 10.000	10.000 tot 50.000	50.000 tot 500.000	500.000 of meer		
	Nooit	10,5	29,1	38,0	21,5		
Af en toe	23,6	34,1	33,4	8,2	0,7	100,0	804
Regelmatig	23,7	35,0	29,1	11,7	0,5	100,0	271
Vaak	47,1	31,1	15,8	5,6	0,4	100,0	280

Bron: Panteia

Noot: een groot aantal huishoudens heeft deze vraag niet beantwoord. De gegevens moeten als indicatie beschouwd worden.

3.6 Creditcard

Aan de respondenten is gevraagd of zij één of meerdere creditcards hebben, zoals Mastercard, Visacard en American Express. Ruim 2,2 miljoen huishoudens (31,8% van alle huishoudens¹) heeft één creditcard, 9,6% heeft er twee en 3,1% heeft er meer dan twee. Of klantenpassen ook meegenomen zijn in dit verband is zoals eerder opgemerkt onduidelijk (zie hoofdstuk 2).

Net zoals dat bij achterstallige rekeningen het geval was, is ook het hebben van een creditcard op zich geen probleem. Daarom is vervolgens gevraagd of het huishouden de creditcardschuld in de afgelopen 12 maanden altijd in de volgende maand heeft afgelost. Is dat niet het geval, dan kan dat een duidelijke indicator zijn dat de creditcard gebruikt wordt voor het opvangen van liquiditeitsproblemen. Immers, de rente die aan de creditcardmaatschappijen betaald moet worden, is doorgaans hoog. Van de ruim 3 miljoen huishoudens met een creditcard heeft 93,7% altijd in de volgende maand de creditcardschuld afgelost.

Om de onderzoeksresultaten ook voor deze vorm vergelijkbaar te maken met de overige vormen (zie ook achterstallige rekeningen), is verder gevraagd of het huishouden op dit moment te maken heeft met een gespreide afbetaalregeling van een creditcardschuld, en (zo ja) voor welk bedrag. Ook een dergelijke

¹ Alle huishoudens is zoals vermeld exclusief 35.000 huishoudens waarin een WSNP-traject loopt. Dit totaal is gebaseerd op gegevens van het CBS.

regeling zou beschouwd kunnen worden als lening. Van de huishoudens die niet altijd de volgende maand de creditcardschuld hebben afgelost (4,4%¹ van de huishoudens met één of meer creditcards, bijna 140.000 huishoudens) heeft bijna eenderde *op dit moment* te maken met een gespreide afbetalingsregeling. In 2008 betroffen deze percentages 3,9% van de huishoudens met één of meer creditcards, waarbij ruim de helft op dat moment te maken had met een gespreide afbetalingsregeling. De bijna 44.000 huishoudens die op dit moment nog te maken hebben met een gespreide afbetalingsregeling van de creditcardschuld hebben gemiddeld nog een bedrag openstaan van bijna € 1.000. Ten opzichte van 2008 is dit gemiddelde bedrag afgenomen, toen was het namelijk € 2.500.

In Tabel 23 is weergegeven wat de duur van de gespreide afbetalingsregeling van de creditcardschuld tot nog toe is. De grootste groep huishoudens (39,7%) hebben al tussen de zeven en twaalf maanden met deze afbetalingsregeling te maken, gevolgd door een kleine kwart dat er twee tot drie maanden mee te maken heeft.

Tabel 23 Duur van de gespreide afbetalingsregeling creditcardschuld tot nog toe (%)

<i>Duur achterstand</i>	<i>Gespreide afbetalingsregeling creditcardschuld (n= 44)</i>
korter dan 2 maanden	1,8
2 t/m 3 maanden	22,2
4 t/m 6 maanden	12,5
7 t/m 12 maanden	39,7
langer dan 12 maanden	11,9
Weet niet/wil niet zeggen	11,9
Totaal	100,0

Bron: Panteia.

Noot: n = aantal huishoudens X 1.000

¹ Dit percentage is gerelateerd aan de huishoudens met 1 of meer creditcards (ruim 3,1 miljoen huishoudens). Het percentage ten opzichte van het totaal aantal huishoudens in Nederland is 2,0% (7,1 miljoen).

In Tabel 24 staat de totaal ingeschatte duur weergegeven van de aflossing van de creditcardschuld. Hierin is te zien dat ruim de helft van de huishoudens die te maken heeft met een gespreide afbetalingsregeling van de creditcardschuld verwacht twee tot drie jaar te doen over het afbetalen van de creditcardschuld. Een kwart verwacht dat dit vier tot zes maanden in beslag neemt en één op de vijf zeven tot twaalf maanden.

Tabel 24 Totaal ingeschatte duur van de aflossing van de gespreide afbetalingsregeling creditcardschuld (%)

<i>Duur achterstand</i>	<i>Gespreide afbetalingsregeling creditcardschuld (n= 44)</i>
korter dan 2 maanden	1,8
2 t/m 3 maanden	0,0
4 t/m 6 maanden	16,2
7 t/m 12 maanden	12,2
13 t/m 24 maanden	0,0
25 t/m 36 maanden	33,5
Weet niet/wil niet zeggen	36,3
Totaal	100,0

Bron: Panteia

Noot: n = aantal huishoudens X 1.000

3.7 Samenhang tussen achterstallige rekeningen en overige betalingsachterstandvormen

In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de samenhang tussen de meest voorkomende typen achterstallige rekeningen en de overige genoemde betalingsachterstandvormen. Dat gebeurt per vorm. Bij de achterstallige rekeningen blijven inboedel- en WA-verzekering en alimentatie buiten beschouwing vanwege het beperkte aantal waarnemingen.

3.7.1 Kredietverschaffingen en leningen

Tabel 25 geeft de samenloop weer tussen achterstallige rekeningen en kredietverschaffingen/leningen. De tabel moet als volgt gelezen worden. Het cijfer 45,2 linksboven geeft aan dat van de huishoudens die de afgelopen 12 maanden een achterstallige rekening hadden op het gebied van ziektekostenverzekering 45,2% ook een doorlopend krediet of persoonlijke lening heeft (op dit moment).

Zoals in §3.2 gebleken is, zijn er 177.000 huishoudens die in de afgelopen 12 maanden een achterstallige rekening gehad hebben op het gebied van ziektekostenverzekering. Daarvan heeft zoals blijkt uit Tabel 25 een behoorlijk groot deel (45,2% ofwel ruim 80.000 huishoudens) ook een doorlopend krediet of persoonlijke lening lopen. Nog vaker hebben deze huishoudens geld geleend bij vrienden, familie of kennissen.

Tabel 25 Samenhang typen achterstallige rekeningen en typen krediet/leningen (in %)

<i>Type achterstallige Rekening</i>	<i>Aandeel huishoudens met doorlopend krediet of persoonlijke lening in totaal aantal huishoudens per type achterstallige rekening (%) 2009</i>	<i>Aandeel huishoudens dat geld geleend heeft bij vrienden, familie of kennissen in totaal aantal huishoudens per type achterstallige rekening (%) 2009</i>	<i>Aandeel huishoudens met studieschuld in totaal aantal huishoudens per type achterstallige rekening (%) 2009</i>
Ziektekostenverzekering	45,2	71,3	18,0
Elektra/water/gas	37,1	80,7	34,7
Hypotheek of huur	31,4	34,4	53,0
Telefoonrekeningen	15,8	72,6	48,6
Leningen of op afbetaling kopen	44,2	59,1	35,1
Overige rekeningen, zoals schoolgeld	31,5	41,2	53,4
Terugbetaling aan de belastingdienst	50,0	52,8	17,4
Alle huishoudens	5,2	3,4	4,7

Bron: Panteia.

Uit §3.3 kwam overigens naar voren dat in totaal 850.000 huishoudens een doorlopend krediet of persoonlijke lening hebben. Omdat de kans op samenloop groter wordt naarmate de typen meer voorkomen is ook opgenomen welk deel van alle huishoudens gebruik maakt van, in dit geval, een doorlopend krediet of persoonlijke lening. Dat is 5,2%, wat duidelijk maakt dat er een duidelijk (positief) verband bestaat tussen het bestaan van beide typen (achterstallige rekening ziektekostenverzekering en doorlopend krediet/persoonlijke lening). Bij de achterstallige rekeningen voor ziektekostenverzekeringen en terugbetaling aan de belastingdienst is de samenhang met doorlopend krediet/persoonlijke lening het sterkst en voor achterstallige telefoonrekening het minst sterk. De samenhang tussen de achterstallige telefoonrekening en geld geleend bij vrienden, familie of kennissen is daarentegen weer heel sterk, evenals tussen de

achterstallige rekening op het gebied van ziektekostenverzekering en elektra, water en gas. De samenhang tussen achterstallige rekeningen en het hebben van studieschuld is sterk bij overige rekeningen, hypotheek of huur en telefoonrekeningen.

3.7.2 Afbetalingsregelingen

Er is bekeken of er samenhang is tussen de verschillende typen achterstallige rekeningen en de onderscheiden afbetalingsregelingen. In tegenstelling tot 2008 kwam uit deze analyse naar voren dat de samenhang heel laag is tussen deze variabelen. Door gebrek aan samenhang was het niet zinvol hier een tabel van te maken.

3.7.3 Rood staan

In de volgende tabel wordt de samenhang tussen achterstallige rekeningen en de frequentie van rood staan weergegeven. De tabel laat zich weer op dezelfde wijze lezen: het cijfer 50,6 linksboven geeft aan dat van alle huishoudens die in de afgelopen 12 maanden een achterstallige rekening voor ziektekostenverzekeringen gehad hebben 50,6% vaak rood staat. Let wel: de bijna 1,4 miljoen huishoudens die niet rood kunnen staan en de 328.000 huishoudens die niet weten of ze dat kunnen, blijven in deze tabel buiten beschouwing.

Tabel 26 maakt duidelijk dat alle onderscheiden achterstallige rekeningen sterk samenhangen met de frequentie van het rood staan. Dit geldt vooral voor terugbetalingen aan de Belastingdienst en voor ziektekostenverzekeringen. Dit contrasteert met het beeld bij alle huishoudens: 8,9% hiervan geeft aan vaak rood te staan, en bijna 60% geeft aan nooit rood te staan.

Tabel 26 Samenhang typen achterstallige rekeningen en de frequentie van rood staan, voor huishoudens die kunnen rood staan (in %)

Type achterstallige rekening	Aandeel huishoudens per frequentieklasse van rood staan in totaal aantal huishoudens per type achterstallige rekening (%)			
	Vaak	Regelmatig	Af en toe	Nooit
Ziektekostenverzekering	50,6	8,6	22,4	18,3
Elektra/water/gas	38,8	9,4	23,5	28,3
Hypotheek of huur	23,9	15,1	24,4	36,7
Telefoonrekeningen	58,8	7,5	12,6	21,1
Leningen of op afbetaling kopen	50,1	16,7	2,9	30,3
Overige rekeningen, zoals schoolgeld	54,8	18,8	6,6	19,8
Terugbetaling aan de belastingdienst	49,3	22,5	11,9	16,3
Alle huishoudens die rood kunnen staan	59,9	22,0	8,3	9,9

Bron: Panteia.

3.7.4 Creditcardschuld

In Tabel 27 wordt de samenhang tussen achterstallige rekeningen en het betalen van creditcardschulden weergegeven. In deze tabel zijn alleen huishoudens opgenomen die een (of meer) creditcards bezitten - ruim 42% van alle huishoudens¹. De tabel laat zich verder weer op dezelfde wijze lezen: het cijfer 32,3 linksboven geeft aan dat van alle huishoudens die over een creditcard beschikken en in de afgelopen 12 maanden een achterstallige rekening gehad hebben op het gebied van ziektekostenverzekeringen, 32,3% een creditcardschuld niet altijd de volgende maand kan aflossen. Van alle huishoudens die over een creditcard beschikken, geldt dat voor 4,4% (cijfer linksonder), aanzienlijk minder dus.

Er lijkt een sterke samenhang te zijn tussen achterstallige rekeningen op het gebied van overige rekeningen en de beide onderscheiden aspecten van creditcardschulden. Dit geldt ook voor achterstallige rekeningen op het gebied van ziektekosten en niet altijd de creditcardschuld de volgende maand kunnen aflossen. Voor elektra/water/gas is deze samenhang het sterkst met huishoudens die op dit moment te maken hebben met een gespreide afbetalingsregeling voor de creditcardschuld. Hierbij dient te worden opgemerkt dat het aantal waarnemingen waarop deze tabel is gebaseerd, vrij beperkt is.

Tabel 27 Samenhang achterstallige rekeningen en aspecten creditcardgebruik, voor huishoudens die beschikken over een of meer creditcards

<i>Type achterstallige rekening</i>	<i>Aandeel huishoudens dat creditcardschuld niet altijd de volgende maand heeft afgelost per type achterstallige rekening (%)</i>	<i>Aandeel huishoudens dat op dit moment te maken heeft met gespreide afbetalingsregeling voor creditcardschuld per type achterstallige rekening (%)</i>
Ziektekostenverzekering	32,3	5,2
Elektra/water/gas	26,2	22,8
Hypotheek of huur	28,8	6,5
Telefoonrekeningen	20,3	0,0
Leningen of op afbetaling kopen	27,3	9,1
Overige rekeningen, zoals schoolgeld	47,8	47,1
Terugbetaling aan de belastingdienst	10,6	10,6
Alle huishoudens die over minstens een creditcard beschikken	4,4	1,4

Bron: Panteia.

¹ Zoals steeds exclusief huishoudens waarin een WSNP-traject loopt.

3.8 Totaal aantal huishoudens met betalingsachterstanden

Zoals eerder aangegeven worden in de Monitor de volgende betalingsachterstandvormen beschouwd:

- achterstallige rekening om financiële redenen (in de laatste 12 maanden: 311.000 huishoudens, op dit moment: 142.000)
- krediet of lening (op dit moment: 850.000, exclusief hypotheke)
- afbetalingsregeling (afgelopen 12 maanden: 263.000, dit moment: 153.000)
- rood staan (in de afgelopen 12 maanden: 929.000)¹
- creditcardschuld (op dit moment gespreide afbetalingsregeling: 44.000).

Met inbegrip van de 35.000 WSNP-trajecten zijn er in Nederland bijna 1,8 miljoen huishoudens² waarin minimaal een van bovenstaande vormen relevant is. Gerelateerd aan het totaal van ruim 7,1 miljoen huishoudens (CBS-Statline) blijkt dat dit bijna 24,8% van alle huishoudens is. In 2008 was dit percentage 27,0% van alle huishoudens (ruim 1,9 miljoen huishoudens). Zowel in 2009 als in 2008 zijn de huishoudens die af en toe rood staan hierin niet meegenomen.

In Tabel 28 is een overzicht gegeven van het aandeel huishoudens dat te maken heeft met een betalingsachterstand ten opzichte van het aandeel huishoudens in 2008. Hierin komt duidelijk naar voren dat het aandeel achterstallige rekeningen, kredietverschaffing en leningen, afbetalingsregelingen en vaak of regelmatig rood staan zijn afgenomen ten opzichte van 2008. Verder is het aandeel huishoudens dat hun creditcardschuld niet altijd de volgende maand kan afbetalen weliswaar met 0,3% toegenomen ten opzichte van een jaar geleden, maar daar staat tegenover dat het aandeel huishoudens met een gespreide afbetalingsregeling voor hun creditcardschuld is afgenomen met ditzelfde percentage. Zowel het aandeel huishoudens dat vaak rood staat als het aandeel huishoudens dat nooit rood staat zijn overigens toegenomen. Alle percentages in deze tabel zijn gerelateerd aan het totaal aantal huishoudens in Nederland over het relevante jaar.

Tabel 28 Overzicht aandeel huishoudens met betalingsachterstanden 2008 - 2009

Type betalingsachterstand	Aandeel huishoudens 2009 (%)	Aandeel huishoudens 2008 (%)
Achterstallige rekeningen	6,8	8,3
Kredietverschaffing en leningen	12,0	13,9
Afbetalingsregelingen	2,2	5,9*
Rood staan (vaak of regelmatig)	13,1	14,8*
Niet altijd volgende maand creditcardschuld afbetaald	2,0	1,7
Gespreide afbetalingsregeling creditcardschuld	0,6	0,9

Bron: Panteia

* deze percentages zijn vanwege wijzigingen in de vraagstelling niet goed vergelijkbaar. De resultaten kunnen als indicatief worden beschouwd.

¹ Hierbij zijn de huishoudens die af en toe rood staan niet meegenomen. Dit is vergelijkbaar met de wijze waarop dit in de Monitor 2008 is berekend.

² Wat nauwkeuriger: 1.767.000.

In Tabel 29 is weergegeven hoeveel type betaalachterstanden huishoudens hebben en wat het gemiddelde bedrag van deze betaalachterstanden is. Het gaat hierbij om de onderscheiden typen binnen de hoofdcategorieën van de betalingsachterstanden (dus achterstallige rekening op het gebied van ziektekostenverzekering, afbetalingsregeling op auto, geld geleend bij vrienden etc.). In de tabel is duidelijk te zien dat het grootste deel van de huishoudens met één betalingsachterstand een lager gemiddeld bedrag aan schulden heeft dan huishoudens met meerdere betalingsachterstanden. Verder zijn er geen duidelijke verbanden zichtbaar.

Tabel 29 Aantal betalingsachterstanden naar totaal bedrag betalingsachterstand (%)

<i>Aantal betalings- achterstanden</i>	<i>Totaal bedrag betalingsachterstanden</i>						<i>Totaal</i>
	<i>Tot 500 euro</i>	<i>500 tot 1500 euro</i>	<i>1500 tot 5000 euro</i>	<i>5000 tot 15.000 euro</i>	<i>15.000 tot 30.000 euro</i>	<i>30.000 euro of meer</i>	
1 (n=830)	31,5	28,0	16,2	17,7	5,3	1,3	100,0
2 (n=280)	8,5	12,4	27,9	31,7	14,8	4,7	100,0
3 (n=125)	0,9	7,7	24,9	26,7	24,2	15,6	100,0
4 (n=47)	0,0	51,8	5,7	30,3	2,3	9,9	100,0
5 (n=24)	0,0	0,0	62,8	37,2	0,0	0,0	100,0
6 (n=29)	0,0	14,4	26,0	31,5	28,1	0,0	100,0

Bron: Panteia

Noot: n = aantal huishoudens X 1.000

4 Kenmerken van huishoudens met betalingsachterstanden

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt steeds de vergelijking gemaakt tussen huishoudens met en zonder betalingsachterstanden, voor alle onderscheiden vormen afzonderlijk. Op deze manier is het mogelijk te bekijken in hoeverre er specifieke kenmerken zijn toe te wijzen aan huishoudens met en zonder betalingsachterstanden. De verschillende kenmerken waarop is vergeleken zijn leeftijd, leefsituatie, inkomen, spaargeld, tijdsbesteding respondent en partner, hoogst genoten opleidingsniveau van de huishoudens en etniciteit. Samenvattende tabellen van de verschillende betalingsachterstanden naar kenmerken zijn weergegeven in paragraaf 4.7.

4.2 Achterstallige rekeningen

In deze paragraaf over achterstallige rekeningen zijn steeds de volgende groepen huishoudens met elkaar vergeleken: huishoudens die in de afgelopen 12 maanden minstens één type achterstallige rekening hebben gehad om financiële redenen, en huishoudens die in de afgelopen 12 maanden geen achterstallige rekening hebben gehad of wel een achterstallige rekening, maar dan niet om financiële redenen. Die niet-financiële redenen kunnen zijn: vergeten, een achterstand in de eigen administratie of een fout in de administratie van de organisatie.

De gemiddelde leeftijd van de respondenten van de huishoudens met achterstallige rekeningen (42 jaar) is aanzienlijk lager dan van de respondenten van de huishoudens zonder achterstallige rekeningen (51 jaar).

In Tabel 30 is de huishoudenssamenstelling van huishoudens met een achterstallige rekening (om financiële reden) in de afgelopen 12 maanden vergeleken met die van de huishoudens zonder een achterstallige rekening - om financiële reden - in de afgelopen 12 maanden.

De tabel laat zich als volgt lezen: het getal 43,5 linksboven geeft aan dat van de huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden 43,5% als huishoudvorm alleenstaande zonder thuiswonende kinderen heeft. Vergelijking met het getal boven in de derde kolom (35,5) leert dat in de overige huishoudens¹ een kleiner deel, namelijk 35,5%, deze huishoudvorm heeft.

Het meest in het oog springende verschil in de tabel is dat alleen de gehuwd/samenwonenden zonder thuiswonende kinderen vaker deel uitmaken van de huishoudens zonder achterstallige rekening of met achterstallige rekeningen maar niet om financiële reden. Bij de andere drie onderscheiden vormen van huishoudenssamenstelling behoort een groter deel tot de huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële reden. Het grootste verschil doet zich hierbij voor bij de alleenstaande met thuiswonende kinderen (16,7% behoort tot de huishoudens met achterstallige rekeningen, 2,9% tot de huishoudens zonder achterstallige rekening). De verschillen met 2008 zijn niet groot. Het grootste verschil doet zich voor bij de alleenstaande met thuiswonende kinderen die vaker vertegenwoordigd zijn bij de huishoudens met achterstallige rekeningen dan in 2008 (16,7% tegenover 12,8%).

Tabel 30 Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar huishoudenssamenstelling

<i>Huishoudenssamenstelling</i>	<i>Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%) 2009</i>	<i>Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%) 2008</i>	<i>Aandeel in overige huishoudens (%) 2009</i>	<i>Aandeel in overige huishoudens (%) 2008</i>
Alleenstaande zonder thuiswonende kinderen	43,5	46,4	35,5	35,0
Gehuwd/samenwonend zonder thuiswonende kinderen	12,7	12,2	38,6	38,7
Gehuwd/samenwonend met thuiswonende kinderen	27,2	28,6	22,8	24,2
Alleenstaande met thuiswonende kinderen	16,7	12,8	2,9	2,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	311	379	6.787	6.659

Bron: Panteia.

¹ De overige huishoudens zijn dan alle huishoudens die in de afgelopen 12 maanden geen achterstallige rekening gehad hebben en alle huishoudens die in de afgelopen 12 maanden wel een achterstallige rekening gehad hebben, maar niet om financiële redenen.

In Tabel 31 is de vergelijking weergegeven tussen huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar de omvang van de spaartegoeden. Van de huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële redenen geeft 74,1% aan geen spaartegoeden op de spaarrekening te hebben. Voor de overige huishoudens is dat aandeel met 20,5% aanzienlijk lager. Kijken we wat verder naar de omvang van de spaartegoeden, dan wordt duidelijk dat slechts een beperkt deel (2,4%) van de huishoudens met achterstallige rekeningen over een spaartegoed van meer dan € 10.000 beschikt. In 2008 was dit nog het geval voor 3,9% van de huishoudens. In totaal beschikt 4,9% over meer dan € 2.000 (in 2008: 14,0%). Bij de overige huishoudens geldt dat voor 48,4% van de huishoudens. In 2008 was dit percentage 29,2%. De omvang van de spaartegoeden van de groep overige huishoudens is behoorlijk toegenomen ten opzichte van een jaar geleden.

In de tabel valt het hoge percentage 'weet niet/wil niet zeggen' op. Vooral bij de groep huishoudens die in de afgelopen 12 maanden geen achterstallige rekening gehad hebben en huishoudens die in de afgelopen 12 maanden wel een achterstallige rekening gehad hebben, maar niet om financiële redenen (19,2%). Dat is echter nog aanzienlijk minder dan in de Monitor 2008. Dit bemoeilijkt vergelijking tussen beide jaren.

Tabel 31 Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar omvang spaartegoeden

<i>Klasse spaattegoeden (€)</i>	<i>Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%) 2009</i>	<i>Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%) 2008</i>	<i>Aandeel in overige huishoudens (%) 2009</i>	<i>Aandeel in overige huishoudens (%) 2008</i>
Geen spaartegoed	74,1	76,0	20,5	28,0
Tot 2.000	16,1	3,7	11,9	4,1
2.000 tot 10.000	2,5	10,1	20,9	9,4
10.000 tot 50.000	1,3	3,5	18,5	13,5
50.000 of meer	1,1	0,4	9,0	6,3
Weet niet/wil niet zeggen	4,9	6,2	19,2	38,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	311	379	6.786	6.659

Bron: Panteia.

In Tabel 32 staat weergegeven wat de tijdsbesteding is van de respondenten van de huishoudens met en zonder achterstallige rekeningen. Het belangrijkste verschil doet zich hier voor bij de huishoudens waarin de respondenten niet werken, maar met pensioen of in de VUT zijn. Deze huishoudens vormen een veel groter deel (23,0%) van de groep huishoudens zonder achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden dan van de groep met achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (1,1%). Relatief weinig huishoudens in deze groep hebben derhalve achterstallige rekeningen om financiële redenen gehad. De respondenten die arbeidsongeschikt of werkloos/werkzoe-kend zijn, maken vaker deel uit van de huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden. Van de fulltime en parttime werkenden is van de huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële reden bijna 80% werknemer, ruim 14% zelfstandig ondernemer en 0,5% vrijwilliger. Het restant heeft een andere tijdsbesteding. Deze percentages wijken voor de overige huishoudens nauwelijks af.

Tabel 32 Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar tijdsbesteding respondenten

<i>Tijdsbesteding</i>	<i>Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%) 2009</i>	<i>Aandeel in overige huishoudens (%) 2008</i>
Fulltime werken (35 uur of meer per week)	35,7	36,9
Parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	32,7	20,1
Parttime werken (minder dan 12 uur per week)	2,4	3,7
Niet werkzaam, waarvan:	29,3	39,3
- <i>pensioen/vut</i>		1,1
- <i>arbeidsongeschikt</i>		11,8
- <i>werkloos/werkzoekend</i>		9,8
- <i>studerend/in opleiding</i>		1,4
- <i>huisvrouw/huisman</i>		3,1
- <i>vrijwilliger</i>		2,2
- <i>mantelzorger</i>		0,0
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	311	6.786

Bron: Panteia.

In Tabel 33 is weergegeven wat de tijdsbesteding van de *partners* van de respondenten is. Deze laten voor een deel dezelfde verschillen zien als bij de tijdsbesteding van de respondenten, vooral bij de partners die niet werken maar met pensioen/VUT zijn. Uitzondering hierop is dat het deel van de huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden waarin de *partner* werkloos of werkzoekend is of arbeidsongeschikt veel kleiner is dan het deel van de huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële redenen in de laatste 12 maanden waarin de *respondenten* werkloos of werkzoekend is (11,8% resp. 9,8% tegenover 1,8% en 0,8%). Van de fulltime en parttime werkende partners van de huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële reden is 90% van de partners werkzaam als werknemer en bijna 10% als zelfstandig ondernemer. Bij de overige huishoudens is 80% van de partners werkzaam als werknemer en bijna 19% als zelfstandige en 1% als vrijwilliger.

Tabel 33 Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar tijdsbesteding partners

<i>Tijdsbesteding</i>	<i>Aandeel in huishoudens met partners met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%) 2009</i>	<i>Aandeel in overige huishoudens met partners (%) 2008</i>
Fulltime werken (35 uur of meer per week)	46,3	41,9
Parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	19,3	17,9
Parttime werken (minder dan 12 uur per week)	7,1	2,9
Weet niet/wil niet zeggen	0,0	0,6
Niet werkzaam, waarvan:	27,3	36,7
- <i>pensioen/vut</i>		1,0 13,8
- <i>arbeidsongeschikt</i>		1,8 1,7
- <i>werkloos/werkzoekend</i>		0,8 0,8
- <i>studerend/in opleiding</i>		0,0 0,0
- <i>huisvrouw/huisman</i>		6,2 5,1
- <i>vrijwilliger</i>		0,0 0,4
- <i>mantelzorger</i>		1,1 0,0
Totaal	100,0	100,0
Aantal partners (x 1.000)	124	4.172

Bron: Panteia.

In Tabel 34 is weergegeven wat de maandelijkse netto huishoudensinkomens zijn van beide groepen huishoudens. Wat opvalt, is dat de huishoudens met een inkomen van minder dan € 1.500 per maand vaker voorkomen bij de huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden. Met een huishoudensinkomen vanaf € 2.000 per maand zijn de huishoudens meer vertegenwoordigd in de groep huishoudens zonder achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden. Er zijn wel enige verschillen ten opzichte van 2008. Bij de huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële redenen zijn de verschillen groter dan bij de overige huishoudens. Het aantal huishoudens met een inkomen tussen € 1.000 en € 1.500 is met 12% afgenomen ten opzichte van vorig jaar. De categorie van € 0 tot € 1.000 is daarentegen toegenomen met 3% evenals de categorie van € 1.500 tot € 2.000 en van € 2.000 tot € 3.000 (met respectievelijk 9% en 5%).

Tabel 34 Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar inkomenscategorieën¹

<i>Categorie huishoudensinkomen per maand (€)</i>	<i>Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%) 2009</i>	<i>Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%) 2008</i>	<i>Aandeel in overige huishoudens (%) 2009</i>	<i>Aandeel in overige huishoudens (%) 2008</i>
minder dan 1.000	15,6	12,7	4,5	6,6
1.000 tot 1.500	30,1	42,0	17,6	16,7
1.500 tot 2.000	27,1	17,8	19,7	16,1
2.000 tot 3.000	16,1	11,1	23,7	20,2
3.000 tot 4.000	4,3	7,3	14,4	12,5
4.000 tot 5.000	1,8	0,5	5,3	4,3
5.000 tot 7.500	2,7	-	3,5	3,0
7.500 tot 10.000	-	-	0,6	0,6
10.000 of meer	-	-	0,2	0,8
Weet niet/wil niet zeggen	2,2	8,6	14,3	19,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	311	379	6.786	6.659

Bron: Panteia.

¹ Het gaat hierbij om het maandelijks netto inkomen van huishoudens, na aftrek van belastingen en premies en gecorrigeerd voor aftrekposten (zoals hypotheekrenteaftrek en heffingskortingen).

In Tabel 35 worden de huishoudens met en zonder achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden vergeleken op het punt van de hoogst genoten opleiding binnen het huishouden, dus van de respondent of - indien aanwezig - van zijn/haar partner. De respondenten met geen enkel onderwijs of een VMBO/LBO-opleiding maken vaker deel uit van de huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden. Huishoudens met een hoogst genoten opleiding van MAVO, MBO en HAVO, VWO horen vaker bij de huishoudens zonder achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden. Voor huishoudens met als hoogst genoten opleiding HBO of WO liggen de verschillen veel dichterbij elkaar. In 2008 scoorden de huishoudens zonder achterstallige rekening hier hoger op.

Tabel 35 Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar hoogst opgeleide persoon in huishouden

<i>Onderwijsniveau</i>	<i>Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%) 2009</i>	<i>Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%) 2008</i>	<i>Aandeel in overige huishoudens (%) 2009</i>	<i>Aandeel in overige huishoudens (%) 2008</i>
Geen onderwijs	3,4	4,1	0,2	0,8
Uitsluitend lager onderwijs	7,7	8,4	6,6	8,8
VMBO/LBO (leerlingwezen, hhschool, ambachtsschool)	24,0	33,9	15,6	22,2
MAVO (MULO/ULO)	4,1	11,2	10,8	11,9
MBO (MTS, MEAO)	26,9	24,0	31,0	28,0
HAVO/VWO/HBS/MMS/Gymnasium/Lyceum/Atheneum	5,0	2,9	5,8	4,5
HBO (HTS, HEAO, Sociale academie)	20,3	12,8	19,8	16,5
WO (universiteit, Hogeschool, Post-HBO)	8,5	2,7	10,1	7,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	311	379	6.786	6.659

Bron: Panteia.

In Tabel 36 is te zien dat van de huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden 37,1% van de respondenten minimaal één ouder heeft die in het buitenland geboren is. Deze personen zijn volgens de CBS-definitie 'allochtoon'¹. In 2008 bedroeg dit percentage 17,8, wat wil zeggen dat het aantal huishoudens met achterstallige rekeningen van wie een of beide ouders in het buitenland is geboren, behoorlijk is toegenomen ten opzichte van de Monitor 2008. Bij de huishoudens zonder achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden ligt dit percentage aanzienlijk lager, namelijk op 8,8%. Van de partners van respondenten uit de huishoudens met achterstallige rekeningen heeft 55,5% twee ouders die in Nederland geboren zijn en 45,5% van de partners heeft tenminste een ouder die in het buitenland is geboren. Voor de partners uit huishoudens zonder achterstallige rekeningen liggen deze percentages op respectievelijk 89,8 en 10,2. Er is hiervoor geen aparte tabel opgenomen.

Tabel 36 Vergelijking tussen respondenten uit huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige respondenten naar etniciteit

<i>Etniciteit</i>	<i>Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%) 2009</i>	<i>Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%) 2008</i>	<i>Aandeel in overige huishoudens (%) 2009</i>	<i>Aandeel in overige huishoudens (%) 2008</i>
Respondenten van wie tenminste één ouder in buitenland is geboren	37,1	17,8	8,8	7,0
Respondenten van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	62,9	82,2	91,2	93,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	311	379	6.786	6.659

Bron: Panteia.

¹ In eerste instantie wordt in dit hoofdstuk het generieke onderscheid allochtoon – autochtoon gehanteerd, volgens de gebruikelijke definitie zoals ook het CBS hanteert (minstens één ouder geboren in het buitenland). In §4.7 wordt voor afzonderlijke kenmerken weergegeven hoe de relatie tussen elk van deze kenmerken en het bestaan van betalingsachterstanden is. Daarbij wordt een afwijkende definitie gehanteerd, namelijk tussen huishoudens waarvan de respondent een niet-westers allochtoon is (in overeenstemming met die CBS-definitie) en overige huishoudens.

4.3 Kredietverschaffing en leningen

De gemiddelde leeftijd van de respondenten met een vorm van kredietverschaffing of lening bedraagt 42 jaar en van de respondenten zonder vormen van kredietverschaffing of lening 52 jaar.

In Tabel 37 is de vergelijking naar huishoudenssamenstelling weergegeven tussen de huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of leningen. Hierin is te zien dat de gehuwden/samenwonenden zonder thuiswonende kinderen vaker zijn vertegenwoordigd bij de groep huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening. Verder maken de gehuwden/samenwonenden vaker deel uit van de huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening. Voor de alleenstaanden met thuiswonende kinderen is de oververtegenwoordiging in de groep huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening het sterkst: de kans is ruim twee keer zo groot dat zij in deze groep zitten als voor een gemiddeld huishouden.

Tabel 37 Vergelijking tussen huishoudens met en zonder een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden naar huishoudenssamenstelling

<i>Huishoudenssamenstelling</i>	<i>Huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden (%) 2009</i>	<i>Huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden (%) 2009</i>
Alleenstaande zonder thuiswonende kinderen	36,0	35,8
Gehuwd/samenwonend zonder thuiswonende kinderen	24,9	39,7
Gehuwd/samenwonend met thuiswonende kinderen	32,4	21,4
Alleenstaande met thuiswonende kinderen	6,6	3,0
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	1.046	6.052

Bron: Panteia.

54,0% van de huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening heeft spaartegoeden, tegenover 81,0% van de huishoudens die niet te maken hebben met kredietverschaffing of leningen. De grootste verschillen tussen beide groepen huishoudens doen zich voor bij het spaargeld van € 10.000 of meer (zie Tabel 38). Van de huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening heeft 13,8% een spaartegoed van € 10.000 of meer. Bij de huishoudens zonder vorm van kredietverschaffing of lening bedraagt dit percentage 28,7%.

Tabel 38 Vergelijking tussen huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden naar spaartegoeden

<i>Klasse spaartegoeden (€)</i>	<i>Huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden (%) 2009</i>	<i>Huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden (%) 2009</i>
Geen spaartegoeden	46,0	19,0
tot 2.000	14,0	11,8
2.000 tot 10.000	21,9	19,7
10.000 tot 50.000	10,3	19,1
50.000 of meer	3,5	9,6
Weet niet/wil niet zeggen	4,1	19,0
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	1.046	6.052

Bron: Panteia.

In Tabel 39 staat weergegeven wat de tijdsbesteding is van de huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening. Van de huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening is een hoger percentage fulltime werkzaam dan van de huishoudens zonder vorm van kredietverschaffing of lening (46,6% tegenover 35,2%). Van de groep huishoudens zonder vorm van kredietverschaffing of lening is juist een hoger percentage niet werkzaam. Hierbij is opvallend dat de respondenten die met pensioen of met de VUT zijn, een veel groter deel uitmaken van de huishoudens die geen enkele vorm van kredietverschaffing of lening hebben dan de huishoudens die dat wel hebben (24,5% tegenover 7,3%). Van de fulltime en parttime werkende respondenten van de huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening is 81% werkzaam als werknemer, ruim 18% als zelfstandige en bijna 1% als vrijwilliger. Deze percentages wijken hiervan nauwelijks af bij de overige huishoudens.

Tabel 39 Vergelijking tussen huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden naar tijdsbesteding respondenten

<i>Tijdsbesteding</i>	<i>Huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden (%) 2009</i>	<i>Huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden (%) 2009</i>
Fulltime werken (35 uur of meer per week)	46,6	35,2
Parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	21,8	20,5
Parttime werken (minder dan 12 uur per week)	3,4	3,7
Niet werkzaam, waarvan:	28,2	40,6
- pensioen/vut	7,3	24,5
- arbeidsongeschikt	5,4	3,4
- werkloos/werkzoekend	5,3	1,2
- studerend/in opleiding	3,7	0,5
- huisvrouw/huisman	6,0	9,5
- vrijwilliger	0,2	1,0
- mantelzorger	0,4	0,5
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	1.046	6.052

Bron: Panteia.

Uit Tabel 40 blijkt dat de grootste verschillen in huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening zich voordoen in de inkomenscategorieën tussen € 1.000 en € 3.000. De eerste categorie huishoudens is hierbij sterker vertegenwoordigd (71,3% tegenover 57,9%.)

Tabel 40 Vergelijking tussen huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden naar inkomenscategorieën (in %)

<i>Klasse huishoudensinkomen in € per maand</i>	<i>Huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden (%) 2009</i>	<i>Huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden (%) 2009</i>
Minder dan 1.000	4,5	4,9
1.000 tot 1.500	22,3	17,0
1.500 tot 2.000	20,0	19,2
2.000 tot 3.000	29,0	21,7
3.000 tot 4.000	12,4	13,6
4.000 tot 5.000	5,2	4,9
5.000 tot 7.500	5,6	3,0
7.500 tot 10.000	0	0,6
10.000 of meer	0,4	0,1
Weet niet/wil niet zeggen	0,7	14,9
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	1.046	6.052

Bron: Panteia.

In Tabel 41 is weergegeven wat de verschillen zijn tussen de hoogst genoten opleiding binnen het huishouden van de huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening. Voor de meeste opleidingen scoren de huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening hoger. Een uitzondering hierop geldt voor huishoudens met als hoogst genoten opleiding Hogeschool of universiteit etc.

Tabel 41 Vergelijking tussen huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden naar opleidingsniveau

<i>Onderwijsniveau</i>	<i>Huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden (%) 2009</i>	<i>Huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden (%) 2009</i>
Geen onderwijs	1,1	0,2
Uitsluitend lager onderwijs	3,5	7,2
VMBO/LBO (leerlingwezen, hh-school, ambachtsschool)	10,8	16,9
MAVO (MULO/ULO)	5,0	11,5
MBO (MTS, MEAO)	28,8	31,2
HAVO/VWO/HBS/MMS/Gymnasium/ Lyceum/Atheneum	7,7	5,4
HBO (HTS, HEAO, Sociale academie)	25,1	19,0
WO (universiteit, Hogeschool, Post-HBO)	17,9	8,6
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	1.046	6.052

Bron: Panteia.

Uit Tabel 42 komt naar voren dat van de huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening 26,8% behoort tot de respondenten van wie minstens één ouder in het buitenland is geboren. In 2008 bedroeg dit percentage 12,3%, dat wil zeggen dat het aantal huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening van wie een of beide ouders in het buitenland zijn geboren behoorlijk is toegenomen. Van de huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening bedraagt dit percentage 7,2%. Bij de partners ligt dit laatste percentage iets hoger (zie Tabel 43). Voor partners van huishoudens zonder vorm van kredietverschaffing komt het vrijwel overeen.

Tabel 42 Vergelijking tussen huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening en overige huishoudens naar etniciteit respondent

<i>Etniciteit</i>	<i>Huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden (%) 2009</i>	<i>Huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden (%) 2009</i>
Respondenten van wie tenminste één ouder in buitenland is geboren	26,8	7,2
Respondenten van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	73,2	92,8
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	1.046	6.052

Bron: Panteia.

Tabel 43 Vergelijking tussen huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening en overige huishoudens naar etniciteit partner

<i>Etniciteit</i>	<i>Partners in huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden 2009</i>	<i>Partners in huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden 2009</i>
Partners van wie minstens één ouder in het buitenland is geboren	27,9	12,2
Partners van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	72,1	87,8
Totaal	100,0	100,0
Aantal partners (x 1.000)	480	3.816

Bron: Panteia.

4.4 Afbetalingsregelingen

Van de respondenten in huishoudens met een of meerdere afbetalingsregelingen is de gemiddelde leeftijd 42 jaar. In de huishoudens zonder afbetalingsregeling is die 51 jaar.

In Tabel 44 is weergegeven wat de verschillen zijn tussen de huishoudens met en zonder afbetalingsregelingen als wordt gekeken naar de leefsituatie van huishoudens. De gehuwden/samenwonenden en alleenstaanden zonder thuiswonende kinderen maken een groter deel uit van de groep huishoudens zonder afbetalingsregelingen dan van de groep met afbetalingsregelingen. De groepen gehuwden/sa-menwonenden en alleenstaanden met thuiswonende kinderen zijn daarentegen sterker vertegenwoordigd bij de huishoudens met een afbetalingsregeling. Net als bij kredietverschaffing en lening geldt dat het relatieve verschil het grootst is voor alleenstaanden met thuiswonende kinderen.

Tabel 44 Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregeling naar huishoudenssamenstelling

<i>Huishoudenssamenstelling</i>	<i>Huishoudens met afbetalingsregeling op dit moment (%) 2009</i>	<i>Huishoudens zonder afbetalingsregeling op dit moment (%) 2009</i>
Alleenstaande zonder thuiswonende kinderen	29,0	36,0
Gehuwd/samenwonend zonder thuiswonende kinderen	28,3	37,7
Gehuwd/samenwonend met thuiswonende kinderen	29,2	22,9
Alleenstaande met thuiswonende kinderen	13,5	3,3
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	153	6.945

Bron: Panteia.

In Tabel 45 is de klasse spaartegoeden weergegeven voor huishoudens met en zonder afbetalingsregeling op dit moment. 50,5% van de huishoudens met een afbetalingsregeling geeft aan tegoeden op een spaarrekening te hebben, terwijl dat percentage bij huishoudens zonder afbetalingsregeling 77,7% bedraagt.

Tabel 45 Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregeling naar spaartegoeden

<i>Klasse spaartegoeden (€)</i>	<i>Huishoudens met afbetalingsregeling op dit moment (%) 2009</i>	<i>Huishoudens zonder afbetalingsregeling op dit moment (%) 2009</i>
Geen spaartegoed	49,5	22,3
tot 2.000	25,7	11,8
2.000 tot 10.000	10,7	20,3
10.000 tot 50.000	9,8	18,0
50.000 of meer	2,0	8,8
Weet niet/wil niet zeggen	2,2	18,8
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	153	6.945

Bron: Panteia.

In Tabel 46 staat weergegeven wat de verschillen zijn in tijdsbesteding tussen huishoudens met en zonder afbetalingsregeling. Van de werkenden uit de huishoudens met een afbetalingsregeling heeft 93% een baan als werknemer en is 7% zelfstandig ondernemer. Bij de huishoudens zonder afbetalingsregeling liggen deze percentages op 81 en 18. Daarnaast is 1% vrijwilliger.

Tabel 46 Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregelingen naar tijdsbesteding respondenten

<i>Tijdsbesteding</i>	<i>Huishoudens met afbetalingsregeling op dit moment (%) 2009</i>	<i>Huishoudens zonder afbetalingsregeling op dit moment (%) 2009</i>
Fulltime werken (35 uur of meer per week)	24,9	37,1
Parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	39,1	20,3
Parttime werken (minder dan 12 uur per week)	0,8	3,7
Niet werkzaam, waarvan	35,1	38,9
- pensioen/vut	3,3	22,4
- arbeidsongeschikt	8,8	3,6
- werkloos/werkzoekend	8,2	1,7
- studerend/in opleiding	5,3	0,9
- huisvrouw/huisman	9,5	8,9
- vrijwilliger		0,9
- mantelzorger		0,5
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	153	6.945

Bron: Panteia.

Van de huishoudens met een afbetalingsregeling werken de respondenten minder vaak fulltime dan in de huishoudens zonder afbetalingsregeling en vaker parttime. Van de respondenten die niet werken zijn degenen die met pensioen of met de VUT zijn vaker vertegenwoordigd in de huishoudens zonder afbetalingsregeling.

De tijdsbesteding van de partners van de respondenten laat zien dat partners uit huishoudens met afbetalingsregelingen vaker fulltime werken (zie Tabel 47) en minder vaak parttime in tegenstelling tot de respondenten (zie Tabel 46). Van de werkende partners uit de huishoudens met afbetalingsregeling is ruim 84% werkzaam als werknemer en ruim 15% als zelfstandig ondernemer. Bij de huishoudens zonder afbetalingsregeling is 80% werknemer, 19% zelfstandige en 1% vrijwilliger.

Tabel 47 Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregelingen naar tijdsbesteding partners

<i>Tijdsbesteding</i>	<i>Huishoudens met afbetalingsregeling op dit moment (%) 2009</i>	<i>Huishoudens zonder afbetalingsregeling op dit moment (%) 2009</i>
Fulltime werken (35 uur of meer per week)	49,7	41,9
Parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	13,1	18,1
Parttime werken (minder dan 12 uur per week)	5,4	2,9
Niet werkzaam, waarvan:	31,8	36,5
- pensioen/vut	7,5	22,1
- arbeidsongeschikt	12,3	2,6
- werkloos/werkzoekend	4,1	1,2
- studerend/in opleiding	6,4	1,1
- huisvrouw/huisman	1,5	8,6
- vrijwilliger	-	0,7
- mantelzorger	-	1,0
Weet niet/wil niet zeggen	-	0,6
Totaal	100,0	100,0
Aantal partners (x 1.000)	88	4.209

Bron: Panteia.

In Tabel 48 is weergegeven wat de verdeling over de inkomenscategorieën is van de huishoudens met en zonder afbetalingsregelingen. De resultaten geven een wisselend beeld en kunnen niet eenduidig geïnterpreteerd worden. Bij de inkomenscategorieën tot € 4.000 scoren de huishoudens met afbetalingsregelingen steeds hoger, met uitzondering van de categorie van € 1.500 tot € 2.000. De huishoudens zonder afbetalingsregeling hebben vaker een netto inkomen tussen € 4.000 en € 5.000, terwijl bij de daaropvolgende categorie (€ 5.000 tot € 7.000) de huishoudens met afbetalingsregeling weer hoger scoren. In de twee hoogste categorieën zijn de huishoudens zonder afbetalingsregeling vaker aanwezig.

Tabel 48 Vergelijking tussen huishoudens met en zonder afbetalingsregelingen naar inkomenscategorieën

<i>Klasse huishoudensinkomen in € per maand</i>	<i>Huishoudens met afbetalingsregeling op dit moment (%) 2009</i>	<i>Huishoudens zonder afbetalingsregeling op dit moment (%) 2009</i>
Minder dan 1.000	5,9	4,8
1.000 tot 1.500	19,0	17,5
1.500 tot 2.000	17,3	19,4
2.000 tot 3.000	29,5	22,4
3.000 tot 4.000	16,6	13,4
4.000 tot 5.000	1,6	5,0
5.000 tot 7.500	6,4	3,2
7.500 tot 10.000		0,6
10.000 of meer		0,2
Weet niet/wil niet zeggen	3,7	13,5
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	153	6.945

Bron: Panteia.

In Tabel 49 is weergegeven wat het hoogste opleidingsniveau binnen de huishoudens met en zonder afbetalingsregeling is. Hierin valt op dat de huishoudens met een afbetalingsregeling vaker dan degenen zonder regeling geen onderwijs hebben genoten. Verder laten de resultaten net als bij de vorige tabel over de inkomenscategorieën een zeer wisselend beeld zien met nu eens een hogere score voor de huishoudens met afbetaalregeling, dan weer voor de huishoudens zonder afbetalingsregelingen.

Tabel 49 Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregelingen naar opleidingsniveau

<i>Opleidingsniveau</i>	<i>Huishoudens met afbetalingsregeling op dit moment (%) 2009</i>	<i>Huishoudens zonder afbetalingsregeling op dit moment (%) 2009</i>
Geen onderwijs	3,1	0,3
Uitsluitend lager onderwijs	4,7	6,7
VMBO/LBO (leerlingwezen, hh-school, ambachtsschool)	29,0	15,7
MAVO (MULO/ULO)	2,1	10,7
MBO (MTS, MEAO)	27,8	30,9
HAVO/VWO/HBS/MMS/Gymnasium/Lyceum/ Atheneum	5,2	5,8
HBO (HTS, HEAO, Sociale academie)	11,3	20,1
WO (universiteit, Hogeschool, Post-HBO)	16,7	9,9
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	153	6.945

Bron: Panteia.

Uit Tabel 50 komt naar voren dat van de huishoudens met een afbetalingsregeling 32,1% behoort tot de respondenten van wie minstens één ouder in het buitenland is geboren. Van de huishoudens zonder afbetalingsregeling bedraagt dit percentage 9,6%. In 2008 lagen beide percentages lager. Van de respondenten uit de huishoudens met afbetalingsregeling heeft een lager percentage een partner waarvan één of beide ouders die in het buitenland geboren zijn (zie Tabel 51).

Tabel 50 Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregeling naar etniciteit respondent

	<i>Huishoudens met afbetalingsregeling op dit moment (%) 2009</i>	<i>Huishoudens zonder afbetalingsregeling op dit moment (%) 2009</i>
Respondenten van wie tenminste één ouder in buitenland is geboren	32,1	9,6
Respondenten van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	67,9	90,4
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	153	6.945

Bron: Panteia.

Tabel 51 Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregeling naar etniciteit partners

	<i>Huishoudens met afbetalingsregeling op dit moment (%) 2009</i>	<i>Huishoudens zonder afbetalingsregeling op dit moment (%) 2009</i>
Partners van wie minstens één ouder in het buitenland is geboren	27,3	10,8
Partners van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	72,7	89,2
Totaal	100,0	100,0
Aantal partners (x 1.000)	88	4.209

Bron: Panteia.

4.5 Rood staan

Bij de resultaten met betrekking tot het rood staan zijn steeds vier groepen met elkaar vergeleken. De huishoudens die vaak rood staan (vanaf 12 keer per jaar), de huishoudens die regelmatig rood staan (vijf tot en met 11 keer per jaar), de huishoudens die af en toe rood staan (een keer per jaar en hooguit een keer per kwartaal) en als laatste de huishoudens die nooit rood staan, hier inclusief de groep die niet rood kan staan.

De gemiddelde leeftijd van de respondenten loopt af naarmate de frequentie toeneemt waarmee hun huishouden rood staat. De gemiddelde leeftijd van de respondenten van huishoudens die nooit rood staan is 54 en die meestal rood staan is 42.

In Tabel 52 wordt weergegeven hoe de verdeling naar leefsituatie is van de verschillende groepen huishoudens.

Tabel 52 Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar huishoudenssamenstelling

<i>Huishoudenssamenstelling</i>	<i>Huishoudens die vaak rood staan (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die regelmatig rood staan (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die af en toe rood staan (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die nooit rood staan (%) 2009</i>
Alleenstaande zonder thuiswonende kinderen	25,8	16,8	28,1	40,4
Gehuwd/samenwonend zonder thuiswonende kinderen	23,6	36,0	36,8	39,9
Gehuwd/samenwonend met thuiswonende kinderen	43,7	39,8	31,2	16,8
Alleenstaande met thuiswonende kinderen	6,3	7,4	3,9	3,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	504	424	1.125	4.799

Bron: Panteia.

Noot: Huishoudens die niet rood kunnen staan zijn niet meegenomen.

In de groep huishoudens die nooit rood staan, zijn de alleenstaanden en gehuwden/samenwonenden, beiden zonder thuiswonende kinderen oververtegenwoordigd (40,4% en 39,3%). Alleenstaanden en gehuwd/samenwonenden met thuiswonende kinderen staan vaker vaak tot regelmatig rood dan de overige onderscheiden groepen.

Het percentage huishoudens dat geen tegoeden heeft op een spaarrekening is bij de huishoudens die vaak rood staan hoger (36,8%) dan bij de huishoudens die regelmatig, af en toe en nooit rood staan (respectievelijk 27,0%, 19,2% en 24,3%, zie Tabel 53). Het verschil is echter aanzienlijk minder dan bij de Monitor 2008. Toen had 61,4% van de huishoudens die meestal rood staan geen spaartegoeden tegenover 32,6%, 23,0% en 19,8% van de andere categorieën. Blijkbaar zijn huishoudens die vaak rood staan, meer gaan sparen. Kijken we verder naar de omvang van de spaartegoeden, dan heeft ruim een op de vier respondenten van de huishoudens die vaak rood staan € 0 tot € 2.000 (dit was 9% in 2008). De categorie spaartegoed van € 2.000 tot € 10.000 ontloopt elkaar niet veel voor de verschillende huishoudens en in de categorie van € 10.000 tot € 50.000 zijn alleen de huishoudens die vaak rood staan ondervertegenwoordigd. In de hoogste categorie zijn de huishoudens die nooit rood staan het meest vertegenwoordigd.

Tabel 53 Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar spaartegoeden

<i>Klasse spaartegoeden (€)</i>	<i>Huishoudens die vaak rood staan (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die regelmatig rood staan (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die af en toe rood staan (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die nooit rood staan (%) 2009</i>
Geen spaartegoed	36,8	27,0	19,2	24,3
tot 2.000	26,1	15,2	16,9	9,7
2.000 tot 10.000	17,2	22,4	24,4	18,7
10.000 tot 50.000	8,8	18,7	23,9	17,3
50.000 of meer	3,3	7,8	6,4	10,1
Weet niet/wil niet zeggen	7,8	8,9	9,3	19,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	505	424	1.125	4.799

Bron: Panteia.

Noot: Huishoudens die niet rood kunnen staan zijn niet meegenomen.

In Tabel 54 is weergegeven wat de tijdsbesteding is van de respondenten in de verschillende groepen huishoudens. Het meest in het oog springend hierbij is dat van de huishoudens die nooit rood staan 29,0% met pensioen of met de VUT is. Dit percentage is bij de overige categorieën huishoudens aanzienlijk lager. Mogelijk daarmee samenhangend is het percentage fulltime werkenden bij de huishoudens die nooit rood staan lager dan bij de andere groepen huishoudens. Verder is te zien dat werklozen/werkzoekenden veel grotere kans hebben om vaak rood te staan. Dit geldt ook voor huishoudens waarin een studie wordt gevolgd. In de Monitor 2008 hadden de arbeidsongeschikten duidelijk meer kans om vaak rood te staan. Van de werkenden uit de huishoudens die af en toe rood staan is – ten opzichte van de overige categorieën – het hoogste percentage werkzaam als werknemer en het laagste als zelfstandige (respectievelijk 90% en 10%) en van de werkenden uit de huishoudens die vaak rood staan is – ten opzichte van de overige categorieën – het hoogste percentage werkzaam als zelfstandige en het laagst als werknemer (respectievelijk 76% en 21%).

Tabel 54 Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar tijdsbesteding respondenten (in %)

<i>Tijdsbesteding</i>	<i>Huishoudens die vaak rood staan (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die regelmatig rood staan (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die af en toe rood staan (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die nooit rood staan (%) 2009</i>
Fulltime werken (35 uur of meer per week)	39,8	53,5	43,7	32,7
Parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	27,5	29,0	27,4	16,9
Parttime werken (minder dan 12 uur per week)	5,7	2,4	5,3	3,2
Niet werken, waarvan	27,0	15,2	23,6	47,2
- met pensioen of in de VUT	6,2	5,5	9,5	29,0
- arbeidsongeschikt	3,5	4,7	2,7	4,0
- werkloos/werkzoekend	5,3	1,3	2,0	1,6
- studerend/ in opleiding	5,6	0,0	0,6	0,7
- huisvrouw/huisman	5,7	3,6	8,1	10,1
- vrijwilliger	0,6	0,0	0,7	1,1
- mantelzorger	0,0	0,0	0,0	0,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	505	424	1.125	4.799

Bron: Panteia.

Noot: Huishoudens die niet rood kunnen staan zijn niet meegenomen.

De resultaten van de tijdsbesteding van de partners zijn te zien in Tabel 55. In vergelijking met de tijdsbesteding van de respondenten valt op dat de fulltime werkenden van de huishoudens die vaak rood staan, veel vaker een fulltime werkende partner hebben (59,7%). Van de werkende partners uit de huishoudens die vaak rood staan, is 88% werkzaam als werknemer, terwijl dit bij de huishoudens die regelmatig tot vaak rood staan 75% bedraagt. Deze huishoudens hebben in relatie tot de andere categorieën weer het hoogste aandeel als zelfstandige werkende partners (25%). Dit percentage is juist het laagst bij de huishoudens die vaak rood staan (10%).

Tabel 55 Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar tijdsbesteding partners (in %)

<i>Tijdsbesteding</i>	<i>Huishoudens die vaak rood staan (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die regelmatig rood staan (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die af en toe rood staan (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die nooit rood staan (%) 2009</i>
Fulltime werken (35 uur of meer per week)	59,7	44,6	51,0	36,0
Parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	17,5	34,7	17,9	15,7
Parttime werken (minder dan 12 uur per week)	2,7	1,4	2,5	3,3
Niet werkzaam, waarvan:	20,1	18,0	28,3	44,4
- pensioen/vut	6,8	5,3	9,4	30,2
- arbeidsongeschikt	0,9	2,7	2,5	3,3
- werkloos/werkzoekend	1,6	1,8	1,3	1,3
- studerend/in opleiding	1,7	0,0	3,9	0,7
- huisvrouw/huisman	7,7	7,6	10,6	8,1
- vrijwilliger	0,0	0,6	0,6	0,8
- mantelzorger	1,4	0,0	0,0	0,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Aantal partners (x 1.000)	340	322	765	2.718

Bron: Panteia.

Noot: Huishoudens die niet rood kunnen staan zijn niet meegenomen.

Uit Tabel 56 komt vooral naar voren dat de inkomensklassen tussen de € 2.000 en € 3.000 sterker vertegenwoordigd zijn in de groep huishoudens die vaak rood staan. Verder doen zich geen in het oog springende verschillen voor tussen de onderscheiden klassen.

Tabel 56 Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar inkomenscategorieën (in %)

<i>Klasse huishoudensinkomen in € per maand</i>	<i>Huishoudens die vaak rood staan (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die regelmatig rood staan (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die af en toe rood staan (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die nooit rood staan (%) 2009</i>
Minder dan 1.000	1,9	5,4	1,2	6,2
1.000 tot 1.500	16,1	9,1	20,1	18,5
1.500 tot 2.000	22,5	19,2	19,0	19,1
2.000 tot 3.000	31,1	30,7	21,2	20,5
3.000 tot 4.000	18,7	22,5	18,4	10,8
4.000 tot 5.000	2,0	6,3	6,5	4,6
5.000 tot 7.500	4,4	2,4	3,3	3,2
7.500 tot 10.000	0,4	0,3	0,6	0,6
10.000 of meer			0,5	0,1
Weet niet/wil niet zeggen	2,7	4,1	9,0	16,5
Totaal				
Aantal huishoudens (x 1.000)	505	424	1.125	4.799

Bron: Panteia.

Noot: Huishoudens die niet rood kunnen staan zijn niet meegenomen.

Uit de resultaten van de vergelijking in opleidingsniveau tussen de vier groepen huishoudens wordt duidelijk dat er geen verband lijkt te bestaan tussen de frequentie waarin huishoudens rood staan en de genoten opleiding (zie Tabel 57).

Tabel 57 Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar opleidingsniveau (in %)

<i>Onderwijsniveau</i>	<i>Huishoudens die vaak rood staan (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die regelmatig rood staan (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die af en toe rood staan (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die nooit rood staan (%) 2009</i>
Geen onderwijs	1,2	0,0	0,0	0,4
Uitsluitend lager onderwijs	1,5	0,0	3,8	8,7
VMBO/LBO (leerlingwezen, hh-school, ambachtsschool)	9,9	10,9	10,2	18,8
MAVO (MULO/ULO)	13,9	6,5	6,2	11,7
MBO (MTS, MEAO)	37,3	43,3	35,6	27,6
HAVO/VWO/HBS/MMS/Gymnasium/Lyceum/Atheneum	6,2	3,6	5,9	5,8
HBO (HTS, HEAO, Sociale academie)	20,8	27,3	24,3	18,0
WO (universiteit, Hogeschool, Post-HBO)	9,2	8,3	14,0	9,1
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	505	424	1.125	4.799

Bron: Panteia.

Noot: Huishoudens die niet rood kunnen staan zijn niet meegenomen.

Uit Tabel 58 blijkt dat van de huishoudens die meestal rood staan, van 17,9% van de respondenten minstens één ouder in het buitenland is geboren. Dit percentage is voor de huishoudens die regelmatig en af en toe rood staan vrijwel gelijk (respectievelijk 12,7%, 13,0%) en 8,6% voor de huishoudens die nooit rood staan. Bij de partners zijn deze percentages respectievelijk 19,9%, 14,5%, 13,5% en 8,5%, zoals blijkt uit Tabel 59 .

Tabel 58 Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar etniciteit respondenten (in %)

<i>Etniciteit</i>	<i>Huishoudens die vaak rood staan (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die regelmatig rood staan (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die af en toe rood staan (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die nooit rood staan (%) 2009</i>
Respondenten van wie ten minste één ouder in buitenland is geboren	17,9	12,7	13,0	8,6
Respondenten van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	82,1	87,3	87,0	91,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	505	424	1.125	4.799

Bron: Panteia.

Noot: Huishoudens die niet rood kunnen staan zijn niet meegenomen.

Tabel 59 Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar etniciteit partners (in %)

<i>Etniciteit</i>	<i>Huishoudens die vaak rood staan (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die regelmatig rood staan (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die af en toe rood staan (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die nooit rood staan (%) 2009</i>
Partners van wie minstens één ouder in het buitenland is geboren	19,9	14,5	13,5	8,5
Partners van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	80,1	85,5	86,5	91,5
Totaal				
Aantal partners (x 1.000)	340	322	765	2.718

Bron: Panteia.

Noot: Partners in huishoudens die niet rood kunnen staan zijn niet meegenomen.

4.6 Creditcard

Bij de vergelijking van huishoudens met betrekking tot creditcardschulden is ervoor gekozen de groepen huishoudens met elkaar te vergelijken die in de afgelopen 12 maanden wel of niet altijd in de volgende maand hun creditcardschuld hebben afgelost. Huishoudens die niet beschikken over een creditcard blijven buiten beschouwing.

De gemiddelde leeftijd van de respondenten in de groep huishoudens die niet altijd de creditcardschuld hebben afgelost, is 44 jaar. De respondenten die aangaven dat hun huishouden wel altijd de creditcardschuld binnen een maand terug heeft betaald, zijn gemiddeld 48 jaar.

In Tabel 60 is te zien dat er met name bij de alleenstaanden en gehuwd/samenwonenden beiden zonder thuiswonende kinderen grote verschillen bestaan tussen huishoudens die een creditcardschuld wel en niet altijd de volgende maand hebben afgelost. In de Monitor 2008 deden zich geen grote verschillen voor in de huishoudensamenstelling van de beide onderscheiden groepen.

Tabel 60 Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar huishoudensamenstelling

<i>Huishoudensamenstelling</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld niet altijd de volgende maand hebben afgelost (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld wel altijd de volgende maand hebben afgelost (%) 2009</i>
Alleenstaande zonder thuiswonende kinderen	55,0	24,3
Gehuwd/samenwonend zonder thuiswonende kinderen	17,6	64,4
Gehuwd/samenwonend met thuiswonende kinderen	23,5	27,1
Alleenstaande met thuiswonende kinderen	3,8	2,2
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	140	2.966

Bron: Panteia.

Noot: Huishoudens die niet in het bezit zijn van een creditcard zijn niet meegenomen.

Van de groep huishoudens die niet altijd de creditcardschuld hebben afgelost in de volgende maand geeft 55,9% aan geen tegoeden op spaarrekeningen te hebben, terwijl dat voor de groep die dat wel altijd deed 14,2% is. In 2008 bedroegen deze percentages respectievelijk 36,0 en 15,0. Tabel 61 presenteert de verdeling van de huishoudens die beschikken over een creditcard over klassen van spaartegoeden.

Tabel 61 Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar spaartegoeden

<i>Klasse spaartegoeden (€)</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld niet altijd de volgende maand hebben afgelost (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld wel altijd de volgende maand hebben afgelost (%) 2009</i>
Geen spaartegoed	55,9	14,2
tot 2.000	5,8	9,7
2.000 tot 10.000	15,1	18,0
10.000 tot 50.000	14,8	24,3
50.000 of meer	3,9	14,6
Weet niet/wil niet zeggen	4,5	19,1
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	140	2.966

Bron: Panteia.

Noot: Huishoudens die niet in het bezit zijn van een creditcard zijn niet meegenomen.

In Tabel 62 valt met name op dat van de huishoudens die niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost een groter aantal fulltime werkt dan van de huishoudens die wel de volgende maand hun creditcardschuld hebben afgelost (59,1% tegenover 44,2%). Van deze laatste groep is een hoger aandeel niet werkzaam dan bij de eerstgenoemde groep huishoudens (25,6% tegenover 13,8%). De niet werkzame respondenten zijn met name met pensioen of in de VUT of huisvrouw/huisman. Van de werkenden uit de huishoudens die een creditcardschuld niet altijd de volgende maand hebben afgelost, is 75% werkzaam als werknemer en 25% als zelfstandige en bij de overige huishoudens 80% als werknemer en 18% als zelfstandige.

Tabel 62 Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar tijdsbesteding

<i>Tijdsbesteding</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld niet altijd de volgende maand hebben afgelost (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld wel altijd de volgende maand hebben afgelost (%) 2009</i>
Fulltime werken (35 uur of meer per week)	59,1	44,2
Parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	22,6	27,6
Parttime werken (minder dan 12 uur per week)	4,5	2,6
Niet werkzaam, waarvan:	13,8	25,6
- met pensioen of in de VUT		6,0
- arbeidsongeschikt		1,9
- werkloos/werkzoekend		2,4
- studerend/ in opleiding		3,5
- huisvrouw/huisman		0,0
- vrijwilliger		0,0
- mantelzorger		0,0
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	140	2.966

Bron: Panteia.

Noot: Huishoudens die niet in het bezit zijn van een creditcard zijn niet meegenomen.

Bij de tijdsbesteding van de partners, weergegeven in Tabel 63, ligt de verdeling op sommige punten anders. Van de groep huishoudens die altijd in de volgende maand de creditcardschuld hebben afgelost, behoort – in tegenstelling tot bij de respondenten – een hoger percentage tot de fulltime werkenden dan bij de groep die de schuld wel altijd heeft afgelost. Verder is het verschil tussen beide groepen huishoudens als wordt gekeken naar partners die arbeidsongeschikt zijn veel groter dan bij de respondenten. Bij de respondenten bedragen deze percentages: 1,9% voor degenen die niet altijd de creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost tegenover 1,3% die dat wel deed en bij de partners 11,8% tegenover 1,8%. Van de werkende partners uit de huishoudens die een creditcardschuld niet altijd de volgende maand hebben afgelost, is bijna 85% werkzaam als werknemer en 15% als zelfstandige. Voor de huishoudens die een creditcardschuld wel altijd de volgende maand hebben afgelost, verschillen deze percentages niet veel.

Tabel 63 Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar tijdsbesteding partners

<i>Tijdsbesteding</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld niet altijd de volgende maand hebben afgelost (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld wel altijd de volgende maand hebben afgelost (%) 2009</i>
Fulltime werken (35 uur of meer per week)	39,5	47,6
Parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	28,8	21,6
Parttime werken (minder dan 12 uur per week)	1,4	3,2
Niet werkzaam, waarvan:	30,3	26,8
- pensioen/vut	14,3	15,9
- arbeidsongeschikt	11,8	1,8
- werkloos/werkzoekend	4,3	1,1
- studerend/in opleiding	0,0	1,3
- huisvrouw/huisman	0,0	5,8
- vrijwilliger	0,0	1,0
- mantelzorger		
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	58	2.178

Bron: Panteia.

Noot: Huishoudens die niet in het bezit zijn van een creditcard zijn niet meegenomen.

Huishoudens met een huishoudensinkomen van minder dan € 1.500 per maand zijn sterker vertegenwoordigd bij de groep huishoudens die niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost. Vanaf € 3.000 per maand zijn huishoudens duidelijk sterker vertegenwoordigd bij de groep huishoudens die de creditcardschuld altijd in de volgende maand hebben afgelost, zoals blijkt uit Tabel 64.

Tabel 64 Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar inkomenscategorieën

<i>Inkomen in € per maand</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld niet altijd de volgende maand hebben afgelost (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld wel altijd de volgende maand hebben afgelost (%) 2009</i>
Minder dan 1.000	0,0	0,4
1.000 tot 1.500	30,2	9,1
1.500 tot 2.000	20,8	12,9
2.000 tot 3.000	30,4	26,9
3.000 tot 4.000	2,9	23,5
4.000 tot 5.000	8,0	9,6
5.000 tot 7.500	1,9	6,5
7.500 tot 10.000	0,0	1,2
10.000 of meer	0,0	0,3
Weet niet/wil niet zeggen	5,9	9,6
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	140	2.877

Bron: Panteia.

Noot: Huishoudens die niet in het bezit zijn van een creditcard zijn niet meegenomen.

In Tabel 65 is weergegeven wat de verdeling is naar de hoogst genoten opleiding binnen het huishouden van de beide groepen huishoudens. Er doen zich geen grote verschillen voor. Het grootste verschil is gelegen in huishoudens met uitsluitend lager onderwijs. Dit is veel groter onder de huishoudens die niet altijd de creditcardschuld de volgende maand hebben afgelost.

Tabel 65 Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar opleidingsniveau

<i>Onderwijsniveau</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld niet altijd de volgende maand hebben afgelost (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld wel altijd de volgende maand hebben afgelost (%) 2009</i>
Geen onderwijs	0,0	0,2
Uitsluitend lager onderwijs	5,3	1,0
VMBO/LBO (leerlingwezen, hh-school, ambachtsschool)	5,3	5,9
MAVO (MULO/ULO)	4,9	7,5
MBO (MTS, MEAO)	32,7	30,2
HAVO/VWO/HBS/MMS/Gymnasium/Lyceum/Atheneum	4,4	6,5
HBO (HTS, HEAO, Sociale academie)	27,7	30,1
WO (universiteit, Hogeschool, Post-HBO)	19,7	18,6
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	140	2.966

Bron: Panteia.

Noot: Huishoudens die niet in het bezit zijn van een creditcard zijn niet meegenomen.

Van de huishoudens die niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost, heeft 31,3% van de respondenten minstens één ouder die in het buitenland is geboren. Voor de huishoudens die wel altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost, ligt dat percentage op 8,7%. Ten opzichte van de Monitor 2008 zijn de verschillen tussen beide groepen huishoudens groter geworden. Bij de partners van de huishoudens die niet altijd een creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost, ligt dit percentage lager: 10,0% (zie Tabel 67).

Tabel 66 Vergelijking tussen huishoudens die wel en niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar etniciteit

<i>Etniciteit</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld niet altijd de volgende maand hebben afgelost 2009</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld wel altijd de volgende maand hebben afgelost 2009</i>
Respondenten van wie minstens één ouder in het buitenland is geboren	31,3	8,7
Respondenten van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	68,7	91,3
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	140	2.966

Bron: Panteia.

Noot: Huishoudens die niet in het bezit zijn van een creditcard zijn niet meegenomen.

Tabel 67 Vergelijking tussen partners uit huishoudens die wel en niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar etniciteit

<i>Etniciteit</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld niet altijd de volgende maand hebben afgelost (%) 2009</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld wel altijd de volgende maand hebben afgelost (%) 2009</i>
Partners van wie minstens één ouder in het buitenland is geboren	10,0	12,1
Partners van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	90,0	97,9
Totaal	100,0	100,0
Aantal partners (x 1.000)	58	2178

Bron: Panteia.

Noot: Partners in huishoudens die niet in het bezit zijn van een creditcard zijn niet meegenomen.

4.7 Betalingsachterstandvormen naar kenmerken van huishoudens

Zoals al eerder aangegeven, is de Monitor niet geschikt om harde uitspraken te doen over het bestaan van (risico's op) problematische schulden en meer in het bijzonder over huishoudkenmerken die deze risico's verklaren. Het bestaan van betalingsachterstanden kan wel gezien worden als randvoorwaarde, waarmee de Monitor een groslijst weergeeft van huishoudens die mogelijk te maken hebben met (risico's op) problematische schulden. Met de uitkomsten van de Monitor kan wel gekeken worden naar een aantal van de (naar verwachting) meest relevante kenmerken van de huishoudens met betalingsachterstanden. Hoe scoren deze op de verschillende betalingsachterstandvormen en de onderscheiden typen/aspecten daarbinnen? Daarbij komen de volgende kenmerken aan de orde:

- Inkomen
- Leeftijd
- Huishoudenssamenstelling
- Opleidingsniveau
- Etniciteit
- Tijdsbesteding

In alle gevallen is daarbij gekozen voor een gecomprimeerde versie van de kenmerken om de tabellen zo overzichtelijk mogelijk te houden.

4.7.1 Inkomen¹

In Tabel 68 is voor twee inkomensgroepen weergegeven hoe deze scores op de meest voorkomende typen achterstallige rekeningen. Ook is een totaal opgenomen. Er is een indeling gemaakt in twee groepen huishoudens: een groep met een huishoudensinkomen onder € 2.000 per maand en een groep met een huishoudensinkomen van € 2.000 of meer per maand. Deze grens is tijdens de Monitor 2008 gekozen omdat € 2.000 ongeveer gelijk is aan het modaal inkomen (per maand).

De tabel moet als volgt gelezen worden: het cijfer 3,7 linksboven geeft aan dat van de huishoudens met een huishoudensinkomen tot € 2.000 per maand 3,7% een achterstallige rekening op de ziektekostenverzekering heeft gehad in de laatste 12 maanden. Van de huishoudens met een huishoudensinkomen vanaf € 2.000 per maand was dat 1,7%. Van alle huishoudens was dat 2,5%².

Vergelijken we beide groepen waar het gaat om het bestaan van betalingsachterstanden, dan geldt voor de lage inkomensgroep dat:

- alle typen achterstallige rekeningen twee tot vier keer zo vaak voorkomen. Een betalingsachterstand op het gebied van hypotheek of huur komt zelfs acht keer zo vaak voor bij de lagere inkomensgroep;
- zij vaker vier of meer betalingsachterstanden hebben dan de hoge inkomensgroep;
- een groter deel van hen nooit rood staat en een kleiner deel regelmatig of vaak rood staat;
- zij niet verschillen met de hoge inkomensgroep in type krediet of lening. In 2008 was twee keer zo vaak geld geleend bij vrienden, familie of kennissen. Deze percentages komen nu vrijwel overeen;
- zij minder vaak een doorlopend krediet/persoonlijke lening afsluiten;
- hun creditcardschulden en lopende afbetalingsregelingen daarvan niet verschillen van de hoge inkomensgroep. Dit is in tegenstelling tot de Monitor 2008 waarbij het bij de lage inkomensgroep bijna drie keer zo vaak voorkwam dat een creditcardschuld niet altijd in de volgende maand voldaan is, en er vier keer zo vaak regelingen liepen (alleen huishoudens met creditcard zijn meegenomen);
- zij niet verschillen met de hoge inkomensgroep voor wat betreft de omvang van de schulden.

¹ Het gaat hierbij om het maandelijks netto inkomen van huishoudens, na aftrek van belastingen en premies (gecorrigeerd voor aftrekposten zoals hypotheekrenteaf trek en heffingskortingen).

² Voor de overige tabellen in deze paragraaf geldt dat de variabelen (leeftijd, etc.) volledig zijn waargenomen. Het inkomen is voor bijna een miljoen huishoudens niet waargenomen.

Tabel 68 Betalingsachterstanden naar maandelijks huishoudensinkomen (in %) 2009

<i>Aspect betalingsachterstanden</i>	<i>Tot € 2000</i>	<i>€ 2000 of meer</i>	<i>Totaal</i>
<i>Type achterstallige rekening</i>			
Ziektekostenverzekering	3,7	1,6	2,5
Elektriciteit, water of gas	3,1	0,9	1,8
Hypotheek of huur	5,9	0,8	2,7
Telefoonrekeningen	1,8	1,0	1,5
Terugbetalingen aan belastingdienst	3,2	0,8	1,8
<i>Type krediet of lening</i>			
Doorlopend krediet of persoonlijke lening	5,4	7,1	5,2
Geld geleend bij vrienden, familie of kennissen	4,2	3,9	3,4
Studieschuld	5,7	5,7	4,7
<i>Afbetalingsregeling naar product</i>			
Auto	0,3	1,1	0,6
Producten bij postorderbedrijf	1,0	0,5	0,7
Huishoudelijke apparatuur	0,8	0,0	0,3
Bruin- en/of witgoed	0,5	0,5	0,4
<i>Frequentie rood staan (incl. kan niet rood staan)</i>			
Staat nooit rood	68,6	58,9	67,6
Staat af en toe rood	17,0	17,7	15,9
Staat regelmatig rood	5,1	8,8	6,0
Staat vaak rood	7,5	9,7	7,1
<i>Aspecten creditcardgebruik</i>			
Creditcardschuld niet altijd volgende maand afgelost	2,4	2,2	2,0
Lopende afbetalingsregeling	0,6	1,0	0,6
<i>Omvang totale schulden (vzv. Bekend)</i>			
tot 500 euro	22,7	19,3	20,5
500 tot 1.500	18,2	22,1	22,1
1.500 tot 5.000	26,9	15,8	20,5
5.000 tot 15.000	18,5	28,0	22,8
15.000 tot 30.000	9,1	11,1	10,1
30.000 of meer	4,6	3,8	4,1
<i>Aantal betaalachterstanden</i>			
1	60,4	66,5	63,1
2	19,5	21,2	20,0
3	9,7	10,8	10,0
4	1,6	0,5	1,9
5	3,4	0,6	1,7
6 of meer	5,4	0,4	3,3

Bron: Panteia.

4.7.2 Leeftijd

Er is een indeling gemaakt in vier leeftijdsklassen:

- tot 35 jaar;
- 35 tot 50 jaar;
- 50 tot 65 jaar;
- 65 jaar of ouder.

Deze groepen zijn in Tabel 69 vergeleken waar het gaat om het bestaan van betalingsachterstanden. Dit leverde de volgende observaties op:

- De 65+-groep scoort veel lager dan de andere groepen voor alle typen betalingsachterstanden. Alleen bij de creditcardschulden is dit minder of niet het geval.
- Meer in het algemeen geldt dat de jongere leeftijdsgroepen tot 50 jaar vaker te maken hebben met betalingsachterstanden. Dit komt overeen met het verdiepende onderzoek dat in 2008 als vervolg op de Monitor is gehouden. Hieruit kwam naar voren dat hoe jonger de leeftijd van de respondenten des te meer kans er is op een risico op schulden en op het ontstaan van problematische schulden.
- De omvang van de totale schulden voor de groep tot 35 jaar is aanzienlijk groter.

Tabel 69 Betalingsachterstanden naar leeftijd (in %) 2009

<i>Aspect betalingsachterstanden</i>	<i>tot 35 jaar</i>	<i>35 tot 50 jaar</i>	<i>50 tot 65 jaar</i>	<i>65 of ouder</i>	<i>Totaal</i>
<i>Type achterstallige rekening</i>					
Ziektekostenverzekering	1,2	5,2	2,1	0,6	2,5
Elektriciteit, water of gas	1,6	3,5	1,3	0,4	1,8
Hypotheek of huur	5,4	3,5	1,2	0,4	2,7
Telefoonrekeningen	2,3	1,4	1,7	0,4	1,5
Terugbetaling aan belastingdienst	1,2	3,3	1,3	0,7	1,8
<i>Type krediet of lening</i>					
Doorlopend krediet of persoonlijke lening	3,6	9,0	4,9	1,6	5,2
Geld geleend bij vrienden, familie of kennissen	4,7	4,4	2,9	0,9	3,4
Studieschuld	14,9	3,6	0,9	0,0	4,7
<i>Afbetalingsregeling naar product</i>					
Auto	1,6	0,3	0,4	0,0	0,6
Producten bij postorderbedrijf	0,4	1,2	0,4	0,8	0,7
Huishoudelijke apparatuur	1,3	0,0	0,0	0,0	0,3
Bruin- en/of witgoed	0,1	0,7	0,3	0,2	0,4
<i>Frequentie rood staan (incl. kan niet rood staan)</i>					
Staat nooit rood	57,3	54,6	72,4	91,9	67,6
Staat af en toe rood	19,9	19,0	17,4	4,9	15,9
Staat regelmatig rood	7,2	10,1	4,1	1,0	6,0
Staat vaak rood	10,6	11,1	3,8	1,7	7,1
<i>Aspecten creditcardgebruik</i>					
Creditcardschuld niet altijd volgende maand afgelost	3,3	2,2	1,5	0,9	2,0
Lopende afbetalingsregeling	1,2	0,4	2,2	0,1	0,6
<i>Omvang totale schulden (vzv. Bekend)</i>					
tot 500 euro	19,5	24,4	13,1	19,4	20,5
500 tot 1.500	19,4	20,9	24,9	45,6	22,1
1.500 tot 5.000	15,2	22,6	25,2	19,5	20,5
5.000 tot 15.000	22,9	21,3	29,2	10,0	22,8
15.000 tot 30.000	16,3	7,6	5,5	5,6	10,1
30.000 of meer	6,8	3,2	2,0	0,0	4,1
<i>Aantal betaalachterstanden</i>					
1	60,4	62,0	68,1	70,7	63,1
2	23,5	18,7	16,7	20,2	20,0
3	13,2	8,6	9,6	2,0	10,0
4	0,0	2,4	3,9	3,8	1,9
5	0,8	2,9	0,0	3,2	1,7
6 of meer	2,0	5,4	1,6	0,0	3,3

Bron: Panteia.

4.7.3 Huishoudenssamenstelling

Er is in Tabel 70 een indeling gemaakt in vier groepen huishoudens:

- alleenstaanden met kinderen
- alleenstaanden zonder kinderen
- samenwonend/gehuwd met kinderen
- samenwonend/gehuwd zonder kinderen

Ook deze groepen zijn vergeleken waar het gaat om het bestaan van betalingsachterstanden. Dit leverde de volgende observaties op:

- De groep alleenstaanden met kinderen heeft aanzienlijk vaker te maken met achterstallige rekeningen dan de andere groepen;
- De groep alleenstaanden met kinderen heeft vaker te maken met vijf of zes betalingsachterstanden dan de andere groepen huishoudens;
- De groepen met kinderen hebben veel vaker te maken met een lopende afbetalingsregeling voor de creditcardschuld;
- De groep alleenstaanden en samenwonenden/gehuwden met kinderen heeft vaker dan de andere groepen een doorlopend krediet of persoonlijke lening afgesloten. Ook lenen zij het vaakst geld bij familie of vrienden;
- De groep alleenstaanden met kinderen scoort hoger dan de andere groepen op alle afbetalingsregelingen. In 2008 was dit ook het geval, met uitzondering van een afbetalingsregeling op de auto waar zij de laagste score op hadden;
- Bij rood staan blijkt dat de twee groepen met kinderen het vaakst rood staan;
- Geen enkele onderscheiden groep huishoudens onderscheidt zich als het gaat om de omvang van de schulden;
- De groep samenwonenden/gehuwden zonder kinderen maakt het minst vaak gebruik van alle vormen van krediet of lening.

Deze resultaten vormen een bevestiging van het verdiepende onderzoek uit 2008. Hieruit kwam naar voren dat huishoudens met thuiswonende kinderen een hogere kans hebben op problematische schulden.

Tabel 70 Betalingsachterstanden naar huishoudenssamenstelling (in %) 2009

<i>Aspect betalingsachterstanden</i>	<i>Alleen- staand zonder kinderen</i>	<i>Alleen- staand met kinderen</i>	<i>Samen- wonend/ gehuwd zonder kinderen</i>	<i>Samen- wonend/ gehuwd met kinderen</i>	<i>Totaal</i>
<i>Type achterstallige rekening</i>					
Ziektekostenverzekering	2,9	15,2	0,9	2,8	2,5
Elektriciteit, water of gas	1,5	12,3	0,8	2,5	1,8
Hypotheek of huur	4,8	9,3	0,7	1,7	2,7
Telefoonrekeningen	1,0	7,2	1,3	1,7	1,5
Terugbetaling aan Belastingdienst	1,5	9,5	0,7	2,7	1,8
<i>Type krediet of lening</i>					
Doorlopend krediet of persoonlijke lening	4,1	10,4	3,1	9,3	5,2
Geld geleend bij vrienden, familie of kennissen	3,5	7,6	1,4	5,9	3,4
Studieschuld	6,1	7,4	3,0	4,9	4,7
<i>Afbetalingsregeling naar product</i>					
Auto	0,2	1,4	0,7	0,7	0,6
Producten bij postorderbedrijf	0,2	6,8	0,2	1,3	0,7
Huishoudelijke apparatuur	0,6	0,0	0,2	0,0	0,3
Bruin- en/of witgoed	0,1	3,6	0,2	0,5	0,4
<i>Frequentie rood staan (incl. kan niet rood staan)</i>					
Staat nooit rood	76,1	56,3	71,9	49,2	67,6
Staat af en toe rood	12,4	17,4	15,6	21,5	15,9
Staat regelmatig rood	2,8	12,5	5,7	10,3	6,0
Staat vaak rood	5,1	12,7	4,5	13,5	7,1
<i>Aspecten creditcardgebruik</i>					
Creditcardschuld niet altijd volgende maand afgelost	3,0	2,1	0,9	2,0	2,0
Lopende afbetalingsregeling	0,6	1,3	0,3	1,2	0,6
<i>Omvang totale schulden (vzv. Bekend)</i>					
tot 500 euro	23,3	22,6	17,7	19,7	20,5
500 tot 1.500	15,9	30,2	24,2	24,0	22,1
1.500 tot 5.000	22,5	22,8	19,4	19,0	20,5
5.000 tot 15.000	20,8	11,7	31,2	20,7	22,8
15.000 tot 30.000	12,6	11,2	4,2	12,1	10,1
30.000 of meer	4,9	1,6	3,5	4,4	4,1
<i>Aantal betaalachterstanden</i>					
1	62,5	54,0	68,2	61,7	63,1
2	22,1	11,9	19,2	20,6	20,0
3	12,1	4,6	9,4	9,9	10,0
4	1,4	4,3	1,8	2,1	1,9
5	1,0	6,7	0,7	1,8	1,7
6 of meer	1,0	18,5	0,7	1,9	3,3

Bron: Panteia.

4.7.4 Opleidingsniveau

Er is in Tabel 71 een indeling gemaakt in drie groepen huishoudens op basis van het opleidingsniveau van de respondent:

- Laag (geen opleiding, basisonderwijs, VMBO/LBO)
- Midden (MAVO/MBO)
- Hoog (HAVO/VWO/HBO/WO)

Deze groepen zijn weer vergeleken waar het gaat om het bestaan van betalingsachterstanden. Dit leverde de volgende observaties op:

- Alle typen achterstallige rekeningen komen vaker voor onder laag opgeleiden dan onder midden en hoog opgeleiden.
- Doorlopend krediet/persoonlijke lening komen iets minder vaak voor bij laag opgeleiden dan bij de overige groepen;
- Laag opgeleiden hebben vaker dan de midden- en hoog opgeleiden te maken met afbetalingsregelingen voor producten gekocht bij een postorderbedrijf en bruin en/of witgoed. In 2008 is scoorden de laag opgeleiden op alle afbetalingsregelingen het hoogst ten opzichte van de andere groepen;
- Laag opgeleiden hebben vaker te maken met vier of meer betalingsachterstanden dan midden- en hoog opgeleiden.
- Bij rood staan komt naar voren dat laag opgeleiden het meest nooit rood staan;
- Laag opgeleiden hebben minder vaak te maken met creditcardschulden dan de hoog en midden opgeleiden: onder hoog opgeleiden komt het vier keer zo vaak voor als onder laag opgeleiden dat een creditcardschuld niet altijd in de volgende maand voldaan is;
- Bij twee typen betalingsachterstanden scoren de midden opgeleiden lager dan de hoog opgeleiden (electriciteit, hypotheek of huur). Bij de terugbetaling aan de belastingdienst scoren de hoog opgeleiden lager dan de midden opgeleiden;
- Midden en hoog opgeleiden hebben vaker dan laag opgeleiden te maken met schulden van € 15.000 of meer;
- Geld lenen bij vrienden, familie of kennissen gebeurt het minst bij de midden opgeleiden.

Bovenstaande resultaten met betrekking tot achterstallige rekeningen en afbetalingsregelingen zijn ook naar voren gekomen in het verdiepende onderzoek van 2008. Daaruit blijkt dat laag opgeleiden meer risico lopen op het hebben van schulden en meer kans hebben op problematische schulden.

Tabel 71 Betalingsachterstanden naar klassen opleidingsniveau (in %) 2009

<i>Aspect betalingsachterstanden</i>	<i>Laag</i>	<i>Midden</i>	<i>Hoog</i>	<i>Totaal</i>
<i>Type achterstallige rekening</i>				
Ziektekostenverzekering	3,0	2,5	2,1	2,5
Elektriciteit, water of gas	2,4	1,3	2,1	1,8
Hypotheek of huur	4,5	1,5	2,6	2,7
Telefoonrekeningen	2,0	1,3	1,3	1,5
Terugbetaling aan belastingdienst	2,4	1,9	0,9	1,8
<i>Type krediet of lening</i>				
Doorlopend krediet of persoonlijke lening	4,3	5,5	5,5	5,2
Geld geleend bij vrienden, familie of kennissen	3,6	2,8	4,0	3,4
Studieschuld	1,5	2,1	12,1	4,7
<i>Afbetalingsregeling naar product</i>				
Auto	0,3	0,8	0,5	0,6
Producten bij postorderbedrijf	1,5	0,4	0,2	0,7
Huishoudelijke apparatuur	0,0	0,2	0,8	0,3
Bruin- en/of witgoed	0,8	0,3	0,1	0,4
<i>Frequentie rood staan (incl. kan niet rood staan)</i>				
Staat nooit rood	78,7	61,9	64,4	67,6
Staat af en toe rood	10,4	18,2	18,2	15,9
Staat regelmatig rood	3,5	7,6	6,1	6,0
Staat vaak rood	5,5	8,3	7,1	7,1
<i>Aspecten creditcardgebruik</i>				
Creditcardschuld niet altijd volgende maand afgelost	0,9	1,8	3,4	2,0
Lopende afbetalingsregeling	0,6	0,4	0,9	0,6
<i>Omvang totale schulden (vzv. Bekend)</i>				
tot 500 euro	19,6	30,9	6,9	20,5
500 tot 1.500	25,3	23,7	17,8	22,1
1.500 tot 5.000	23,9	18,1	21,4	20,5
5.000 tot 15.000	26,7	16,4	29,0	22,8
15.000 tot 30.000	4,5	8,1	16,5	10,1
30.000 of meer	0,0	2,8	8,5	4,1
<i>Aantal betaalachterstanden</i>				
1	57,4	69,7	59,2	63,1
2	19,9	17,8	22,9	20,0
3	9,8	7,4	13,5	10,0
4	2,7	1,7	1,7	1,9
5	4,5	0,5	1,0	1,7
6 of meer	5,9	3,0	1,6	3,3

Bron: Panteia.

4.7.5 Etniciteit

In de volgende Tabel 72 is voor huishoudens met een niet-westers respondent en voor huishoudens met een autochtone of westers allochtone respondent weergegeven hoe zij scoren op de meest voorkomende typen van achterstallige rekeningen. Hierbij wordt een door het CBS gehanteerde definitie gehanteerd. Het CBS definieert niet-westers allochtoon als allochtoon met als herkomstgroepering een van de landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije. Westers allochtonen worden bij de groep 'overige huishoudens' (autochtoon) gevoegd.

Het onderscheid in deze groepen verschilt met het onderscheid allochtoon/autochtoon dat eerder in dit hoofdstuk is toegepast. Hierbij is een persoon allochtoon als minstens een van beide ouders in het buitenland geboren is.

De tabel moet als volgt gelezen worden: het cijfer 12,9 linksboven geeft aan dat van de huishoudens met een niet-westers allochtone respondent 12,9% een achterstallige rekening op de ziektekostenverzekering heeft gehad in de laatste 12 maanden. Van de huishoudens met een autochtone of westers allochtone respondent was dat 2,0%. De kans dat niet-westers allochtonen achterstallige rekeningen gehad hebben in de laatste 12 maanden is dus ruim zes keer zo groot.

Vergelijken we beide groepen waar het gaat om het bestaan van betalingsachterstanden, dan geldt voor huishoudens met een niet-westers allochtone respondent dat:

- de kans dat zij op een van de genoemde typen een achterstallige rekening (gehad) hebben vijf tot dertien keer zo groot is;
- de kans op doorlopend krediet of persoonlijke lening, op leningen bij vrienden, familie of kennissen en op studieschuld groter is (respectievelijk bijna drie, ruim zes en bijna 5 keer zo groot);
- de kans op het bestaan van lopende afbetalingsregelingen veel groter is, met name bij huishoudelijke apparatuur. Dat geldt ook voor creditcardschulden en op dit moment lopende afbetalingsregelingen daarvan. Verder geeft 16,4% van de niet-westers allochtonen aan vaak rood te staan, terwijl dit voor de autochtonen en westers allochtonen 6,8% is;
- zij meer kans hebben op een schuldombang van meer dan € 5.000 en aanzienlijk meer kans hebben op meer dan één betalingsachterstand dan de autochtone en westers allochtone huishoudens.

Tabel 72 Betalingsachterstanden voor huishoudens met niet-westers allochtone respondent en met autochtone of westers-allochtone respondent (% , 2009)

<i>Aspect betalingsachterstanden</i>	<i>Niet-westers allochtoon</i>	<i>Autochtoon of westers allochtoon</i>	<i>Totaal</i>
<i>Type achterstallige rekening</i>			
Ziektekostenverzekering	12,9	2,0	2,5
Elektriciteit, water of gas	12,0	1,4	1,8
Hypotheek of huur	12,4	2,2	2,7
Telefoonrekeningen	13,1	1,0	1,5
Terugbetaling aan belastingdienst	8,9	1,4	1,8
<i>Type krediet of lening</i>			
Doorlopend krediet of persoonlijke lening	14,0	4,7	5,2
Geld geleend bij vrienden, familie of kennissen	18,6	2,6	3,4
Studieschuld	19,0	4,1	4,7
<i>Afbetalingsregeling naar product</i>			
Auto	0,0	0,6	0,6
Producten bij postorderbedrijf	3,7	0,5	0,7
Huishoudelijke apparatuur	4,7	0,1	0,3
Bruin- en/of witgoed	2,8	0,2	0,4
<i>Frequentie rood staan (incl. kan niet rood staan)</i>			
Staat nooit rood	57,2	68,0	67,6
Staat af en toe rood	17,9	15,8	15,9
Staat regelmatig rood	8,0	5,9	6,0
Staat vaak rood	16,4	6,8	7,1
<i>Aspecten creditcardgebruik</i>			
Creditcardschuld niet altijd volgende maand afgelost	4,7	1,8	2,0
Lopende afbetalingsregeling	0,0	0,6	0,6
<i>Omvang totale schulden (vzv. Bekend)</i>			
tot 500 euro	5,6	22,6	20,5
500 tot 1.500	23,1	21,8	22,1
1.500 tot 5.000	21,2	20,2	20,5
5.000 tot 15.000	33,0	21,8	22,8
15.000 tot 30.000	7,5	10,3	10,1
30.000 of meer	9,6	3,3	4,1
<i>Aantal betaalachterstanden</i>			
1	37,5	66,8	63,1
2	21,5	19,7	20,0
3	23,6	8,3	10,0
4	2,6	1,8	1,9
5	6,3	1,0	1,7
6 of meer	8,5	2,4	3,3

Bron: Panteia.

4.7.6 Tijdsbesteding respondenten

Tabel 73 geeft een zelfde soort overzicht als in de vorige paragrafen. Daarvoor is een selectie gemaakt van enkele opvallende categorieën van het kenmerk 'tijdsbesteding respondent'. Hierbij past de kanttekening dat alleen de respondent is meegenomen. Combinatie met de tijdsbesteding van een eventuele partner zou leiden tot een erg complexe tabel, met bovendien te weinig waarnemingen in verschillende categorieën.

De groepen zijn vergeleken waar het gaat om het bestaan van betalingsachterstanden. Dit leverde de volgende observaties op:

- De groep die fulltime werkzaam is, scoort alleen hoger dan de andere onderscheiden groepen op vaak rood staan;
- De groep die met pensioen of VUT is, scoort laag op alle vormen van betalingsachterstanden en de typen daarbinnen.
- De categorie arbeidsongeschikten heeft een grotere kans op betalingsachterstanden op het gebied van terugbetalingen aan de belastingdienst, geld lenen bij vrienden, familie of kennissen en afbetalingen van postorderbedrijfproducten;
- De categorie werkloos/werkzoekend heeft een veel grotere kans op betalingsachterstanden in een groot aantal vormen en typen daarbinnen. In het oog springen:
  - alle achterstallige rekeningen met uitzondering van terugbetalingen aan de belastingdienst
  - doorlopend krediet of persoonlijke lening (twee tot tien keer zo grote kans)
  - leningen bij vrienden, familie of kennissen (percentage vrijwel gelijk aan dat van arbeidsongeschikten)
  - afbetalingen van auto's
  - bruin- en/of witgoed;
- Studenten scoren hoog op vaak rood staan (bijna twee keer zo grote kans als de categorie die daarna het hoogst scoort, namelijk de werklozen), op studieschulden en op creditcardschulden en lopende afbetalingsregelingen daarvan.

Tabel 73 Betalingsachterstanden naar tijdsbesteding/arbeidsmarktpositie (in %) 2009

<i>Aspect betalingsachterstanden</i>	<i>Full-time werkzaam</i>	<i>Pen-sioen/VUT</i>	<i>Ar-beids-ongeschikt</i>	<i>Werk-loos/werk-zoekend</i>	<i>Stu-dent</i>	<i>Huis-vrouw /Huis-man</i>	<i>Totaal (alle huishoudens)</i>
<i>Type achterstallige rekening</i>							
Ziektekostenverzekering	2,5	0,4	7,7	8,9	7,0	1,1	2,5
Elektriciteit, water of gas	1,6	0,4	5,6	12,6	3,5	0,2	1,8
Hypotheek of huur	2,2	0,2	4,6	18,3	10,2	1,3	2,7
Telefoonrekeningen	1,0	0,2	5,8	16,9	3,5	1,7	1,5
Terugbetaling aan belastingdienst	1,7	0,7	5,5	2,5	2,7	0,0	1,8
<i>Type krediet of lening</i>							
Doorlopend krediet of persoonlijke lening	5,7	2,3	3,3	23,3	10,2	3,9	5,2
Geld geleend bij vrienden/familie/kennissen	3,7	1,4	9,4	8,9	0,0	2,2	3,4
Studieschuld	7,4	0,3	2,3	14,9	47,6	1,5	4,7
<i>Afbetalingsregeling naar product</i>							
Auto	0,6	0,0	0,0	5,1	3,5	0,4	0,6
Producten bij postorderbedrijf	0,5	0,3	3,9	2,5	0,0	0,7	0,7
Huishoudelijke apparatuur	0,0	0,0	0,0	0,0	7,9	0,0	0,3
Bruin- en/of witgoed	0,2	0,0	0,0	4,5	0,0	0,5	0,4
<i>Frequentie rood staan (incl. kan niet rood staan)</i>							
Staat nooit rood	60,0	89,2	72,7	58,4	50,1	76,6	67,6
Staat af en toe rood	18,8	6,9	11,4	17,0	9,7	14,4	15,9
Staat regelmatig rood	8,7	1,5	7,6	4,1	0,0	2,4	6,0
Staat vaak rood	7,7	2,0	6,8	20,5	40,2	4,6	7,1
<i>Aspecten creditcardgebruik</i>							
Creditcardschuld niet altijd volgende maand afgelost	3,2	0,5	1,0	2,5	7,0	0,0	2,0
Lopende afbetalingsregeling	1,0	0,1	0,3	2,5	3,5	0,0	0,6
<i>Omvang totale schulden (vzv. Bekend)</i>							
tot 500 euro	23,3	13,2	24,6	1,2	13,6	15,8	20,5
500 tot 1.500	16,1	41,2	39,0	29,9	19,0	22,2	22,1
1.500 tot 5.000	22,3	13,6	5,6	9,3	60,4	15,2	20,5
5.000 tot 15.000	23,1	25,7	25,1	32,7	7,0	24,5	22,8
15.000 tot 30.000	13,2	6,2	5,7	26,8	0,0	17,1	10,1
30.000 of meer	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5,3	4,1
<i>Aantal betaalachterstanden</i>							
1	68,1	67,9	47,8	31,8	48,8	60,4	63,1
2	18,5	27,3	19,4	17,6	41,8	25,1	20,0
3	11,7	1,7	4,0	21,7	9,4	0,0	10,0
4	0,1	3,1	10,2	0,0	0,0	7,3	1,9
5	0,7	0,0	6,1	0,0	0,0	0,0	1,7
6 of meer	1,0	0,0	12,5	28,8	0,0	7,2	3,3

Bron: Panteia.

5 Praktische gevolgen en ervaringen van huishoudens met betalingsachterstanden

5.1 Inleiding

Betalingsachterstanden kunnen bedreigende situaties tot gevolg hebben. Hierbij kan worden gedacht aan het afgesloten worden van elektriciteit of water, en aan deurwaarders of incassobureaus die langskomen. In de Monitor is gevraagd in hoeverre huishoudens die te maken hebben met één of meerdere typen achterstallige rekeningen daarvan praktische gevolgen ondervinden.

Verder is huishoudens met betalingsachterstanden (alle vormen) gevraagd naar hun beleving hiervan. Een geringe betalingsachterstand kan door het ene huishouden als een veel zwaardere last worden ervaren dan door het andere. En andersom, zal het ene huishouden zich minder ongemakkelijk voelen bij een grote betalingsachterstand dan het andere. In dit hoofdstuk wordt achtereenvolgens ingegaan op deze praktische gevolgen en de beleving van huishoudens die te maken hebben met de verschillende vormen van betalingsachterstanden.

5.2 Praktische gevolgen

Een krappe 127.000 (1,8%) huishoudens geven aan als gevolg van een registratie bij het Bureau Krediet Registratie problemen te hebben ondervonden in de afgelopen 12 maanden bij het doen van een aankoop. Verder geeft 4,5% van de huishoudens (ruim 319.000) aan in de afgelopen 12 maanden een brief van een deurwaarder of incassobureau te hebben ontvangen als gevolg van een achterstallige rekening. Bij bijna de helft hiervan (48,4%) heeft dit geleid tot een contact met een deurwaarder of incassobureau, of tot een schuldregeling. Van de huishoudens met een achterstallige rekening voor elektriciteit, water, gas of op de telefoonrekening (3,3%) geeft ruim een vijfde deel (20,5 %) aan als gevolg van deze achterstand de afgelopen 12 maanden afgesloten te zijn geweest van een van deze voorzieningen.

5.3 Beleving

5.3.1 Achterstallige rekeningen

In Tabel 74 is weergegeven hoe de huishoudens die op dit moment te maken hebben met een of meer achterstallige rekeningen om financiële redenen (2,0% van alle huishoudens ofwel 142.000) de terugbetaling hiervan ervaren. Hierin is te zien dat 66,2% van deze huishoudens dit als een zware last ervaart en dat 31,0% het als enigszins een last beschouwt. Aan de huishoudens die de betaling als zware last ervaren is vervolgens ook gevraagd - indien zij 2 of meer achterstallige rekeningen hadden - welke achterstallige rekeningen met name zwaar wegen om weg te werken. Hierbij worden terugbetalingen aan de belastingdienst (23,9%) en ziektekostenverzekering (23,4%) het meeste genoemd.

Tabel 74 De ervaren last van het terugbetalen van achterstallige rekeningen van huishoudens die daar om financiële redenen op dit moment mee te maken hebben

<i>Ervaren last</i>	<i>Huishoudens met op dit moment een achterstallige rekening om financiële redenen (%) 2009</i>	<i>Aantal huishoudens (x 1.000) 2009</i>
Zware last	66,2	94
Enigszins een last	31,0	44
Helemaal geen last	2,8	4
Totaal	100,0	142

Bron: Panteia.

5.3.2 Kredietverschaffing en leningen

In Tabel 75 staat weergegeven hoe de huishoudens die op dit moment te maken hebben met een of meerdere vormen van kredietverschaffing of leningen (10,8%), de terugbetaling van die specifieke vorm ervaren. De tabel toont aan dat bijna de helft van de huishoudens die geld geleend heeft van familie, vrienden of kennissen de terugbetaling hiervan als zware last ervaart.

Tabel 75 De ervaren last van het terugbetalen van de kredieten en leningen

<i>Ervaren last</i>	<i>Doorlopend krediet of persoonlijke lening</i>	<i>Geld geleend bij vrienden, familie of kennissen</i>	<i>Studieschuld</i>
Zware last	25,4	49,5	20,3
Enigszins een last	36,5	28,2	33,1
Helemaal geen last	37,0	21,6	46,6
Weet niet	1,1	0,8	0,0
Totaal	100,0	100,0	100,0

Bron: Panteia.

5.3.3 Afbetalingsregelingen

In Tabel 76 is te zien hoe de huishoudens met afbetalingsregelingen van op afbetaling gekochte goederen en diensten de terugbetaling hiervan ervaren. Hierin is te zien dat de hoogste groep wordt gevormd door de huishoudens die de terugbetaling helemaal niet als een last beschouwen (41,7%) en de kleinste groep door de huishoudens die de terugbetaling als zwaar ervaren (20,9%).

Tabel 76 De ervaren last van de terugbetaling van op afbetaling gekochte goederen

Ervaren last	Huishoudens met	
	afbetalingsregeling (%)	Aantal huishoudens
	2009	(x 1.000) 2009
Zware last	20,9	21
Enigszins een last	30,0	30
Helemaal geen last	41,7	42
Weet niet/wil niet zeggen	7,3	7
Totaal	100,0	101

Bron: Panteia.

Noot: door een fout in de routing van de vragenlijst heeft niet iedereen deze vraag gekregen.
Het gaat met name om huishoudens met een afbetalingsregeling bij postorderbedrijven.
Vandaar het afwijkende aantal.

5.3.4 Rood staan

Van de huishoudens die de afgelopen 12 maanden wel eens rood hebben gestaan op één of meer rekeningen, geeft 21,3% aan in de afgelopen 12 maanden wel eens moeite te hebben gehad om weer een positief saldo te krijgen. In 2008 lag dit percentage hoger, namelijk op 27,2%.

BIJLAGE I   Onderzoeksverantwoording

Selectie van adressen

Voor de selectie van adressen is gebruik gemaakt van het Nationaal Consumenten Bestand. Dit is het meest complete en actuele bestand van nagenoeg alle mailbare adressen in Nederland: 6,5 miljoen adressen en bijbehorende telefoonnummers van consumenten. Dit bestand is opgebouwd uit een aantal unieke bronnen, waaronder KPN, TPG Post en verhuismutaties. Het bestand is afkomstig van Cendris Customer Information.

Selectiecriteria

Omdat het een onderzoek onder huishoudens betreft zijn er geen nadere criteria gesteld aan het selecteren van de respondenten.

Steekproef

In totaal zijn 8.249 huishoudens benaderd om deel te nemen aan het onderzoek. Na uitsluiting van de onbruikbare nummers en onbereikbare (om welke reden dan ook) huishoudens, is er contact geweest met 6.703 huishoudens. Van dit aantal hebben 2.589 huishoudens geweigerd om deel te nemen aan het onderzoek. Ook zijn er enige respondenten afgevallen vanwege het maken van een afspraak op een later moment die niet nagekomen is, vanwege taalproblemen¹, omdat zij buiten de selectie vielen of omdat zij niet in staat waren om het gesprek te voltooien. Er hebben uiteindelijk netto 2.017 geslaagde gesprekken plaatsgevonden. De respons is hiermee bijna 30% - alleszins acceptabel voor een enquête over een gevoelig onderwerp.

Weging en ophoging

Er is bekeken in hoeverre de respondenten een representatief beeld geven van de gehele populatie. Hieruit bleek dat weging noodzakelijk was. Daartoe is een gecombineerde wegingsvariabele samengesteld, waarin huishoudenssamenstelling, leeftijd en opleidingsniveau van de respondent zijn samengevoegd. Deze wegingsvariabele is ontleend aan de zogenaamde 'Gouden Standaard' (2009), een herwegingsbron die tot stand is gekomen op basis van CBS-gegevens.

Om ook absolute cijfers te kunnen presenteren over de Nederlandse bevolking is vervolgens ook een ophoogfactor (het totale aantal huishoudens gedeeld door het aantal huishoudens in de steekproef) toegepast.

¹ Het betreft 1,5% van de gevallen. Op basis van een vergelijking van de data met CBS-materiaal blijkt dat de representativiteit ook op het punt van etniciteit voldoende is.

BIJLAGE II Samenstelling begeleidingscommissie

Tijdens het onderzoek is Panteia begeleid door een begeleidingscommissie waarin de volgende personen waren vertegenwoordigd.

De heer J. von den Hoff, Raad voor de Rechtsbijstand
Mevrouw Y. van Houdt, NVvK
Mevrouw T. Madern, Nibud
De heer A. Luten, Nibud
De heer W. Reedijk, AEDES
De heer E. Radius, MO-groep
Mevrouw J. Margaretha, Ministerie van Justitie

Vanuit het ministerie van SZW is het onderzoek begeleid door de heer M. Oosterom en mevrouw J. Helmons.

BIJLAGE III Vragenlijst telefonische enquête

INTRO

Goede... mevrouw/mijnheer, u spreekt met ... van Panteia. In opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid voeren wij een onderzoek uit naar de financiële situatie van huishoudens. Zou ik u in verband hiermee een aantal vragen mogen stellen?

Ik benadruk dat alle gegevens vertrouwelijk worden behandeld en dat bij de verwerking ervan uw anonimiteit is gewaarborgd.

A01

We beginnen met enkele algemene vragen. Wat is de samenstelling van uw huishouden?

- 1 alleenstaande zonder thuiswonende kinderen
- 2 gehuwd/samenwonend zonder thuiswonende kinderen
- 3 alleenstaande met thuiswonende kinderen
- 4 gehuwd/samenwonend met thuiswonende kinderen
- 5 thuiswonend bij (1 van de ouders) Routing afsluiting gesprek
anders, namelijk

A02

TkstA02 := "Uit hoeveel personen bestaat uw huishouden, inclusief uzelf?" 2 <= A01 <= 4

TkstA02 := "Uit hoeveel personen bestaat jou huishouden, inclusief jezelf?" A01 = 5

Alleen gehele getallen Ja
Geen enkel antwoord Ja
Label bij geen enkel antwoord wil niet zeggen

A02b

Voorwaarde (A01 = 3) or (A01 = 4)

Zijn er in uw huishouden thuiswonende kinderen van 18 jaar of ouder, zo ja hoeveel?

- 1 Ja namelijk ... kinderen
- 2 Nee
wil niet zeggen

A010

TkstA10 := "Bent u of uw partner eigenaar van uw woning?"

TkstA10 := "Bent u eigenaar van uw woning?" (A01 = 1) or (A01 = 4)

- 1 ja, eigenaar
- 2 nee, huurder
- 99 wil niet zeggen
anders, namelijk
weet niet

A011

Voorwaarde A010 = 1

Rusten er momenteel nog een of meerdere hypotheek op deze woning?

- 1 ja
- 2 nee
- 99 wil niet zeggen

A012

Voorwaarde A010 = 2

Huurt u deze woning/woonruimte van:

- 1 woningbouwvereniging/wooncorporatie
- 2 verzekeringsmaatschappij, vastgoedmaatschappij/-beheerder, pensioenfonds
- 3 particulier
- 99 wil niet zeggen
- nog anders, namelijk
- weet niet

A013**Hoe zwaar zijn uw maandelijkse woonlasten? Is dat een zware last, enigszins een last of helemaal geen last?***(ENQ: Wat zijn woonlasten? huur/hypotheek, gas/water/electra, verzekering etc)*

- 1 een zware last
- 2 enigszins een last
- 3 helemaal geen last
- 99 wil niet zeggen
- weet niet

A014**Maakt u op dit moment gebruik van een schuldhelpverlening?**

1	ja		
2	nee	Routing	F01INTR
99	wil niet zeggen	Routing	F01INTR
	weet niet	Routing	F01INTR

A015**Kunt u aangeven van welke schuldhelpverlening?**

- 1 minnelijke schuldhelpverlening
- 2 WSNP (Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen(loopt via de rechter))
- 99 wil niet zeggen
- anders, namelijk
- weet niet

Routing A015 = 2 afsluiting gesprek

A016**Van welke organisatie krijgt u hierbij ondersteuning?****ENQ: Meerdere antwoorden mogelijk, probeer nauwkeurig te noteren!**

- 1 gemeentelijke kredietbank (GKB)
- 2 gemeente (sociale dienst of afdeling schuldhulpverlening)
- 3 particuliere schuldhulpverleningsorganisatie
- 4 bewindvoerder (medewerker krediet- of stadsbank, particuliere bewindvoerderorganisatie, medewerker advocatenkantoor
- 99 wil niet zeggen •
anders, namelijk
weet niet

A016B

Voorwaarde (A016 contains [1,2,3,4]) or (A016 is other)

Vraagsoort Open

Waar is deze organisatie gevestigd?**ENQ: probeer nauwkeurig te noteren welke plaats.****F01INTR****Voor een onderzoek als dit is het nodig dat we globaal het huishoudinkomen weten.****Mag ik u daarom vragen hoeveel geld er NETTO per MAAND binnenkomt in uw huishouden?**

- 1 ja
- 2 nee Routing expF01A

NF01**Hoe hoog is het maandelijks NETTO inkomen van uw huishouden? Het gaat om het inkomen na aftrek van belastingen en premies. Gecorrigeerd voor aftrekposten waaronder de hypotheekrente aftrek en heffingskortingen. <%~TkstF01%>****Enq.: Categorieën niet oplezen, zelf indelen.****Inkomen is bijv.: netto lonen, netto bedrijfsopbrengsten voor zelfstandigen, sociale uitkeringen, kinderbijslag, huuroopbrengsten, huurtoeslag, zorgtoeslag, kindgebonden budget, kinderopvang toeslag, studiebeurs en alimentatie, tegemoetkoming schoolkosten.**

- 1 minder dan 1.000 euro per maand Routing F02
- 2 van 1.000 tot 1.500 euro Routing F02
- 3 van 1.500 tot 2.000 euro Routing F02
- 4 van 2.000 tot 3.000 euro Routing F02
- 5 van 3.000 tot 4.000 euro Routing F02
- 6 van 4.000 tot 5.000 euro Routing F02
- 7 van 5.000 tot 7.500 euro Routing F02
- 8 van 7.500 tot 10.000 euro Routing F02
- 9 netto 10.000 euro of meer per maand Routing F02
- 99 wil niet zeggen
weet niet

expF01A

TkstF01A := "Als ik een aantal categorieën op noem, wilt u dan wel aangeven in welke categorie het netto inkomen van uw huishouden valt?" F01INTR = 2

TkstF01A := "Als ik een aantal categorieën op noem, kunt u dan wel aangeven in welke categorie het netto inkomen van uw huishouden valt?" F01 is don't know

Enq.: LEES OP

1	minder dan 1.000 euro per maand		
2	van 1.000 tot 1.500 euro		
3	van 1.500 tot 2.000 euro		
4	van 2.000 tot 3.000 euro		
5	van 3.000 tot 4.000 euro		
6	van 4.000 tot 5.000 euro		
7	van 5.000 tot 7.500 euro		
8	van 7.500 tot 10.000 euro		
9	netto 10.000 euro of meer per maand		
99	wil niet zeggen	Routing	F03
	weet niet	Routing	F03

F02

Heeft u bij dit inkomen ook de volgende toeslagen of tegemoetkomingen opgeteld die u mogelijk ontvangt?

1	Huurtoeslag	A010 <> 1
2	zorgtoeslag	
3	kinderopvangtoeslag	(A01 = 3) or ((A01 = 4) or (A01 is other))
4	kinderbijslag	(A01 = 3) or ((A01 = 4) or (A01 is other))
5	alimentatie	
6	kindgebonden budget	(A01 = 3) or ((A01 = 4) or (A01 is other))
7	tegemoetkoming schoolkosten	
1	ja	
2	nee	
3	n.v.t. ontvang ik niet	
99	wil niet zeggen	
	weet niet	

F02A

Voorwaarde (F02_1 = 2) or ((F02_2 = 2) or ((F02_3 = 2) or ((F02_4 = 2) or ((F02_5 = 2) or ((F02_6 = 2) or (F02_7 = 2))))))

Hoe hoog is het maandelijks NETTO inkomen van uw huishouden, inclusief toeslagen, teruggaven en tegemoetkomingen?

Enq.: Bij deze vraag evt. helpen met totaalplaatje. Dus dan komt u ongeveer op...

F03**Heeft u te maken met buitengewone uitgaven?****ENQ: Het gaat hierbij om de definitie die de Belastingdienst hanteert**

1	ja	
2	nee	Routing F04
99	wil niet zeggen	Routing F04
	weet niet	

F03A**Hoe hoog zijn deze gemiddeld per maand?**

- weet niet
- wil niet zeggen

F04**Hoe goed kunt u rondkomen met het huidige, totale netto inkomen van uw huishouden?****Kunt u dit aangeven met een cijfer? Hierbij staat de 1 voor zeer moeilijk en de 6 voor zeer gemakkelijk.**

- weet niet
- wil niet zeggen

F05

Voorwaarde (A02b > 0) and (A02b <> 99999992)

Als u voor uw thuiswonende kind(eren) van 18 jaar en ouder zou moeten aangeven hoe goed zij kunnen rondkomen met hun huidige netto beschikbare inkomen/budget, welk cijfer zou u hier dan voor geven? Hierbij staat de 1 voor zeer moeilijk en de 6 voor zeer gemakkelijk.

- weet niet
- wil niet zeggen

F06**Kan uw huishouden onverwachte noodzakelijke uitgaven doen ter waarde van 850 euro, zonder daarvoor geld te lenen of op afbetaling te kopen?**

1	ja	
2	nee	
99	wil niet zeggen	
	weet niet	

B01

De volgende vragen gaan over eventuele betalingsachterstanden binnen uw huishouden. Heeft u voor de volgende kostenposten de afgelopen 12 maanden een betalingsachterstand gehad?

ENQ: ook die van kinderen tot 18 jaar tellen mee!

- 1 Hypotheek of huur.
- 2 Elektriciteit, water of gas.
- 3 Ziektekostenverzekering.
- 4 Leningen of op afbetaling kopen.
- 5 Inboedel- of WA-verzekering.
- 6 Telefoonrekeningen (Enq.: Telefoonrekeningen van kinderen tellen ook mee)
- 7 Terugbetalingen aan de Belastingdienst (ENQ: betreft bijvoorbeeld teveel betaalde voorlopige teruggave en vergoedingen of te weinig betaalde inkomstenbelasting)
- 8 Alimentatie
- 9 Overige rekeningen, zoals schoolgeld, collegegeld of abonnementen.

- 1 ja
- 2 nee
- 99 wil niet zeggen
weet niet

BlokB02

Herhaald voor ieder type waarover Vraag B01 met 'ja' is beantwoord

B02a, Onderdeel van BlokB02

U gaf aan dat u in uw huishouden in de afgelopen 12 maanden <%~_type_%> niet op tijd heeft kunnen betalen. Wat is de reden daarvan?

- 1 financieel
- 2 vergeten
- 3 achterstand in eigen administratie
- 4 fout in administratie van de organisatie
- 99 wil niet zeggen
anders, nl.
weet niet

B02b, Onderdeel van BlokB02

Heeft uw huishouden op dit moment te maken met achterstallige rekeningen binnen deze kostenpost?

- 1 ja
- 2 nee
- 99 wil niet zeggen
weet niet

B02c, Onderdeel van BlokB02

Voorwaarde B02b = 1

Hoe lang bestaat de achterstand op de hoogste achterstallige rekening binnen deze kostenpost?**(ENQ: Noteren in maanden!)**

- 1 minder dan 1 maand
- 2 meer dan 1 maand namelijk: •
- 99 wil niet zeggen
- weet niet

B02d, Onderdeel van BlokB02

Voorwaarde B02b = 1

Hoe lang verwacht u dat de achterstand van diezelfde rekening nog duurt vanaf nu?**(ENQ: Noteren in maanden!)**

- 1 minder dan 1 maand
- 2 meer dan 1 maand namelijk: •
- 99 wil niet zeggen
- weet niet

Einde BlokB02**B04**

Voorwaarde tenminste 1 type met betalingsachterstand

Kunt u aangeven hoe groot uw totale betalingsachterstand is. Het gaat dus om alle betalingen die u had moeten doen, maar waarmee u nu een achterstand heeft. Het gaat ons niet om het exacte bedrag, maar probeert u het wel zo goed mogelijk te schatten.**Enq: Vergeet u daarbij niet de achterstallige betalingen van huur, hypotheek, aflossingen van leningen, gas, water, elektriciteit etc.**

- 1 minder dan 500 euro
- 2 tussen 500 en 2.000 euro
- 3 tussen de 2.000 en 5.000 euro
- 4 tussen de 5.000 en 10.000 euro
- 5 tussen de 10.000 en 20.000 euro
- 6 tussen de 20.000 en 50.000 euro
- 7 meer dan 50.000 euro
- 99 wil niet zeggen
- weet niet

B05

Voorwaarde tenminste 1 type met betalingsachterstand

Hoe zwaar is het voor uw huishouden om deze betalingsachterstand(en) weg te werken? Is dat ...

- 1 een zware last
- 2 enigszins een last
- 3 helemaal geen last
- 5 wil niet zeggen
- weet niet

B06

Voorwaarde (tenminste 2 typen met betalingsachterstand) and (B05 < 3)

Kunt u aangeven welke betaalachterstanden met name zwaar wegen om weg te werken?

ENQ: Spontaan laten antwoorden, meerdere antwoorden mogelijk

- 1 Hypotheek of huur.
- 2 Elektriciteit, water of gas.
- 3 Ziektekostenverzekering.
- 4 Leningen of op afbetaling kopen.
- 5 Inboedel- of WA-verzekering.
- 6 Telefoonrekeningen (Enq.: Telefoonrekeningen van kinderen tellen ook mee)
- 7 Terugbetalingen aan de Belastingdienst (ENQ: betreft bijvoorbeeld teveel betaalde voorlopige teruggave en vergoedingen of te weinig betaalde inkomstenbelasting)
- 8 Alimentatie
- 9 Overige rekeningen, zoals schoolgeld, collegegeld of abonnementen.
- 99 wil niet zeggen
- weet niet

B07

Voorwaarde A02b > 0

Kunt u aangeven of uw thuiswonende kind(eren) van 18 jaar en ouder op dit moment te maken hebben met betalingsachterstanden?

- 1 ja, zij hebben te maken met betalingsachterstanden
- 2 nee, zij hebben niet te maken met betalingsachterstanden
- 99 wil niet zeggen
- weet niet

B08

Voorwaarde B07 = 1

Hoe zwaar is het voor dit thuiswonende kind (deze kinderen) om deze betalingsachterstand weg te werken? Is dat ...

- 1 een zware last
- 2 enigszins een last
- 3 helemaal geen last
- 99 wil niet zeggen
- weet niet

B09

Heeft uw huishouden in de afgelopen 12 maanden problemen ondervonden bij het doen van een aankoop als gevolg van een registratie bij het BKR (Bureau Krediet Registratie)?

- 1 ja
- 2 nee
- 99 wil niet zeggen
weet niet

B010

Voorwaarde (B01_2 = 1) or (B01_6 = 1)

Is uw huishouden als gevolg van een betalingsachterstand in de afgelopen 12 maanden afgesloten geweest van voorzieningen als telefoon, verwarming, water, gas of elektriciteit?

- 1 ja
- 2 nee
- 99 wil niet zeggen
weet niet

B011

Heeft uw huishouden in de afgelopen 12 maanden een brief van een deurwaarder of incassobureau ontvangen als gevolg van een achterstallige rekening?

- 1 ja
- 2 nee
- 99 wil niet zeggen
weet niet

B012

Voorwaarde B011 = 1

Heeft dit geleid tot een contact met een deurwaarder of incassobureau of tot een schuldregeling?

- 1 ja
- 2 nee
- 99 wil niet zeggen
weet niet

R01a**Hoeveel betaalrekeningen heeft uw huishouden waarop het rood kan staan?**

1	0	Routing	C01
2	1		
3	2		
4	3		
5	4 of meer		
99	wil niet zeggen	Routing	C01
	weet niet		

R01b**Op hoeveel betaalrekeningen heeft uw huishouden de afgelopen 12 maanden daadwerkelijk rood gestaan? (R01a = 3) or ((R01a = 4) or (R01a = 5))****of****Heeft u de afgelopen 12 maanden weleens rood gestaan op deze rekening? (anders)**

1	0	Routing	C01
2	1		
3	2		
4	3		
5	4		
6	5		
7	6		
8	7		
9	8		
10	9		
11	10 of meer		
99	wil niet zeggen	Routing	C01
	weet niet	Routing	C01

Blok R1^e iteratie**TkstR2a := "De volgende vragen gaan over de rekening waarop u gemiddeld voor het hoogste bedrag rood staat. (R01b > 2) and (R01b <> 99)**2^e iteratie**TkstR2a2 := "Dan stel ik u dezelfde vragen nog eens, maar nu voor de rekening waarop u hierna gemiddeld het hoogste bedrag rood stond. (R01b > 2) and (R01b <> 99)****R01d, onderdeel van Blok R****Is het de afgelopen 12 maanden voorgekomen dat u dusdanig rood stond dat betalingen**

1	ja
2	nee
99	wil niet zeggen
	weet niet

R02a, onderdeel van Blok R

Vraagsoort Numeriek

<%~TkstR2a%>Hoeveel keer heeft u de afgelopen 12 maanden roodgestaan op deze rekening?

(ENQ: Als een keer telt een periode van het moment dat roodstand bereikt wordt tot het moment dat vervolgens weer een positief saldo bereikt wordt.)

weet niet
wil niet zeggen

R02b, onderdeel van Blok R

Wat is de gemiddelde duur van de roodstand per keer?

1 ... weken
weet niet
wil niet zeggen

R02a1, onderdeel van Blok R

Voorwaarde (R01b > 2) and (R01b < 99)

Hoeveel keer heeft u de afgelopen 12 maanden roodgestaan op deze rekening?

(ENQ: Als een keer telt een periode van het moment dat roodstand bereikt wordt tot het moment dat vervolgens weer een positief saldo bereikt wordt.)

weet niet
wil niet zeggen

R02b2, onderdeel van Blok R

Voorwaarde (R01b > 2) and (R01b < 99)

Wat is de gemiddelde duur van de roodstand per keer?

1 ... weken
weet niet
wil niet zeggen

Einde Blok R

expR03

TkstR3 := ""

TkstR3 := "opgeteld over deze rekeningen" (R01b > 2) and (R01b < 99)

R03

Wat is het grootste bedrag dat u <%~TkstR3%> in de afgelopen 12 maanden op enig moment rood heeft gestaan?

weet niet
wil niet zeggen

R04

Heeft u in de afgelopen 12 maanden wel eens moeite gehad om weer een positief saldo te krijgen?

- 1 ja
- 2 nee
- 99 wil niet zeggen
weet niet

R01c

Voorwaarde (R01b > 2) and (R01b < 99)

Hebt u de afgelopen 12 maanden ook wel eens op alle <%~R01b%> de rekeningen tegelijk rood gestaan?

- 1 ja
- 2 nee
- 99 wil niet zeggen
weet niet

C01

Heeft u een of meerdere creditcards, zoals Mastercard, Visacard en American Express?

- 1 ja, één
- 2 ja, twee
- 3 ja, meer dan twee
- 4 nee Routing K00
- 99 wil niet zeggen Routing K00
weet niet

C02a

Heeft u de afgelopen 12 maanden uw creditcardschuld altijd in de volgende maand afgelost?

- 1 ja Routing K00
- 2 nee
- 99 wil niet zeggen Routing K00
weet niet Routing K00

C03

Heeft u op dit moment te maken met een gespreide afbetaalregeling van uw creditcard schuld?

- 1 ja C04
- 2 nee Routing K00
- 99 wil niet zeggen Routing K00
weet niet Routing K00

C04**Welk bedrag staat er op dit moment nog open binnen deze afbetaalregeling?**

- weet niet
- wil niet zeggen

C05**Hoe lang loopt deze regeling al?****(ENQ: Noteren in maanden!)**

- 1 minder dan 1 maand
- 2 meer dan 1 maand, namelijk: •
- 99 wil niet zeggen
- weet niet

C06**Hoe lang loopt deze regeling nog na dit moment?****(ENQ: Noteren in maanden!)**

- 1 minder dan 1 maand
- 2 meer dan 1 maand, namelijk: •
- 99 wil niet zeggen
- weet niet

K00**Heeft er de afgelopen 12 maanden binnen uw huishouden een afbetalingsregeling gelopen?****ENQ: Dit wil zeggen dat u iets op krediet heeft gekocht, waarvoor u in termijnen terug moet betalen.****Het gaat niet om:****- leningen (ook niet Studieschuld)****- schuld belastingdienst (= achterstallige rekening)**

- 1 ja
- 2 nee Routing L00
- 99 wil niet zeggen Routing L00
- weet niet

K01**Loopt er binnen uw huishouden op dit moment een afbetalingsregeling?**

- 1 ja
- 2 nee Routing L00
- 99 wil niet zeggen Routing L00
- weet niet

K01a**Betreft het producten gekocht bij een postorderbedrijf?**

- 1 ja
- 2 nee Routing K02
- 99 wil niet zeggen Routing K02
weet niet

expK02

TkstK02 := ""

TkstK02 := "Het gaat alleen om niet bij een postorderbedrijf aangeschafte producten of diensten." K01a = 1**K01b****Loipt er ook een andere afbetalingsregeling op dit moment?**

- 1 ja
- 2 nee L00
- 99 wil niet zeggen L00
weet niet

K02

Voorwaarde K01 = 1

Kunt u aangeven of uw huishouden als gevolg van de aanschaf van de volgende producten of diensten op dit moment te maken heeft met deze afbetalingsregeling?

<%~TkstK02%>

ENQ: Antwoorden oplezen, meerdere antwoorden mogelijk

- 1 auto
- 2 bruin- en/of witgoed (wasmachines, koelkasten, vriezers etc)
- 3 overig huishoudelijke apparatuur
- 4 telefoon
- 5 verbouwing (het gaat niet om leningen bij financiële instellingen)
- 99 wil niet zeggen •
weet niet
anders, namelijk

K03

Voorwaarde K01 = 1

Welk bedrag staat er op dit moment in totaal nog open vanwege het aankopen op afbetaling?

- weet niet
- wil niet zeggen

K04

Voorwaarde K01 = 1

Hoe zwaar is voor uw huishouden de terugbetaling van de op afbetaling gekochte artikelen? Is dat ...

- 1 een zware last
- 2 enigszins een last
- 3 helemaal geen last
- 99 wil niet zeggen
weet niet

blokK5

Voor ieder aangegeven type afbetalingsregeling

K05, onderdeel van blokK5

U gaf aan dat er in uw huishouden voor <%~_InclItem_%> een afbetalingsregeling heeft lopen. Hoe lang loopt deze regeling al op dit moment?

(ENQ: Noteren in maanden!)

- 1 minder dan 1 maand
- 2 meer dan 1 maand, namelijk: •
- 99 wil niet zeggen
weet niet

K06, onderdeel van blokK5

(ENQ: Noteren in maanden!)

- 1 minder dan 1 maand
- 2 meer dan 1 maand, namelijk: •
- 99 wil niet zeggen
weet niet

Einde blokK5

L00

De volgende vragen gaan over kredietverschaffing en persoonlijke leningen. Heeft er in uw huishouden de afgelopen 12 maanden een lening of krediet gelopen van een van de volgende typen:

- 1 doorlopend krediet of persoonlijke lening
- 2 lening bij vrienden, familie of kennissen
- 3 studieschuld
- 4 onderpand of belening bij een gemeentelijk pandhuis (pandhuishouder) of in de verkoop/terugkoopoptie bij een commerciële partij zoals Cash Converters, of Money Wheels
- 5 andere leningen dan zojuist genoemde
weet niet

- 1 ja
- 2 nee
- 99 wil niet zeggen

L01

Voorwaarde L00_1 = 1

Heeft uw huishouden op dit moment geld geleend door middel van een doorlopend krediet of persoonlijke lening?

- 1 ja
- 2 nee Routing L02
- 99 wil niet zeggen Routing L02
weet niet Routing L02

L01a

Voorwaarde L01 = 1

Welk bedrag moet u op dit moment nog terugbetalen?

- weet niet
- wil niet zeggen

L01b

Voorwaarde L01 = 1

Hoe lang loopt dit al?

(ENQ: Noteren in maanden!)

- 1 minder dan 1 maand
- 2 meer dan 1 maand, namelijk: •
- 99 wil niet zeggen
weet niet

L01c

Voorwaarde L01 = 1

**Hoe lang verwacht u dat het nog duurt voor de lening of het krediet volledig is afgelost?
(ENQ: Noteren in maanden!)**

- 1 minder dan 1 maand
- 2 meer dan 1 maand, namelijk: •
- 99 wil niet zeggen
weet niet

L01d

Voorwaarde L01 = 1

Hoe zwaar is voor uw huishouden de terugbetaling? Is dat ...

- 1 een zware last
- 2 enigszins een last
- 3 helemaal geen last
- 99 wil niet zeggen
weet niet

L02

Voorwaarde L00_2 = 1

Heeft uw huishouden op dit moment geld geleend bij vrienden, familie of kennissen?

- 1 ja
- 2 nee Routing L03
- 99 wil niet zeggen
weet niet

L02a

Voorwaarde L02 = 1

Welk bedrag moet u op dit moment nog terugbetalen?

- weet niet
- wil niet zeggen

L02b

Voorwaarde L02 = 1

Hoe lang loopt dit al?**(ENQ: Noteren in maanden!)**

- 1 minder dan 1 maand
- 2 meer dan 1 maand, namelijk: •
- 99 wil niet zeggen
weet niet

L02c

Voorwaarde L02 = 1

Hoe lang verwacht u dat het nog duurt voor de lening bij vrienden, familie of kennissen volledig is afgelost?**(ENQ: Noteren in maanden!)**

- 1 minder dan 1 maand
- 2 meer dan 1 maand, namelijk: •
- 99 wil niet zeggen
weet niet

L02d

Voorwaarde L02 = 1

Hoe zwaar is voor uw huishouden de terugbetaling? Is dat ...

- 1 een zware last
- 2 enigszins een last
- 3 helemaal geen last
- 99 wil niet zeggen
weet niet

L03**Heeft uw huishouden een of meer studieschulden?**

- 1 ja
- 2 nee Routing L04
- 99 wil niet zeggen Routing L04
weet niet Routing L04

L03a

Voorwaarde L00_3 = 1

Wat is op dit moment de omvang van de studieschuld?

- weet niet
- wil niet zeggen

L03b

Voorwaarde (L03a > 0) and (L03a < 99999992)

Hoe lang loopt dit al?**(ENQ: Noteren in maanden!)**

- 1 minder dan 1 maand
- 2 meer dan 1 maand, namelijk: •
- 99 wil niet zeggen
weet niet

L03c

Voorwaarde (L03a > 0) and (L03a < 99999992)

**Hoe lang verwacht u dat het nog duurt voor de studieschuld volledig is afgelost?
(ENQ: Noteren in maanden!)**

- 1 minder dan 1 maand
- 2 meer dan 1 maand, namelijk: •
- 99 wil niet zeggen
- weet niet

L03d

Voorwaarde (L03a > 0) and (L03a < 99999992)

Hoe zwaar is voor uw huishouden de terugbetaling? Is dat ...

- 1 een zware last
- 2 enigszins een last
- 3 helemaal geen last
- 99 wil niet zeggen
- weet niet

L04

Voorwaarde L00_4 = 1

Heeft uw huishouden op dit moment een onderpand of belening bij een gemeentelijk pandhuis (pandhuishouder) of in de verkoop/terugkoopoptie bij een commerciële partij zoals Cash Converters, of Money Wheels?

- 1 ja, beiden
- 2 ja, alleen een onderpand of belening bij een gemeentelijk pandhuis
- 3 ja, alleen een verkoop/terugkoopoptie van mijn onderpand/belening bij een commerciële partij
- 4 nee, geen van beiden Routing L05
- 99 wil niet zeggen Routing L05
- weet niet Routing L05

L04a

Voorwaarde (L04 = 1) or ((L04 = 2) or (L04 = 3))

Kunt u aangeven voor welk bedrag uw huishouden goederen in onderpand heeft gegeven bij een gemeentelijk pandhuis en in de verkoop/terugkoopoptie bij een commerciële partij? L04 = 1

Kunt u aangeven voor welk bedrag uw huishouden goederen in onderpand heeft gegeven bij een gemeentelijk pandhuis? L04 = 2

Kunt u aangeven voor welk bedrag uw huishouden goederen in de verkoop/terugkoopoptie heeft gegeven bij een commerciële partij? L04 = 3

- weet niet
- wil niet zeggen

L04b

Voorwaarde (L04 = 1) or ((L04 = 2) or (L04 = 3))

Hoe lang staat het onderpand al uit?

(ENQ: Noteren in maanden!)

- 1 minder dan 1 maand
- 2 meer dan 1 maand, namelijk: •
- 99 wil niet zeggen
weet niet

L04c

Voorwaarde (L04 = 1) or ((L04 = 2) or (L04 = 3))

Hoe lang verwacht u dat het nog duurt voor het onderpand is afgelost?

(ENQ: Noteren in maanden!)

- 1 minder dan 1 maand
- 2 meer dan 1 maand, namelijk: •
- 3 verwacht helemaal niet af te lossen
- 99 wil niet zeggen
weet niet

L04d

Voorwaarde (L04 = 1) or ((L04 = 2) or (L04 = 3))

Hoe zwaar is voor uw huishouden de terugbetaling? Is dat ...

- 1 een zware last
- 2 enigszins een last
- 3 helemaal geen last
- 99 wil niet zeggen
weet niet

L05

Voorwaarde L00_5 = 1

U gaf aan dat uw huishouden de afgelopen 12 maanden andere leningen had dan de door mij genoemde, welke?

Enq.: Genoemd zijn: consumptieve lening/doorlopend krediet/pers. lening, lening bij familie, vrienden kennissen, of hypotheek op vakantiehuis, tweede huis of bedrijfspand.

1	nee	Routing	S01
99	wil niet zeggen	Routing	S01
	weet niet	Routing	S01
	ja, te weten:		

L05a

Voorwaarde L05 is other

Welk bedrag moet u op dit moment nog terugbetalen?

- weet niet
- wil niet zeggen

L05b

Voorwaarde (L05a > 0) and (L05a < 99999992)

Hoe lang loopt dit al?

(ENQ: Bij meer dan 1 de omvangrijkste laten kiezen! Noteren in maanden!)

- 1 minder dan 1 maand
- 2 meer dan 1 maand, namelijk: •
- 99 wil niet zeggen
- weet niet

L05c

Voorwaarde (L05a > 0) and (L05a < 99999992)

Hoe lang verwacht u dat het nog duurt voor dit volledig is afgelost?

(ENQ: Noteren in maanden!)

- 1 minder dan 1 maand
- 2 meer dan 1 maand, namelijk: •
- 99 wil niet zeggen
- weet niet

L05d

Voorwaarde (L05a > 0) and (L05a < 99999992)

Hoe zwaar is voor uw huishouden de terugbetaling? Is dat ...

- 1 een zware last
- 2 enigszins een last
- 3 helemaal geen last
- 99 wil niet zeggen
- weet niet

S01**Beschikt uw huishouden over tegoeden op één of meer spaarrekeningen of beleggingsrekeningen?**

Enq.: Het gaat hier om tegoeden op spaarrekeningen spaardeposito's, spaarloon, belegging in aandelen, obligaties en overige fondsen.

- 1 ja
- 2 nee
- 99 wil niet zeggen
- weet niet

S02

Voorwaarde S01 = 1

Kunt u aangeven hoe groot deze tegoeden bij elkaar opgeteld ongeveer zijn?

- 1 0 - 2000 euro
- 2 2000 - 10.000 euro
- 3 10.000 - 50.000 euro
- 4 50.000 - 500.000 euro
- 5 meer dan 500.000 euro
- 99 wil niet zeggen
weet niet

AA02

Tot slot zijn er nog enkele vragen over uw personalia en huishouden.

Enq.: NOTEER GESLACHT VAN DE RESPONDENT

- 1 man
- 2 vrouw

AA01

Wat is uw leeftijd?

AA03

Bent u momenteel fulltime, parttime of niet werkzaam?

- 1 fulltime (35 uur of meer per week)
- 2 parttime (12 t/m 34 uur per week)
- 3 parttime (minder dan 12 uur per week)
- 4 niet werkzaam
- 99 wil niet zeggen
weet niet

AA03a

Voorwaarde (AA03 = 1) or ((AA03 = 2) or (AA03 = 3))

Is dat als...?

(ENQ: Meerdere antwoorden mogelijk)

- 1 werknemer
- 2 zelfstandig ondernemer
- 3 vrijwilliger
- 99 wil niet zeggen •
weet niet
nog anders, te weten

AA04

Voorwaarde AA03 = 4

Bent u momenteel:

- 1 met pensioen of in de VUT
- 2 arbeidsongeschikt
- 3 werkloos/werkzoekend
- 4 studierend/in opleiding
- 5 huisvrouw/huisman
- 6 vrijwilliger
- 7 mantelzorger
- 99 wil niet zeggen
weet niet
nog anders, te weten

AA05

Voorwaarde (A01 = 2) or (A01 = 3)

Is uw partner momenteel fulltime, parttime of niet werkzaam?

- 1 fulltime (35 uur of meer per week)
- 2 parttime (12 t/m 34 uur per week)
- 3 parttime (minder dan 12 uur per week)
- 4 niet werkzaam
- 99 wil niet zeggen
weet niet

AA05a

Voorwaarde (AA05 = 1) or ((AA05 = 2) or (AA05 = 3))

Is dat als...?**(ENQ: Meerdere antwoorden mogelijk)**

- 1 werknemer
- 2 zelfstandig ondernemer
- 3 vrijwilliger
- 99 wil niet zeggen •
weet niet
nog anders, te weten

AA08

Voorwaarde AA05 = 4

Is uw partner momenteel:

- 1 met pensioen of in de VUT
- 2 arbeidsongeschikt
- 3 werkloos/werkzoekend
- 4 studerend/in opleiding
- 5 huisvrouw/huisman
- 6 vrijwilliger
- 7 mantelzorger
- 99 wil niet zeggen
- weet niet
- nog anders, te weten

AA09**Wat is uw hoogst voltooide opleiding?**

- 1 geen onderwijs
- 2 uitsluitend lager -of basisonderwijs
- 3 VMBO/LBO (leerlingwezen, huishoudschool, ambachtschool)
- 4 MAVO (MULO/ULO)
- 5 MBO (MTS, MEAO)
- 6 HAVO/VWO/HBS/MMS/Gymnasium/Lyceum/Atheneum
- 7 HBO (HTS, HEAO, Sociale academie)
- 8 WO (universiteit, Hogeschool, Post-HBO)
- 99 wil niet zeggen
- weet niet

AA10

Voorwaarde (A01 = 2) or (A01 = 3)

Wat is de hoogst voltooide opleiding van uw partner?

- 1 geen onderwijs
- 2 uitsluitend lager -of basisonderwijs
- 3 VMBO/LBO (leerlingwezen, huishoudschool, ambachtschool)
- 4 MAVO (MULO/ULO)
- 5 MBO (MTS, MEAO)
- 6 HAVO/VWO/HBS/MMS/Gymnasium/Lyceum/Atheneum
- 7 HBO (HTS, HEAO, Sociale academie)
- 8 WO (universiteit, Post-HBO)
- 99 wil niet zeggen
- weet niet

P06**In welk land bent u geboren?**

1	Nederland	Routing	P08
2	Turkije		
3	Marokko		
4	Suriname		
5	Nederlandse Antillen of Aruba		
6	Indonesië of Molukken		
7	VS / Canada		
8	Australië / Nieuw Zeeland		
9	Overig Europa		
10	Overig Afrika		
11	Overig Azië		
12	Zuid en midden Amerika		
99	wil niet zeggen	Routing	P08
	weet niet		
	anders, te weten		

P07**Hoeveel jaar geleden bent u naar Nederland gekomen?**

- weet niet
- wil niet zeggen

P08, In welk land is uw vader geboren?**P09, En in welk land is uw moeder geboren?****P010, Voorwaarde (A01 = 2) or (A01 = 3), In welk land is uw partner geboren?****P10A, Voorwaarde (A01 = 2) or (A01 = 3), En in welk land is de vader van uw partner geboren?****P10B, Voorwaarde (A01 = 2) or (A01 = 3), En in welk land is de moeder van uw partner geboren?**

1	Nederland
2	Turkije
3	Marokko
4	Suriname
5	Nederlandse Antillen of Aruba
6	Indonesië of Molukken
7	VS / Canada
8	Australië / Nieuw Zeeland
9	Overig Europa
10	Overig Afrika
11	Overig Azië
12	Zuid en midden Amerika
99	wil niet zeggen
	weet niet

Afsluiting

BIJLAGE IV Bestandsbeschrijving respondenten 2009

Tabel 77 Leeftijdsverdeling respondenten (in %)

19 t/m 34 jaar	21
35 t/m 49 jaar	31
50 t/m 64 jaar	26
65 t/m 97 jaar	22
Totaal	100

Bron: Panteia.

Tabel 78 Leefsituatie respondenten (in %)

alleenstaande zonder thuiswonende kinderen	36
gehuwd/samenwonend zonder thuiswonende kinderen	37
gehuwd/samenwonend met thuiswonende kinderen	23
alleenstaande met thuiswonende kinderen	4
Totaal	100

Bron: Panteia.

Tabel 79 Hoogte maandelijks netto-inkomen (incl., toeslagen etc.) (in %)

minder dan 1.000 euro	5
van 1.000 tot 1.500 euro	18
van 1.500 tot 2.000 euro	20
van 2.000 tot 3.000 euro	23
van 3.000 tot 4.000 euro	14
van 4.000 tot 5.000 euro	5
van 5.000 tot 7.500 euro	3
van 7.500 tot 10.000 euro	1
netto 10.000 euro of meer	0
wil niet zeggen	10
Totaal	100

Bron: Panteia.

Noot: Door verschillen in afronding telt het totaal niet op tot 100%.

Tabel 80 Tijdsbesteding respondenten (in %)

fulltime werken (35 uur of meer per week)	37
parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	21
parttime werken (minder dan 12 uur per week)	4
niet werkzaam, waarvan:	39
- met pensioen of in de VUT	22
- arbeidsongeschikt	4
- werkloos/werkzoekend	2
- studeren/in opleiding	1
- huisvrouw/huisman	9
- vrijwilliger	1
- mantelzorger	1
Totaal	100

Bron: Panteia.

Noot: Door verschillen in afronding telt het totaal niet op tot 100%.

Tabel 81 Tijdsbesteding partners (in %)

fulltime werken (35 uur of meer per week)	42
parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	18
parttime werken (minder dan 12 uur per week)	3
niet werkzaam, waarvan:	36
- met pensioen of in de VUT	22
- arbeidsongeschikt	3
- werkloos/werkzoekend	1
- studerend/in opleiding	1
- huisvrouw/huisman	8
- vrijwilliger	1
- mantelzorger	0
Weet niet/wil niet zeggen	1
Totaal	100

Bron: Panteia.

Tabel 82 Hoogst voltooide opleiding respondenten (in %)

geen onderwijs	0
uitsluitend lager of basisonderwijs	9
VMBO/LBO (leerlingwezen, huishoudschool, ambachtsschool)	21
MAVO (MULO/ULO)	11
MBO (MTS, MEAO)	31
HAVO/VWO/HBS/MMS	5
HBO (HTS, HEAO, Sociale academie)	16
WO (universiteit, Hogeschool, Post-HBO)	8
Totaal	100

Bron: Panteia.

Noot: Door verschillen in afronding telt het totaal niet op tot 100%.

Tabel 83 Hoogst voltooide opleiding partners (in %)

geen onderwijs	0
uitsluitend lager of basisonderwijs	6
VMBO/LBO (leerlingwezen, huishoudschool, ambachtsschool)	18
MAVO (MULO/ULO)	10
MBO (MTS, MEAO)	32
HAVO/VWO/HBS/MMS	5
HBO (HTS, HEAO, Sociale academie)	20
WO (universiteit, Hogeschool, Post-HBO)	8
Weet niet/wil niet zeggen	1
Totaal	100

Bron: Panteia.

Tabel 84 Geboorteland respondenten (in %)

Nederland	93
Turkije	1
Marokko	0
Suriname	1
Nederlandse Antillen of Aruba	1
Indonesië of Molukken	1
VS/Canada	0
Overig Europa	2
Overig Afrika	1
Overig Azië	1
Zuid en midden Amerika	0
Totaal	100

Bron: Panteia.

Noot: Door verschillen in afronding telt het totaal niet op tot 100%.

Tabel 85 Geboorteland partners (in %)

Nederland	92
Turkije	1
Marokko	0
Suriname	1
Nederlandse Antillen of Aruba	0
Indonesië of Molukken	1
VS/Canada	0
Australië/Nieuw Zeeland	0
Overig Europa	2
Overig Afrika	0
Overig Azië	2
Zuid en midden Amerika	1
Totaal	100

Bron: Panteia.

BIJLAGE V Inhoudsopgave tabellen

Tabel 1	Overzicht aandeel huishoudens met betalingsachterstanden 2008 - 2009	12
Tabel 2	Aandeel huishoudens met achterstallige rekening in de afgelopen 12 maanden naar type achterstallige rekening	28
Tabel 3	Aantal verschillende typen achterstallige rekeningen in de laatste 12 maanden	29
Tabel 4	Achterstallige rekeningen in de afgelopen 12 maanden over redenen van ontstaan	30
Tabel 5	Aantal achterstallige rekeningen naar aandeel financiële oorzaak	31
Tabel 6	Omvang opgetelde achterstallige rekeningen op dit moment van huishoudens met betalingsachterstand met een financiële achtergrond	32
Tabel 7	Duur van achterstallige rekeningen tot nog toe	33
Tabel 8	Totaal ingeschatte duur achterstallige rekeningen (%)	34
Tabel 9	Kredietverschaffing en leningen: aantal en aandeel huishoudens	35
Tabel 10	Kredietverschaffing en leningen: gemiddelde omvang	36
Tabel 11	Aantal verschillende typen krediet of lening	36
Tabel 12	Duur van de kredieten en leningen tot nog toe in jaren (%)	37
Tabel 13	Totale ingeschatte duur kredieten en leningen in jaren (%)	38
Tabel 14	Op afbetaling gekochte goederen door huishoudens met afbetalingsregelingen	39
Tabel 15	Duur van de afbetalingsregelingen tot nog toe (%)	40
Tabel 16	Totale ingeschatte duur afbetalingsregelingen in jaren (%)	40
Tabel 17	Aantal betaalrekeningen waarop het huishouden rood kan staan	41
Tabel 18	Aantal rekeningen waarop het huishouden met één of meer rekeningen waarop het rood kan staan, heeft roodgestaan	41
Tabel 19	Aantal huishoudens dat in de afgelopen 12 maanden dusdanig rood stond dat betalingen zijn geweigerd	42
Tabel 20	Frequentie van de roodstand in de afgelopen 12 maanden in categorieën	43
Tabel 21	Frequentie roodstand in relatie tot gemiddelde duur roodstand (in %)	44
Tabel 22	Frequentie van de roodstand in de afgelopen 12 maanden naar spaartegoeden voor huishoudens die rood kunnen staan	45
Tabel 23	Duur van de gespreide afbetalingsregeling creditcardschuld tot nog toe (%)	46
Tabel 24	Totaal ingeschatte duur van de aflossing van de gespreide afbetalingsregeling creditcardschuld (%)	47
Tabel 25	Samenhang typen achterstallige rekeningen en typen krediet/leningen (in %)	48
Tabel 26	Samenhang typen achterstallige rekeningen en de frequentie van rood staan, voor huishoudens die kunnen rood staan (in %)	49
Tabel 27	Samenhang achterstallige rekeningen en aspecten creditcardgebruik, voor huishoudens die beschikken over een of meer creditcards	50
Tabel 28	Overzicht aandeel huishoudens met betalingsachterstanden 2008 - 2009	51
Tabel 29	Aantal betalingsachterstanden naar totaal bedrag betalingsachterstand (%)	52

Tabel 30	Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar huishoudenssamenstelling	54
Tabel 31	Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar omvang spaartegoeden	55
Tabel 32	Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar tijdsbesteding respondenten	56
Tabel 33	Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar tijdsbesteding partners	57
Tabel 34	Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar inkomenscategorieën	58
Tabel 35	Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar hoogst opgeleide persoon in huishouden	59
Tabel 36	Vergelijking tussen respondenten uit huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige respondenten naar etniciteit	60
Tabel 37	Vergelijking tussen huishoudens met en zonder een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden naar huishoudenssamenstelling	61
Tabel 38	Vergelijking tussen huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden naar spaartegoeden	62
Tabel 39	Vergelijking tussen huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden naar tijdsbesteding respondenten	63
Tabel 40	Vergelijking tussen huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden naar inkomenscategorieën (in %)	64
Tabel 41	Vergelijking tussen huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden naar opleidingsniveau	65
Tabel 42	Vergelijking tussen huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening en overige huishoudens naar etniciteit respondent	66
Tabel 43	Vergelijking tussen huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening en overige huishoudens naar etniciteit partner	66
Tabel 44	Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregeling naar huishoudenssamenstelling	67
Tabel 45	Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregeling naar spaartegoeden	68
Tabel 46	Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregelingen naar tijdsbesteding respondenten	69
Tabel 47	Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregelingen naar tijdsbesteding partners	70
Tabel 48	Vergelijking tussen huishoudens met en zonder afbetalingsregelingen naar inkomenscategorieën	71

Tabel 49	Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregelingen naar opleidingsniveau	72
Tabel 50	Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregeling naar etniciteit respondent	73
Tabel 51	Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregeling naar etniciteit partners	73
Tabel 52	Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar huishoudenssamenstelling	74
Tabel 53	Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar spaartegoeden	75
Tabel 54	Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar tijdsbesteding respondenten (in %)	76
Tabel 55	Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar tijdsbesteding partners (in %)	77
Tabel 56	Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar inkomenscategorieën (in %)	78
Tabel 57	Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar opleidingsniveau (in %)	79
Tabel 58	Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar etniciteit respondenten (in %)	80
Tabel 59	Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar etniciteit partners (in %)	80
Tabel 60	Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar huishoudenssamenstelling	81
Tabel 61	Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar spaartegoeden	82
Tabel 62	Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar tijdsbesteding	83
Tabel 63	Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar tijdsbesteding partners	84
Tabel 64	Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar inkomenscategorieën	85
Tabel 65	Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar opleidingsniveau	86
Tabel 66	Vergelijking tussen huishoudens die wel en niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar etniciteit	87
Tabel 67	Vergelijking tussen partners uit huishoudens die wel en niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar etniciteit	87
Tabel 68	Betalingsachterstanden naar maandelijks huishoudensinkomen (in %) 2009	90
Tabel 69	Betalingsachterstanden naar leeftijd (in %) 2009	92
Tabel 70	Betalingsachterstanden naar huishoudenssamenstelling (in %) 2009	94
Tabel 71	Betalingsachterstanden naar klassen opleidingsniveau (in %)	

	2009	96
Tabel 72	Betalingsachterstanden voor huishoudens met niet-westers allochtone respondent en met autochtone of westers-allochtone respondent (% , 2009)	98
Tabel 73	Betalingsachterstanden naar tijdsbesteding/arbeidsmarktpositie (in %) 2009	100
Tabel 74	De ervaren last van het terugbetalen van achterstallige rekeningen van huishoudens die daar om financiële redenen op dit moment mee te maken hebben	102
Tabel 75	De ervaren last van het terugbetalen van de kredieten en leningen	102
Tabel 76	De ervaren last van de terugbetaling van op afbetaling gekochte goederen	103
Tabel 77	Leeftijdsverdeling respondenten (in %)	134
Tabel 78	Leefsituatie respondenten (in %)	134
Tabel 79	Hoogte maandelijks netto-inkomen (incl., toeslagen etc.) (in %)	134
Tabel 80	Tijdsbesteding respondenten (in %)	135
Tabel 81	Tijdsbesteding partners (in %)	135
Tabel 82	Hoogst voltooide opleiding respondenten (in %)	136
Tabel 83	Hoogst voltooide opleiding partners (in %)	136
Tabel 84	Geboorteland respondenten (in %)	137
Tabel 85	Geboorteland partners (in %)	137
Tabel 86	Duur van de achterstallige rekeningen tot nog toe (%)	143
Tabel 87	Totaal ingeschatte duur achterstallige rekeningen (%)	143

BIJLAGE VI Tabellen duur achterstallige rekeningen

Tabel 86 Duur van de achterstallige rekeningen tot nog toe (%)

<i>Achterstallige rekeningen (X 1.000)</i>	<i>< 1 maand</i>	<i>2 a 3 maanden</i>	<i>4 tot 6 maanden</i>	<i>7 t/m 12 maanden</i>	<i>> 12 maanden</i>
Ziektekostenverzekering (n= 69)	35,9	23,1	6,9	34,1	0,0
Elektriciteit, water of gas (n=42)	26,8	43,7	29,5	0,0	0,0
Hypotheek of huur (n=64)	46,3	26,2	24,6	3,0	0,0
Telefoonrekeningen (n=21)	14,8	35,2	35,2	14,8	0,0
Leningen of op afbetaling kopen (n=23)	0,0	55,0	0,0	15,6	29,4
Terugbetalingen aan de belastingdienst (n=46)	14,0	0,0	26,8	7,8	51,4
Alimentatie (n=21)	0,0	71,9	28,1	0,0	0,0
Overige rekeningen, zoals schoolgeld, belastingen of abonnementen (n=21)	0,0	71,9	28,1	0,0	0,0

Bron: Panteia.

Tabel 87 Totaal ingeschatte duur achterstallige rekeningen (%)

<i>Achterstallige rekeningen (X 1.000)</i>	<i>< 2 maand</i>	<i>2 a 3 maanden</i>	<i>4 tot 6 maanden</i>	<i>7 t/m 12 maanden</i>	<i>12 t/m 24</i>	<i>> 25 maanden</i>
Ziektekostenverzekering (n= 66)	30,3	0,0	23,8	10,2	35,7	0,0
Elektriciteit, water of gas (n=24)	22,7	22,7	30,4	24,2	0,0	0,0
Hypotheek of huur (n=45)	63,4	10,7	21,7	0,0	4,3	0,0
Telefoonrekeningen (n=13)	23,9	0,0	56,7	19,4	0,0	0,0
Leningen of op afbetaling kopen (n=15)	0,0	0,0	31,7	0,0	0,0	68,3
Inboedel- of WA-verzekering (n=3)	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0
Terugbetalingen aan de belastingdienst (n=26)	0,0	0,0	0,0	36,4	3,0	60,6
Alimentatie (n=18)	0,0	0,0	6,2	60,4	33,4	0,0
Overige rekeningen, zoals schoolgeld, belastingen of abonnementen (n=18)	0,0	0,0	6,2	60,4	33,4	0,0

Bron: Panteia.